

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

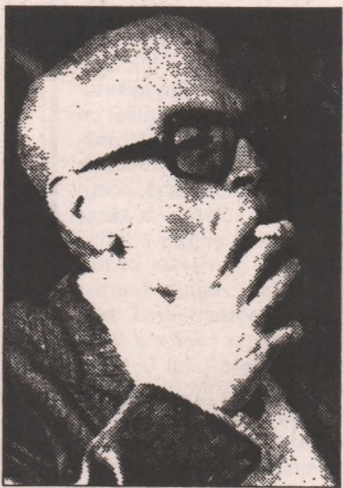
Editor:
Fundatia România literară
Director general
Nicolae Manolescu

29 mai - 4 iunie 1996
(Anul XXIX)

21

EDITORIAL

de Nicolae
Manolescu

Mircea ZACIU:

Jurnal 1986

(pag. 12-13)

**Tipuri
și figuri
bucureștene**
(pag. 15)

**(Eu)Geniu
Heliade-
Florescu**

(pag. 10-11)

**Un roman integral
de Barbu Cioculescu**
(pag. 14)

Marguerite DURAS:

AMANTUL DIN CHINA DE NORD

(pag. 20-21)

**Un Eckermann
colectiv**
(pag. 2)

**Poezii de
Dan
Laurențiu**

(pag. 8)

Apolitismul ca lașitate

AR FI desigur absurd să ceri tuturor intelectualilor să facă politică militantă, de partid. Numai că mulți intelectuali refuză să facă politică pur și simplu. După ce au fost membri PCR și au scris despre Ceaușescu, pe unii dintre ei i-a apucat o asemenea lehamite de politică, încât se țin departe de orice fel de atitudine civică. Puterea n-o suportă, fiindcă îi apasă, opoziția o desconsideră, fiindcă nu-i destul de apăsătoare. Intelectualul român postdecembrist cîrtește. Este îndeletnicirea cea mai răspîdită. Stă pe margine și strîmbă din nas. Nu-i place că lucrurile merg prost, dar așteaptă ca ele să meargă bine de la sine. Față de cei care, cum se zice, pun umărul, are o atitudine arogantă. Mizeriile tranziției, primejdia restaurației comuniste, dezintegrarea instituțiilor de cultură, ruina patrimoniului, toate acestea nu sînt treaba lui. El creează opere. A abandonat clipa în favoarea eternității.

Înțeles astfel, apolitismul e o formă de lașitate. Există multe feluri de a face politică. Intelectualul român este mefient față de toate. Are încredințarea că numai la politică se aplică proverbul "dacă te bagi în troacă, te mănîncă porcii". Nu pare îngrijorat de faptul că poate păți același lucru în orice fel de activitate. Răspunderea civică o lasă pe seama altora. Sentimentul de solidaritate cetățenească se trezește în el doar cînd e lovit personal. Ce se întîmplă cu alții, cu mulți alții, nu-l privește. Împinge sila de politică pînă la a nu lua niciodată atitudine față de nimic. Colegi ai lui sînt persecutați ori calomniați pentru ideile lor. N-au decît să fle! Cine i-a pus să aibă idel? De ce să-și riște el funcția de conducere ori slujba de dragul politicii. Mai bine tace. Nu este de acord cu multe. Dar și-a pierdut speranța de îndreptare. Își ține gura ca și mai înainte. Tot nu se mai poate face nimic în țara asta.

Nu există ființă mai pesimistă decît intelectualul retras ca melcul în cochilia lui. Strădania altora i se pare zadarnică, ba chiar puțin ridicolă, ca orice agitație sterilă. Privește furnicarul politic de sus. Își va scrie el memoriile o dată și o dată și-i va prinde în insectar pe toți acești politicieni mediocri în optimismul lor. Om superior, totul îi pute și îi miroase. N-are nici un chef să se complice. Îl întrebă alarmat: dacă nu noi, cine? Ridică din umeri. Dacă nu acum, cînd? Domeniul lui fiind eternitatea, o asemenea întrebare nu-l poate atinge.

Țara arde și intelectualul român se piaptănă. ■

CONTRAFORT

de Mircea
Mihăilescu

Un Eckermann colectiv

SCANDALUL interceptărilor telefonice riscă să împartă România în două: pe de o parte, cei care cer mazierea lui Virgil Măgureanu, pe de alta, apărătorii săi. În ce mă privește, plec de la premisa că un șef al serviciilor secrete nu e niciodată nevinovat. Dacă vrem să întâlnim îngeri, nu pe statele de plată ale S.R.I. vom da de ei. Nimeni nu face carieră în acest domeniu dacă nu are o predispoziție la munci mai mult sau mai puțin la marginea obișnuitului. Șocant e că astfel de întâmplări ies la suprafață nu în cadrul evoluției firești a societății civile, ci în urma răfuielii între bande rivale.

Am observat, în conferința de presă organizată de "Academia Cațavencu", o întristătoare tendință (cel puțin la unii dintre academicieni) de a se opri undeva la mijlocul drumului. Ca în aftea alte situații, forma, aparența, întâmplătorul context par a fi mai importante decât esența. De data aceasta, mofturile au ieșit la suprafață și i-au demobilizat pentru simplul motiv că echipa de urechiști a lui Virgil Măgureanu a fost denunțată de oribilul Vadim Tudor. Ei, și? În ce mă privește, n-aș da prea multă importanță cui a deschis discuția, ci m-aș concentra pe ceea ce se spune.

Pînă una-alta, pare destul de clar că avem de-a face cu o încălcare grosolană a legii. Chiar dacă unele dintre casete pot fi trucate (de pildă, cele pe care figurează discuțiile tribunului de mahala Vadim), despre altele e greu de spus că ar fi înregistrate în altă parte decât într-o instituție profesionistă. Cum ar fi putut capta Vadim Tudor conversația dintre femeia de serviciu a "Academiei Cațavencu" și fiul ei? Desigur, nu e exclusă ipoteza unui complice în interiorul S.R.I.-ului. Adică a căpitanului Bucur (minunate nume au ofițerii noștri de contrainformații: Soare, Bucur, Măgureanu...) Teoretic, e posibil. Ba chiar plauzibil.

Din nefericire, S.R.I.-ul însuși nu pare a fi de acord cu această ipoteză. Așa după cum rezulta din declarația oficială, căpitanul Bucur a fost pus pe liber tocmai pentru că sustrăsese casete înregistrate care făceau parte din zestrea instituției... Sigur, într-o țară ca România aceasta e o contradicție minoră, care nu dă prea mult de furcă logicienilor naționali... La noi, vinovat e întotdeauna cel care spune adevărul. Fără îndoială, motivele care l-au determinat pe Vadim Tudor să scoată la bătaie armele secrete sînt cu totul ignobile. În alte împrejurări, el ar fi fost primul apărător al lui Virgil Măgureanu. Acum, însă, dovezile aduse de către patronul scandaloaselor reviste *România Mare* și *Politica* nu par să intereseze pe nimeni.

E prea devreme să spunem cu precizie unde se află adevărul. Un lucru e însă cert: în România de azi, fiecare dintre noi sîntem obsedați de a fi stăpîni ai propriului adevăr. Nu contează că el nu are nici o legătură cu Adevărul propriu-zis. Important e că am mai bombat o dată pieptul și ne-am arătat cerbicia geto-daco-romană. Și ce dacă aerul e tot mai irespirabil de atîtea meschine, parțiale, oloage adevăruri? Noi ne-am făcut datoria

(ca să nu zic damblaua): am mai dat o dată cu tifla și am fost, cinci minute, eroi ai nației.

Stăpîn al adevărului vrea să fie și Ion Iliescu, atunci cînd ne face de rîs în fața bulgarilor. Ca într-un gag cu Stan și Bran, pe impulsivul nostru președinte îl dau de gol și furia, și gentilețea. La furie, cîtroceanul nu ezită să dea cu barda în adversari, făcînd din ei dușmani ai poporului. Cînd e bine dispus, cum a fost la Belgrad, el uită și de diplomație, și de bun-simț, și de adevărul istoric, plonjînd berbecește în toate zidurile (inclusiv cel chinezesc!). Ce nevoie aveam să ni-i ridicăm și pe bulgari în cap, numai Ion Iliescu știe! De n-o fi cumva o altă stratagemă electorală, bricolarea vreunui alt pericol iminent pentru țărișoară, de care ne poate salva numai realegerea la infinit a viteazului său partid!

Firește, vor urma dezmințiri, nuanțări, retractări, și, după o vreme, totul va reîntra în normal. Purtătorii de cuvînt prezidențial își vor ascuți penele, vor demonstra că negrul e alb și albul negru, iar noi vom fi convinși că n-am auzit bine. Că, de fapt, ceea ce a spus președintele e tocmai pe dos: că numai Marea Neagră și Bulgaria au fost întotdeauna prietenii noștri. Sigur că a doua zi iugoslavii își vor ieși din pepeni, dar le vom demonstra și lor că nimic din ce-au auzit nu e adevărat, că lucrurile au stat cu totul altfel.

Iar domnul Măgureanu se va ivi salvator, aducînd și proba indubitabilă: miraculoasele casete care vor dovedi că președintele Iliescu a spus, de fiecare dată, ceea ce trebuia să spună. Și astfel, datorită inestimabilelor servicii ale diversilor căpitani Soare, Bucur, Măgureanu, România va fi în eternitate scutită de probleme. Iar interceptarea tuturor convorbirilor, a tuturor cetățenilor va deveni nu doar o necesitate practică, ci și o obligație patriotică. Blestemul Elenei Ceaușescu nu va mai pluti deasupra recurențelor plutoane de execuție: în fiecare clipă, vom putea prezenta, cu mîndrie revoluționară, *documentele*.

E posibil ca, enervați cum sîntem de reacțiile prezidențiale, să nu fi observat că Ion Iliescu a menționat și o altă țară în rîndul vecinilor ideali: preascumpa lui Rusie. Firește, e vorba de o vecinătate oarecum prin ricoșeu. Dar așa cum rușii au invocat-o atunci cînd le-a sărit muștarul la ideea aderării României la N.A.T.O., probabil că la fel a făcut și Ion Iliescu. Dacă rușii se învecinează cu noi prin Insula Șerpilor, de bună seamă că și noi ne învecinăm cu ei tot prin același punct. Și atunci, gafa prezidențială nu mai e tocmai gafă. Ea e și o subtilă formulă de a mai face o plecăciune în fața magiștrilor săi dintotdeauna.

Deși popor genial, noi românii, n-am avut un Goethe. Și cu atît mai puțin un secretar credincios, precum Johann Peter Eckermann, care să consemneze fiecare cuvînt pe care-l rostim. Dar iată că, în așteptarea nașterii unui Goethe dîmbovițean, dl. Măgureanu s-a îngrijit să ne furnizeze un Eckermann colectiv. În clipa de față, el e o combinație de căpitanul Soare și căpitanul Bucur. Iar, pînă una-alta, Goethe sîntem fiecare dintre noi!

POST-RESTANT

de Constanța
Buzea

ÎMI AMINTESC prea bine că acum niște ani, primind din Letea cea izolată de lume un plic la fel de consistent ca și acesta de acum, am fost sincer impresionată de frumusețea câtorva poeme, unele mai lungi, altele doar de câteva versuri, dar, cu deosebire, de acela care începea astfel: "În lungile, nesfârșitele nopți de iarnă, în deltă sunt atâtea întrupări ale singurătății..." Nu înțeleg de ce el a rămas nepublicat pînă în ziua de astăzi, când aveți tipărită o plachetă de versuri și când mărturișiți, (ușor îndurerat, cu o umbră de reproș, mi s-a părut) că ați apărut în sumarele majorității revistelor importante din țară, "în afara *României literare*", chiar și în străinătate. Așa a fost să fie! Cartea dv., cuprinzînd poeme inspirate în exclusivitate de o întâmplare cu totul și cu totul dureroasă și măcinătoare, era mai mult o închinare pioasă pentru ca amintirea unui înger care v-a străbătut casa să nu se întunece de lacrimi ci să se lumineze consolator prin cuvînt. Debutul dv. editorial a fost dublat, în defavoarea valorii artistice, de acel gest precipitat, de împlinirea unei datorii ce nu suferă amănare, în folosul altei valori, morale, sentimentale, cu care omul care sunteți a fost dăruit. Debutul dv. editorial, șansa de a apărea repede, atunci, a ignorat, pentru că așa dictau condițiile de sărăcie ale momentului, tocmai aspectul fizic al apariției. Multe volume de poezie publicate după revoluție au apărut ca plachete neatractive, între coperti fragile și pe hîrtie proastă, cu textele înghesuite meschin, chinuind și sufocînd poezia. O carte valoroasă se iveau concomitent cu alte câteva zeci semnate de veleitari, toate arătînd cumva jalnic. Iertați-mă, spun iarăși, așa a fost să fie, deși nu mă împac ușor cu gândul că nenorocul ne urmează la tot pasul, și treaba asta pare să nu mai aibă capăt. "Doamne, poeții nu mai au bani nici de-o pâine!" spuneți în primul poem din selecția *la sânge* oferită de curînd revistei noastre, spre publicare. Din respect pentru cititorii noștri *"debutanți"* avem obiceiul să cerem autorilor pe care-i publicăm pentru prima dată, o fotografie, câteva date bio-bibliografice și o prezentare scurtesimă din partea unui critic și care îl cunoaște pe autor. Era important, cred, dacă ne precizați cine este cel care se ascunde sub inițialele A.V. și care v-a făcut generoasa semnalară a apariției dv. într-o revistă din străinătate: *Din Letea în Europa* - acesta este titlul anunțului - în revista "*L'AUTHENTICISTE*" nr. 5/1996, care apare la Brest, număr special dedicat României ("*Regards de Roumanie*"), creatorul tulcean Paul Sârbu, institutor în satul Letea, este prezent cu 16 poezii și două povestiri! Autor al volumului de versuri "*Poeme*" (1994), apărut la editura Macarie (Târgoviște), talentatul nostru concetățean și-a început cariera europeană! Iată că, în afara fotografiei, am avea strictul necesar pentru a vă satisface, pe merit, cred, orgoliul de a fi publicat nu în majoritatea ci în toate revistele importante din țară. Și pentru că nu vreau să risc încă o dată, nefiind sigură că revista noastră ajunge (cu regularitate) la Letea, transcriu în continuare poemul unei nesecate și sfâșietoare nostalgii, poem care mi-a plăcut atît de mult și acum câțiva ani. Sper să nu vă deranjeze spațiul modest al acestei rubrici, dat fiind faptul că deja cariera dv. europeană a demarat, cu poezie și proză. Cu cele mai bune poezii, sper, și care să vă reprezinte cu adevărat vocația și lumina resurselor! Iată poemul: "În lungile, nesfârșitele nopți de iarnă, în deltă/ sunt atâtea întrupări ale singurătății! În nesfârșitele nopți de iarnă/ auzeam cocori întăriați/ tipînd în apropierea ferestrei! Ochii lor roșii, obosiți, înotau prin troiene, sub lună/ în căutarea limanului. Și o vechi și cunoscută tristețe reîncepea! Atunci, dintr-un instinct de apărare/ redeschideam vechile tale scrisori/ care-mi luminau fața/ ca niște fulgere în pustiu! Îmi revenea în minte uluirea/ cu care ascultai cuvinte de dragoste! Și lupta prin care reușeam să supraviețuim! Și ciudatele tale întreruperi ale vorbirii/ cînd ți se părea că spui o nerozie/ ce rămânea ca un stop-cadru/ cu care, speriată, plecai -/ să-l prelungești în vis! Și lupta prin care reușeam să supraviețuim! Și apoi eu, care credeam că mai rămăsese o speranță/ sub dărîmături! N-ai să știi niciodată că în acele nesfârșite nopți de iarnă/ erai un fel de stație terminus a închipuirilor mele! Apoi am aflat/ că fusem victimă ta cea mai de preț, ca o medalie ce-ți strălucia pe piept! Iar eu mai speram:/ îmi alinaiem anii/ ca scîndurile unei scene/ în așteptarea pașilor tăi! Memoria îmi slăbea/ dar eu făceam cu disperare inventarul tuturor lucrurilor! Acum, pînă și luntrea aceea/ în care timpul s-a reîntors/ a putrezit/ așteptînd! A rămas/ doar lanțul/ cu care-am prizonit-o/ de țărșul aceleiași încăpățănări! Și apoi venea totdeauna un moment/ în lungile nopți de iarnă, în deltă/ cînd nu mă mai putea salva/ decât un fel de măcel al închipuirii: *Primăvara!* Deși, sângele răzbătea mereu/ prin bandajul acelei iluzii!" (Paul Sârbu, Letea).

Editată de:

România literară

- Fundația "România literară", director general Nicolae Manolescu;
- cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă.

Redacția: Nicolae Manolescu - director, Gabriel Dimisianu - director adjunct, Alex. Ștefănescu - redactor șef, Mihai Pascu - secretar general de redacție, Ioana Părvulescu, Andreea Deciu (critică și istorie literară), Constanța Buzea (poezie, proză), Cristian Teodorescu, Mihai Minculescu (publicistică), Eugenia Vodă (film, muzică), Marina Constantinescu (teatru, plastică), Adriana Bittel (externe), Anca Firescu, Mihai Grecu (secretari de redacție), Nina Pruteanu, Ruxandra Dinu, Alexandra Voicu, George Șipoș (corectură), Victor Ciupuliga (fotoreporter).

Administrația: Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 4072996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 1520796100089. Mihai Pascu (director executiv), Elena Raicu (contabil șef), Corneliu Ionescu (șef serviciu difuzare, tel. 650.33.69.), Andriana Fianu (correspondență și difuzare în străinătate), Elena Hurducaș (secretariat).

Correspondenți: Gabriela Melinescu (Stockholm), Dumitru Radu Popa (New York), Tudor Olteanu (Amsterdam).

Tehnoredactare computerizată: Fundația "România literară" - Anca Firescu, Mihai Grecu. Introducere texte: Geta Gheorghiu.

E-MAIL: romlit@romlit.sfos.ro și romlit@buc.soros.ro (INTERNET)

Totdeauna și niciodată

ADMIRABILA profesoară Florica Dimi-trescu mi-a recomandat ceea ce și dînsa învățase de la Jacques Byck: să folosesc precaut cuvintele *totdeauna* și *niciodată*, adică să nu nescotesc excepțiile. Profesorul Byck avea în vedere afirmațiile științifice, dar lecția sa e larg valabilă și sper ca simptomul la care mă voi referi mai jos să aibă destule excepții pentru ca bibliotecile să nu se transforme, în secolul următor, în muzee. Este vorba de scăderea numărului pasionaților de lectură.

Un om care n-a căpătat pasiunea cititului în copilărie și adolescență, rar o va dobîndi mai tîrziu. Între 10 și 20 de ani, cărțile citite intră direct în sînge, atunci te identifiți cu și înveți să te descoperi în lumile create de scriitori, capeti dependență de ele. Pentru zeci și zeci de generații alfabetizate, revelarea lumii prin lecturi a hotărît destine și cariere, iar profesorii care au îndrumat aceste lecturi timpurii au rămas repere biografice importante, de la Ieremia Cacavelas al lui Cantemir și pînă la, să zicem, mentorii universitari ai ultimelor promoții literare, ca să mă refer doar la spațiul nostru. Nu există biografie sau autobiografie de intelectual în care să nu se vorbească pe larg despre primele cărți citite, despre profesori, biblioteci, autori iubiți.

În ultima vreme însă, fapte concrete și date statistice ne arată că interesul pentru lectură al copiilor și adolescenților e în scădere vertiginoasă. La o emisiune pentru elevi de la televizor am văzut un băiat cu înfățișare plăcută și privire inteligentă care, după ce a cîntat cu formația al cărei solist era, a fost întrebat cam ce citește. Răspunsul său a fost: *nimic*. Nu era sfidător, nu voia să șocheze - era sincer. La mirarea firească a interlocutorului, a explicat (vorbea corect, coerent și fără accentul vulgar care, moștenit sau imitat, li se pare îndeobște băieților mai viril): ca să citești de plăcere, trebuie să simți nevoia, să ai un gol interior care cere să fie umplut cu lecturi. El n-are. Îi sînt prea de ajuns muzica pe care o face, casetofonul, televizorul, calculatorul, sportul și prietenii. Care nici ei nu se omoară cu cititul, au alte hobby-uri.

La scurt timp după ce l-am văzut pe băiatul ăsta, m-am întîlnit cu un amic scriitor care avea sub braț cărți proaspăt apărute. Mi-a spus: "Cred că sînt ultimul din familie care le citește. Nici nu știu de ce le mai adun. Fiul meu nu citește nimic, nici măcar ce scriu eu nu-i curios".

Apoi mi-au căzut sub ochi rezultatele unor sondaje făcute în Occident, din care reieșea că ultima generație (cu excepția elitelor școlare - un procent mic) nu citește decît strictul necesar pentru a promova și a-și lua examenele. Crescuți cu desene animate și jocuri pe computer, cărțile nu-i mai atrag. Chiar bibliografia obligatorie la literatură, cînd nu e știută din ecranizări, e parcursă în rezumate (am și văzut asemenea broșuri cu *Mizerabilii* și *Crimă și pedeapsă* reduse la 30-40 de pagini).

Și la noi, celebrele "comentarii" belferești, învățate pe dinafară, suplinesc citirea operelor. S-au umplut librăriile de cărțuții ajutoare pentru examenele la română, cu analize, sinteze și caracterizări, reproduse întocmai în tezele candidaților. Cum să dai în patima cititului prin lecturi second hand la balot? Și poate că la noi ar mai fi o hibă: fiindcă la catedrele din orașe s-a ajuns, atîția ani, doar cu pile, unii dintre profesorii de liceu sînt foști absolvenți mediocri, rutinați, care perpetuează clișee din cursurile și prefețele de pe vremea lor, scriu pe tablă date și titluri, povestesc poezii și dictează definițiile și periodizările curentelor, în lungi ore plicticoase, în care toată lumea așteaptă să se sune.

Țin minte că, pe vremea cînd dădeam "meditații", cel mai greu îmi era să demolez exasperantele prefabricate didactice și să-i învăț pe copii, cu textul în față, să gîndească și să se exprime "cu vorbele lor". Majoritatea se sfiau să folosească expresii "laice", convinși fiind că în interpretarea operelor literare nu ești de capul tău, există formule și metode consfințite de la care n-ai voie să te abaiți (prozatorii,

MIC DICȚIONAR

de Mihai Zamfir

Convertire

PRIMIREA în partid a lui Nicolae Văcăroiu, petrecută acum cîteva zile, a fost transformată de echidistantă noastră Televiziune într-un eveniment de semnificație națională. Chipul asudat de emoție al Premierului a putut fi astfel admirat la o oră de maximă audiență, iar fraza crucială rostită de Domnia-sa ("În aceste momente solemne...") ne-a transportat, fără voia noastră, în urmă cu vreo treizeci de ani, în clipa cînd același personaj - mult mai tînar - intra tot în partid (în celălalt, firește), stăpînit probabil de același explicabil trac. Cît privește cuvintele prin care eroul își declara în mod public "atașamentul față de idealurile social-democrate" (cuvinte ce, acum șapte ani, l-ar fi costat cariera, dacă nu și mai rău) - ele îi deschideau de astă dată poarta din față a Templului. În spectacolul din urmă cu treizeci de ani se produsese o singură schimbare, aproape imperceptibilă: "idealurile socialismului și comunismului" fuseseră înlocuite de "idealurile social-democrate". Însă domnul Văcăroiu ar putea jura cel dintîi că minuscula substituție rămîne, pînă la urmă, neesențială.

E drept că scena de mai sus a luat publicul spectator oarecum pe neașteptate. 95% din populație ar fi crezut că primul-ministru e deja membru de partid - și încă de multă vreme. Iată însă că el nu era! Aflam cu uimire că fusese, pînă acum, apolitic - mai știi? poate chiar "echidistant", ca și Televiziunea națională. Au trebuit deci să treacă patru ani de active și loiale servicii pentru ca domnul Văcăroiu să merite, în sfîrșit, rîvnitul titlu

de membru de partid. Poate că marea modestie a șefului Guvernului i-a dictat acestuia o neînteruptă amîinare, o stoică așteptare a clipei în care se va considera el însuși demn de a primi înalta calitate.

Sau poate că, în sufletul eroului, s-au dat vreme de patru ani grave lupte de conștiință între ceea ce el ar fi vrut, de exemplu, să facă și ceea ce a fost obligat, între sănătosul său instinct de om liber și exigențele PDSR. Oricum, e bine că aceste lupte corneillene s-au terminat și că îndoielilor infernale li s-a pus capăt prin convertire publică.

În această logodnă mistică, petrecută cu prilejul jubileului PDSR, cine a făcut oare o afacere mai bună? Primul-ministru (asigurîndu-și o carieră politică indiferent de ce se va întîmpla la toamnă) ori partidul de guvernămînt (care și-a atașat oficial un prim-ministru)? Probabil că avantajele se echilibrează perfect.

Ne întrebăm însă cît de bună afacere a făcut, cu această ocazie, poporul român. Dacă, fără să fie membru al partidului de guvernămînt, domnul Văcăroiu a dus pînă acum politica pe care a dus-o, ce ne așteaptă de acum încolo, cînd - soldat credincios al partidului - va trebui să-i traducă acestuia în viață, întocmai și la timp, prețioasele indicații! Mai bine să nu ne gîndim. Uneori e preferabil să n-ai habar de ce se întîmplă în jur, neriscînd astfel să afli că ceea ce-i mai rău abia urmează.

Epistolă

Bătrâne Geo, ave, te salută
Cu molcoma și tandra ei fervoare
Cenușa rezultînd din huma mută
Ce n-a putut, arzînd, înalt să zboare.

La ceas tîrziu, învolburat de vreme,
Cu visuri și dorințe ne-implinite,
Cînd însuși timpul de durere geme
Sub forța ce-l devoră și-l înghite

La ceas cutremurat de-o nebulie
Dezlănțuită și devastatoare,
Cînd firea se întreabă ce-o să fie
În ziua sau în clipa următoare

Din vatra-mi de obidă și tăcere
Dau glas acelor pure simțăminte
Ce mă-nsoțiră-n lumea de himere
Cînd flacăra-mi stârnea de har cuvinte

Și nu regret nimic din ce făcură
Aripile ce-n taină fulgerară
Cu-atîta dor și-atîta nemăsură.
...O aventură extraordinară.

Un vis de-o frumusețe fascinantă
Ce doar în visuri lumile alină
Mi-a prefăcut iubirea delirantă
În veșnică, fantastică lumină.

...De-s mort acum, cenușă rece-n
vatră

Și nu mai vine nimeni să m-aprindă,
Și-abia de mai aud cum cîinii latră
Și cum lucrează cariile-n grindă

De nimeni și nimic n-am a mă plînge,
Dintotdeauna vremea-i rea sau bună.
Mi-e tot mai greu cu-atît miros de sânge
Și mă-nspăimîntă norii ce se-adună.

Petre Vlad

fiecare "unul dintre cei mai mari", zugrăveau, înfățișau și demascau, poezii, și ei "unul dintre cei mai" cîntau, se revoltau și exprimau frămîntările și aspirațiile, conținutul era despărțit de "arta literară", pentru care se subliniau figurile de stil - cu cît mai numeroase, cu atît mai multă artă ș.c.l.). Călinescu, la *Istoria* căruia îi trimiteam, era pentru ei un șoc benefic. Apoi "monumentala" a fost reeditată și, ca tot ce intră în fabrica didactică și pedagogică, a fost și ea transformată în mici prefabricate dictate, - "după cum bine zice G. Călinescu" - fără a li se releva elevilor ce savori ascunde cărțoiul, așa că nu-l citeau, citau doar.

Vreau să spun că modul cum a fost și mai e încă, în destule cazuri, predată literatura în școală, legată fedeleș, nu poate trezi atracție pentru această materie. Care nu-i deloc *materie* și nici *disciplină*, tot așa cum profesorul de literatură nu e *un cadru*. Iar dacă e doar un cadru la o materie, atunci n-are cum să se adreseze spiritului. (Că profesorii sînt rușinos de prost plătiți, că nu-și pot permite, din cît cîștigă, să-și cumpere cărțile și revistele necesare, că bibliotecile școlare nu mai au bani de achiziții - ăsta e subiectul altui articol.)

Revenind la dezinteresul pentru cărți - e normal ca gusturile tinerilor să difere de cele ale predecesorilor și nu prin constrîngere îi putem apropia de valorile culturale. Trebuie doar să-i facem să înțeleagă ce pierd ignorîndu-le. Recunosc, computerele au o putere de fascinație mai mare și mai directă, posibilitățile inteligenței artificiale, ale multimediei te pot acapara total, dar - poate sînt eu demodată - cred că toate computerele și canalele de televiziune din lume nu te pot duce acolo unde te duc cărțile și meditația asupra lor. Cu 23 de secole în urmă, Platon știa că aîft cît îi e dat omului să se împărtășească din nemurire, o face exersîndu-și mintea prin iubirea de învățătură și înțelepciune adevărată și "de vreme ce este mereu preocupat de partea divină ce sălășluiește în el, cu care conviețuiește în bună înțelegere, va fi neasemuit de fericit" (*Timaios*, 90 c.). Lăsînd precauțiile lingvistice deoparte, dacă Platon e citit de 23 de secole, sîntem îndreptățiți să sperăm că speța căutătorilor de fericire prin cărți nu va dispărea niciodată.

Adriana Bittel

Exegeza tristeții

NICOLAE Prelipceanu este iremediabil poet. Nimic nu-l face să abdice de la condiția sa. După 1989, când mulți poeți (unii talentați) au devenit aproape instantaneu politicieni, oameni de afaceri sau publiciști, ca și cum până atunci ar fi folosit poezia doar ca pe un refugiu, el a rămas la masa de scris (versuri).

Este adevărat că face și gazetărie - cu aplicație, ca un profesionist, realizând pagina de cultură a celui mai prestigios cotidian al țării, *România liberă*, semnând articole pe teme politice și morale în *Luceafărul* etc. -, însă continuă să fie în primul rând un poet. Pentru el poezia reprezintă un fel de limbă maternă, în care monologhează și visează.

Recent, lui Nicolae Prelipceanu i-a apărut un nou volum de versuri, *Binemuritorul*, în *Colecția de poezie românească* creată de regretatul Mircea Ciobanu. Versurile au simplitatea și farmecul unor însemnări libere. Nu sunt compuse, confecționate, construite. Autorul vorbește, pur și simplu, în limba pe care o cunoaște cel mai bine despre sine și despre lumea din jur. În aceste texte aparent improvizate putem identifica, bineînțeles, numeroase dovezi de subtilitate și ingeniozitate, însă impresia dominantă rămâne aceea de exprimare directă. Cultura poetică și experiența scrisului se estompează cu bun-gust, în favoarea unei comunicări firești cu cititorul.

Personajul liric care ni se adresează în acest stil are aerul unui aristocrat obosit și melancolic. El nu se mai iluzionează. Uneori se lansează în observații sarcastice la adresa existenței, alteori, tocmai din cauza tristeții și resemnării, se joacă. Spiritul ludic care exprimă nu exuberanța, ci dezabuzarea constituie o invenție a lui

Nicolae Prelipceanu și este, aproape întotdeauna, de efect:

"Dragostea trece/ se face rece/ corpul se stinge/ ușor ca o minge/ pe care un ac din înalt/ o trece-n tărâmul celalt" (*Decembrie*).

"Primăvara semnez/ în neștire/ valuri de frunze/ ca să-mi fie/ numele/ călcat în picioare/ la vreme/ de toamnă" (*Secret*).

Nici o nuanță de tristețe - de la tristețea asemănătoare cu un fum negru care face aerul de nerespirat și până la aceea ușoară și străvezie ca o eșarfă de mătase - nu lipsește din carte. Îndeosebi când evocă dragostea (pentru că o evocă, nu o trăiește în prezentul poeziei), Nicolae Prelipceanu se lasă cuprins de un sentiment al zădărniceii, de care se contaminatează și cititorul. Iubita este întotdeauna o iubită *de altădată* și pare, din cauza aceasta, o ființă abstractă:

"Ochii ei nu mi-i mai aduc aminte/ inima ei nu mai știu unde e/ cu brațele mele nu-i mai încercuiesc/ limitându-l/ sufletul" (*Romanță*).

"Norii mi-o desenează din când în când/ pe un ecran îndepărtat/ corpul ei strălucește o clipă atunci/ pe sânii ei se reazimă/ și apusul/ pe coapsele ei/ viclean/ se apropie noaptea" (*Portretul unei femeie*).

Tristețea este alimentată și de prezența atotstăpânitoare a morții, pe care poetul și-o imaginează înarmată cu un aparat de fotografiat:

"nu te nelinești mi se spune/ e moartea care te fotografiază/ nu ai atins încă probabil/ poziția optimă" (*Ultima fotografie*).

Chiar și în declarațiile sale de independență, Nicolae Prelipceanu își revendică, dezabuzat, dreptul de a îmbătrâni netulburat de nimeni:

"Nu mai vreau să fac/ ce mi se cere/ ce mi se spune/ ce mi se ordonă// nu mai vreau să mă schimb/ după cum

iarna cu iarna/ și toamna târzie cu o toamnă/ și mai neagră/ eu voi rămâne aici/ acum/ schimbându-mi doar pielea/ cu una mai galbenă/ mai bătrână" (*Nu mai vreau*).

Relațiile poetului cu istoria sunt marcate de sarcasm și umor negru (amintind de atitudinea lui Eugen Jebeleanu din *Hanibal*). În *Sfârșitul sărbătorii* căderea dictaturii este reprezentată - memorabil - ca o manifestare de la 1 Mai sau 23 August după încheierea căreia manifestanții trebuie să înghită tot ce-au emis:

"După ce sărbătoarea s-a terminat/ au început să adune portretele/ steagurile exclamațiile de fericire/ înscrise cu litere aurite/ pe pereții palatelor victoriei// acum uralele se retrăgeau/ în gâturi ca niște stoluri de păsări/ ce reintră în ouă/ toți se opreau pe drumul spre casă/ cu gurile căscate/ și mai că se înăbușeau/ ca un fel de călușuri/ li se puneau/ tot ceea ce strigaseră/ toată URA/ tot TRĂIASCĂ/ totul se plătea acum la sfârșit".

În mod surprinzător, chiar și relațiile poetului cu poezia, cu însuși modul său de viață, au de suferit din cauza acestui scepticism radicalizat:

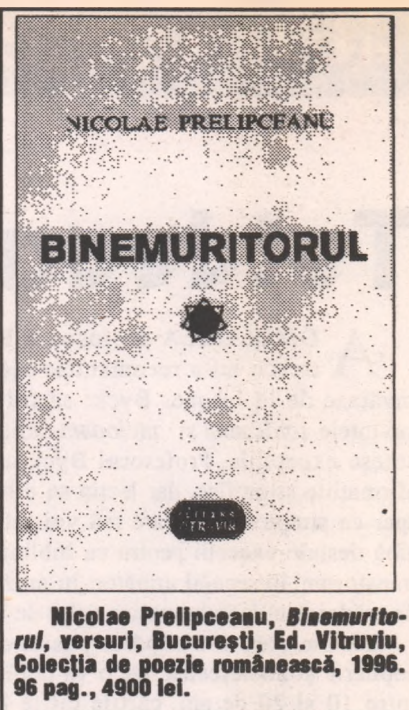
"notez într-un caiet ascuns/ dorința de a nu mai fi/ și îmi smulg singur caietul/ din mână/ ca să-l dau publicității/ ca să poată fi călcate-n picioare/ sentimentele mele/ sufletul meu trandafiriu" (*Celsius*).

"Iubirile desenate în versuri și proză/ le înlocuiesc pe cele între femei și bărbați" (*Secetă*).

Volumul cuprinde și câteva poeme ample, dintre care se remarcă *Să ne grăbim*, *Filofteio* și *Gări și pustiiuri*.

Să ne grăbim, *Filofteio* este un jucăuș și totuși tenebros poem erotic, măsură a rafinamentului la care a ajuns și pe care îl practică fără ostentație (dar nu este tocmai aceasta marca rafinamentului?) Nicolae Prelipceanu. Devorarea femeii de către bărbat în actul dragostei apare ca o repetiție pentru spectacolul, ultim, al devorării ei de către corbi:

"un sân ciuguleam câteodată/ al tău se-nțelege/ și corbii desigur de sus/ din lumea lor fără lege/ mă urmăreau curioși/ toate mișcărilor noastre/ tot amorul acela nebun/ îmi dau seama/ a

Nicolae Prelipceanu, *Binemuritorul*, versuri, București, Ed. Vitruviu, Colecția de poezie românească, 1996. 96 pag., 4900 lei.

fost filmat de ei/ ca să știe cum să se poarte/ când în sfârșit ai să li te dăruiești toată/ pentru prima și ultima oară/ definitiv".

Gări și pustiiuri se constituie dintr-o suită de secvențe nu doar referitoare la gări, ci și *fugitive*, ca *văzute din goana trenului*. Ele dau o sugestie de viață trăită expeditiv, risipitor:

"N-am să uit nici scârțâitul ușii/ din duminica de noiembrie/ de mai sus/ nici berea coclită/ în mod repetat/ numai țigările/ stinse pe fruntea-mi de poet/gânditoare după aceea/ le-am uitat de mult/ încă dinainte de facerea mea."

Nu toate poemele din volum au densitate lirică. Unele alunecă în prozaism sau în jocul de idei neinspirat. Totuși, întregul volum se citește cu interes, datorită faptului că poetul are mereu, cu adevărat, ceva de spus. Așa se explică și faptul că el *nu se repetă*. La Nicolae Prelipceanu nu există nici urmă de manierism. Există improvizație, există superficialitate, dar nu și autopastișă. Poezia sa este vie și imprevizibilă, autentică.

Luciditatea poetului, modul său inteligent de a interpreta realitatea sunt intensificate de tristețe (așa cum albul devine mai alb dacă se amestecă în el o picătură de albastru). Nicolae Prelipceanu vede lumea nu numai cum este, ci și cum va fi, servindu-se de o ironie filosofică:

"munții patriei/ sunt la locul lor/ ochii care să-i vadă/ nu-s încă scoși/ mai e timp/ mai e timp/ ne strigă/ aproapele nostru" (*Aproapele nostru*).

Binemuritorul este o exegeză lirică a tristeții. Ecolul ei se stinge abia după multă vreme în sufletul cititorului, ca ecolul unui dangăt de clopot.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

- ✓ C. Rădulescu-Motru, *Etnicul românesc - comunitate de origine, limbă și destin. Naționalismul - cum se înțelege, cum trebuie să se înțeleagă*. Îngrijire de ediție, introducere și note de Constantin Schifimeț. București, Ed. Albatros, col. "Ethnos", 1996. 216 pag., 7000 lei.
- ✓ Monica Lovinescu, *Insula Șerpilor. Unde scurte (anii 1990-1995)*. București, Ed. Humanitas, 1996. 408 pag., preț neprecizat.
- ✓ Pavel Chihaiia, *Orizont medieval*, Aalborg (Danemarca), Ed. Dorul, 1996. 170 pag., preț neprecizat.
- ✓ Valentin Silvestru, *Praf și pulbere*, povestiri vesele și îngândurate, București, Ed. Albatros, 1996. 240 pag., 3570 lei.
- ✓ Mircea Handoca, *Pe urmele lui Mircea Eliade*, Târgu-Mureș, Ed. Petru Maior, 1996. 222 pag., 6000 lei.
- ✓ Virgil Mihaiu, *Încântări & Descântări clujene*, poezii, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1996. 56 pag., 1734 lei.
- ✓ Paul Everac, *Poeme crepusculare*, București, Ed. Geneze, 1995. 96 pag., preț neprecizat.
- ✓ Valeriu Valegvi, *Târziu de mare incertitudine*, poeme, Galați, Ed. Hypatia, 1996. 32 pag., 1500 lei.
- ✓ Constantin Cîmpeanu, *Scrisori din Delira*, Deva, Biblioteca Abataj, 1996 (poeme). 100 pag., preț neprecizat.
- ✓ Gellu Dorian, *În căutarea poemului pierdut*, Botoșani, Ed. AXA, 1996 (versuri). 84 pag., 2500 lei.
- ✓ Ovidiu Bufnilă, *Moartea pupurie*, Bacău, Ed. Brâncuși, col. "Science-fiction", 1995 (proză scurtă). 296 pag., 1900 lei.
- ✓ Petru Mihai Gorcea, *Mateiu I. Caragiale*, eseu, București, Casa Editorială "Cuget, Simțire și Credință", 1995. 120 pag., preț neprecizat.

Coșmaresca întâmplare

Să presupunem că se află, la poarta Universității din Iași, Titu Maiorescu sau Iorga sau Stere sau Eminescu însuși. Ori - dacă vreți, veniți mai de departe - Victor Hugo, Thomas Mann, Soljenițin. Cerber, firește "apolitic", adulmecă politica inclusă în conștiința lor inalienabilă și le refuză intrarea. Pentru a fi vrednici de întâlnirea cu studenții, i-ar vrea măcar jupuiți de piele, dacă nu cu câteva organe interne scoase. Personajele sînt imagine, dar coșmaresca întâmplare nu. Ea a avut loc la Iași, la 17 mai 1996, când Monica Lovinescu și Virgil Ierunca n-au avut moralmente acces în incinta venerabilei instituții. Întocmai ca-n mitologie, monstrul ce le-a barat drumul avea însărcinarea de a-i lăsa să intre doar pe morți, dar, spre deosebire de mitologie, unde e înzestrat cu trei capete, aci apărea doar cu două: Ion Todirașcu, prorector, și Gheorghe Popa, rector.

Gheorghe Grigurcu

Antimodernistul Abăluță

ÎN CELEBRUL său eseu *De la Baudelaire la suprarealism*, Marcel Raymond distinge, în materia "poeziei recente", două atitudini antitetice: "la o extremă, artiștii care cred în frumos elaborează opere; la cealaltă extremă, denigratorii artei, convinși, ca și Rimbaud, că «ideea de frumusețe s-a răsuflat», subordonează activitatea poetică unor scopuri care o depășesc". Altfel spus, există o opoziție între un modernism care promovează estetismul, esența, poezia pură, și un avangardism care cultivă prozaicul ostentativ, vitalitatea, "impuritatea". Credința în frumos trece printr-o reformă, în cadrul căreia acestuia i se deschid granițele (un soi de liberalizare), fiind invadat de date, vise și visări, analize, halucinații, speculații, ironii etc., care încearcă a-l regenera, a-l conecta, în sens rimbaldian, la o viață prin definiție neconvențională. Evident, frumosul astfel conceput provoacă inițial o anume rezistență a receptiei, purtătorii săi fiind asimilați "denigratorilor". Frumosul poate forma obiectul unui conservatorism dintre cele mai înverșunate... S-ar părea că e, totuși, un proces încheiat, în orice caz un fenomen ce datează și cu care ar fi trebuit să ne obișnuim. Că lucrurile nu stau chiar așa, ne-o dovedesc rezervele îndeajuns de marcate ce însoțesc activitatea unuia dintre "antimodernii" noștri actuali, și anume Constantin Abăluță. Discursul său este situat la egală distanță de cele două modele productive în lirica românească a ultimelor decenii: neoexpresionismul patetic, înțelesat, grandilocvent, cu o metafizică deliberativă, "la vedere", și ironia "demistificatoare", ce dizolvă precum un acid cărnurile lirice, lăsând osul gol. De aci aerul poetului de-a fi "în contratimp". De fapt, e o reținere față de suprarealismul ce-l nutrește copios, socotit încă, măcar subtextual, ca un joc frivol, inconsistent, ca o năzbîtie căreia nu i s-ar cuveni o prea mare atenție. Lipsa de ecou a unui clasic al avangardei precum Gellu Naum credem că întărește spusele noastre.

Și cu toate acestea poezia lui Constantin Abăluță ar fi trebuit să cucerească prin premisele ei, ca să spunem așa, democratice, prin supunerea ei la un unghi de vedere obștesc. Individualismul auctorial intră în eclipsă, sugerînd o transpersonalitate diferită de cea estetică, a poeziei pure, una de sorginte social-morală. În duh ducassian ("poezia făcută de toți, nu de unul singur"), poetul nostru mărturisește: "Libertatea de-a fi nimeni de-a fi toți laolaltă". Dacă, teoretic, ne amintim și de principiul lui André Breton, privitor la egalitatea tuturor în fața "mesajului subliminal", în registrul sensibil putem face legătura cu poezia plină de luminoase gesturi de dăruire, de jucăușe transparențe generoase, a lui Ilarie Voronca. Poetul trăiește într-o colectivitate de reflexe umane: "Cu mîna aceasta ridicată în aer exist/ și incluz prea larg în care-mi înscriu neputința/ e plin de reflexe ale altor ființe". Stăpînit de o blîndă confuzie a identității fizice, care oglindește un nesațiu simpatetic ("N-am știut niciodată dacă (...) fac parte din lumea din afară, a trecătorilor și-a copacilor/ sau, din contră, eu sunt lumea din afară, a scaunelor și a perdelelor"), el cîntă integrarea, "tocirea" unicităților bucușoase egală cu o neutralitate contemplativă, cu o vidare eliberatoare: "cel ce-și închipuie timpul de dincolo în care se va integra/respirînd pe negîndite forma lucrurilor din odaie/ pentru că în locul unde zidul are câteva scrijelituri/regăsești sensul celor ce-au trecut ca și tine/privind făptuind și bucurîndu-se pînă cînd și-au tocit unicitatea/adăugîndu-se transpa-

renței neutre a geamului care nu are nimic de privit". Această "transparență" se cuvine oare luată drept un "simbol văzător" al comuniunii?

O probă morală caracteristică o constituie mărturisirea umilității. La polul opus poetului *vates*, mag al tradiției etnice ori alchimist al "necuvintelor", Constantin Abăluță înregistrează postura sa de particulă insignifiantă, pur senzorială, în fluxul de armonie al creatului. Nici o meditație abisală, nici o izbucnire retorică, ci o decisiă reducere la simplitate: "Să stau deci la fereastră, să mă las în voia soarelui/să-mi simt întregul trup ușor, împăcat și uman/aidoma firului de praf în văzduh...". În pofida aparențelor vehiculate de frumosul consacrat, tocmai într-o atare simplificare transfigurată, oferită de smerire, într-o atare lume săracă în convenții găsim mediul cel mai prielnic autocunoașterii eului creator. Sau cum spune același Breton: "numai în totală umilință omul se poate sluji de puținul pe care-l știe despre sine, în recunoașterea a ceea ce-l înconjoară. Pentru aceasta, marea mijloc de care dispune este intuiția poetică". Uimit că zidul e aproape și că-l poate atinge cu mîna, tulburat că vin zile și nopți în care nu va ști ce să facă, scîldat într-o lumină firavă și atotcuprinzătoare, însoindu-și carnea pînă cînd nu-și mai aduce aminte de nimic, poetul practică o uitare de sine echivalentă cu o revelație. Folosindu-și singurătatea ca o lupă, face constatări prin care banalul e învins, depășit de propria-i explozie în senzațional interior, în feerie a universului mic: "Și astfel timpul trece pe nesimțite și-ți vine chef/ să zgîrri peretele: dîra abia vizibilă/ să-ți însoțească simțurile pînă acolo/ unde cunoașterea lumilor e un simplu uragan împălmătat...". O declarație tulburător senină precum: "fără gesturi mari vine vremea cînd înduri singurătatea/ cea mai banală" e însoțită de bucuria subtilă a unei existențe elementar-izolate. Anahoret profan, Constantin Abăluță celebrează asceza ca pe o poezie, iar poezia ca pe o asceză: "pot uita/fără grijă cana cu apă pe pervaz mai multe zile în șir, iar lumina strecurată pe sub uși dimineța/ajunge să-mi fie povară căci nu știu în fală/ei să pătrund cu destulă uitare de sine". Drept răsplată a disciplinei morale (căci e implicată în acest lirism o disciplină a renunțării, a consolării cu un narcisism gol de sine, mîntuit, al "privirii ce se privește pe sine") apar mici miracole. Factura lor e uneori kafkiană, prin proba absurdului care dezintegrează uimitor firescul cel mai vădit: "pixel meu apropiindu-se tot mai mult de foaia de hîrtie/ dar nereușind s-o atingă niciodată". Sau, ca o superstițioasă sfredelire a suprafețelor minorului, pînă e atins posibilul mister: "Zilele de naștere ale personalităților/ asemenea crăpăturilor care apar atît de fără veste pe ziduri/ încît tentrebi de nu cumva existau și-nainte/ măcar sub forma unui fir de păr pe pupilă". Sau, într-un plan mai îndrăzneț, ca o decorporalizare al cărei leșt e încă proliferant metaforic, în același sens al derizoriului asumat: "Trupul îngreuiat de haine ochelari verighete/rămîne nefolositor ca o firmă într-un oraș devastat de cutremur/firma unei tutungerii cum zice poetul care-a disprețuit/într-atît firmele încît le-a multiplicat cu disperare".

Dar organicitatea acestei poezii o ferește de mărginirea ei la spațiul artificial al odăii, străzii, orașului. Însăși frenezia comunicării, fiorul simpatetic ce-o animă îi creează deschideri în timp și spațiu, ca niște înlănțuiri fabuloase firești, ca niște metafore în stare de existență. Vitalitatea "impură", avangardistă, ținește de sub condeiul asociaționist al poetului, "în numele unei supra-trăiri"

(unitatea de măsură fiind trăirea supraestetică). Spre deosebire însă de Nichita, Alexandru, Ion Gheorghe, Pituț, care se postau de la început în perspectiva cosmosului, monologînd și gesticulînd în contul unei ambiții de reprezentare uranică, Abăluță pornește de la condiția lui singulară, claustrată, umilă, deschizîndu-se spre nemărginire într-un soi de reflectare modestă, ce nu-și risipește ultrasensibila substanță individuală: "Așa cum îți auzi cîteodată sunetul intrinsec al urechii/ așa cum descoperi pe lucruri desenul nervilor tăi optici/ așa cum balistica trupului tău atinge uneori marea tăcere/ așa cum întrebînd unde-i portul/ necunoscutul ți-a răspuns împungîndu-te c-un deget în piept...". Oricît de îndepărtate, înfățișările universului poartă urmele existenței delicate a poetului, ca un sigiliu. Dacă la șizecștii amintiți cosmosul umplea vijelios ființa precum un lichid îmbelșugat ar umple un recipient, aci eul poetic, "plăpînd" și "firav", rămîne la margine, căutînd a elibera "culegerea de spații a fiecărei mîini", mediînd la faptul că "deasupra cîmpiei și copacilor seara se naște mereu, din fluentă și libertatea cu care gîndești/ și chiar dacă acest lucru îl știi numai tu nu-i nimic", convins că "ideograma existenței e "un fir de praf în singurătatea solară". Confesiunea sa cosmică e însă ambiguă, purtînd amprenta fatală a limitării: "Am obosit de stat prin camere reci/ unde-ți auzi respirația ticăind ca protozoarele/mărilor primare". Limitarea duce la blocări ale fenomenelor, la scurt-circuitări ale relațiilor dintre parte și întreg, dintre real și fantastic: "Toamna cînd te urci pe casă printre/coșuri și frunze simți parcă rotația planetei/marginile pleoapelor tale se-nînd/pe-un ocean ce nu mai produce nici cel mai mic val/o clipă nu mai poți și nu mai vrei să trăiești/simțurile îți livrează rapide fantome scizipare". Viziunea crește dinspre amănunt, dinspre minor, dinspre damnarea ce aglutinează existența morală cu existența fizică: "Nu pot să mă desprind de sensul volatil al lucrurilor/fericirea mea stă în mărunta plîngere în desfolierea rapturilor și

uzurpărilor/dacă zidul are o crăpătură ea mă va urmări pînă la sfîrșitul vieții/cu forța de atracție a cometelor necunoscute". Astfel umilința funciară revine. Celebrînd soarele ce "devastează cîmpul unei vieți infinite" și lansînd îndemnul "dați-vă mîna popoare", bardul consemnează contradictoriu, printr-o contradicție nu a conceperii textului, ci a alcătuirii sale sufletești: "facultatea de a fi singur/în mijlocul vălmășagului general/de a sta singur/de a nu face nimic/aspirînd clipa ca un asasin". Marea "melancolie" a poetului e dată de incapacitatea trecerii sale în materialitatea obiectivă a lumii, de slăbiciunea ce-l oprește a fi la înălțimea "monadică" a necuvîntătoarelor: "o, și toate astea numai pentru că/forma umană nu-i suficient de puternică/să se autosustină în magnetismul intern al spațiului/să-ntîmpine lumina și întunericul cu indiferența monadică/a șarpelui ori a broaștei testoase". Aspirației către alteritate, așadar către univers, i se opune amăgitoarea, atît de grav conștientizată formă ("nimic nu golește mai precis decît forma"), a cărei ivire în chip de ființă *sui generis* reprezintă o "dezertare fără întoarcere". Ea trădează un "defect de fabricație" al speciei, constituind o stigmă a omului sortit a rămîne "sigur în clipa nașterii"... Ocolit de premii, neasaltat de entuzismul alcătuitoarelor de topuri literare, nefrecventat de echipele de televiziune, Constantin Abăluță e, cu toate acestea, unul din cei mai înzestrați poeți români actuali.

EDITURA NEMIRA

prezintă

CĂLĂTORII ÎN LUMEA DE DINCOLO

de Ioan Petru Culianu

Colecția OPERE COMPLETE, 8000 lei

Ediția a II-a revăzută

Traducere de Gabriela și Andrei Oișteanu

Orizonturile gândirii umane, din preistorie și pînă astăzi, n-au rămas nicidecum limitate între granițele impuse de timp și de spațiu; omenirea a nutrit dintotdeauna visul unui „dincolo”, al unei lumi diferite de realitatea terestră, loc al extazelor și al viziunilor necorporale. Acest vis își are istoria sa, precum tărîmul visat – geografia sa. Cu o remarcabilă ușurință de mișcare și într-un mod captivant care maschează o impresionantă erudiție, Culianu ne poartă din paleolitic la Einstein și de la Ghilgameș la Borges, printre șamani și magi, fascinat de lumea de dincolo, unde apariția acestei ultime cărți avea să-l găsească.

CLUBUL CĂRȚII NEMIRA C.P. 26 - 38 BUCUREȘTI

Actualitatea culturală

O oră privilegiată...

Monica Lovinescu și Al. Paleologu

...în "actualitatea culturală românească" a lunii mai a fost lansarea volumului *Unde scurte VI (Insula șerpilor)* de Monica Lovinescu, la librăria Humanitas. Având loc în prezența autoarei și a domnului Virgil Ierunca, evenimentul a strâns în Pasajul Kretzulescu un

public de calitate, încadrat și imortalizat de numeroșii reprezentanți ai presei. Undele tipografice prin care autoarea comunică în 1996 cu publicul ei dintotdeauna sînt la fel de convingătoare ca vocea de pe undele radio de odinioară. Cititorii care le receptează azi (ascultătorii de ieri) vin la întîlnirile cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, prilejuate de Editura Humanitas, cu și *din dragoste*. De aceea, lansarea a avut și de data aceasta un "aer de familie", a fost și acum o revedere mult-așteptată, plină de afecțiune și lipsită de afectare, lipsită de scoartă protocolară și plină de miez. Iată că insula pe care ne aflăm, a șerpilor și a celorlalte lighioane (despre care a vorbit Dl. Octavian Paler prezentînt cartea) oferă din cînd în cînd și momente de bucurie. Iar *Insula șerpilor*, cartea, încheie o serie de 6 volume, un memorial al culturii netrucate, o vizită în trecut, pentru că "viitorul depinde de trecutul pe care i-l oferim", spune autoarea.

Pentru cititorii *României literare* o bucurie în plus: cîteva cuvinte adresate numai lor, în tumultul lansării, de Doamna Monica Lovinescu și de Domnul Virgil Ierunca.

- Cititorii *României literare* au descoperit încă de la începutul anului lungimea de undă pe care să vă reasculte: *Diagonalele* din pagina 7 a revistei. Ce sînt *Diagonalele* față de microfonul "undelor scurte", Doamnă Lovinescu?

- Există, desigur, o continuitate și o complementaritate între ceea ce spuneam pe unde scurte și ce scriu în *Diagonale*. Dar *undele scurte* erau o poveste de extremă urgență: ce se spunea acolo, cît se spunea acolo nu se putea spune în țară. Acum totul poate fi spus în publicistica română și cîteodată e spus foarte bine. Iar cînd *diagonalele* mele devin *paralele* cu alte remarci, de aceeași înclinație, nu pot decît să mă bucur.

- Cum vă simțiți, Domnule Virgil Ierunca, în ipostaza de colaborator al *României literare*?

- Ca oricare alt colaborator al revistei. Sînt un vechi admirator al *României literare* și cred că este săptămînalul literar cel mai prestigios din țară. Și pentru că alternăm în aceeași pagină, vreau să vă spun că participarea dumneavoastră la *România literară* a fost una dintre surprizele solare ale inteligenței critice.

- Îmi veți da voie să vă "cenzurez" această ultimă afirmație...

- Nu, dacă n-o scrieți, atunci retrageți totul! (Domnul Virgil Ierunca s-a arătat la fel de tranșant, la fel de puțin dispus să găsească o cale de compromis ca întotdeauna. Nu m-a lăsat inima să retrag totul.) (Ioana Pîrvulescu)

Concurs național de poezie

Editura "Vlad & Vlad" din Craiova inițiază *Concursul național de poezie "Al. Piru" pentru debut în volum*. Pot participa creatori care n-au publicat un volum de versuri și care nu au împlinit vârsta de 40 de ani.

Un juriu format din prestigioși oameni de cultură va desemna cele mai bune manuscrise, acordând *cinci premii*:

- Premiul I
- Premiul al II-lea
- Premiul al III-lea
- 2 Premii speciale

Fiecare manuscris premiat va fi publicat în volum.

Manuscrisele, însumând maximum 1000 de versuri (1,5 coli editoriale), vor fi trimise pe adresa: Editura "Vlad & Vlad", Str. Traian Demetrescu, nr. 13, 1100 Craiova, până la data de 15 septembrie 1996. Manuscrisele, nesemnate, vor fi însoțite de un motto care se va regăsi pe un plic închis, conținând datele personale ale autorului.

Festivitatea de premiere se va face în luna decembrie, la o dată care se va anunța în timp util.

FOTOTECA "ROMÂNIEI LITERARE"

1983: I. Peltz, Constantin Noica, Edgar Papu (Fotografie de Ion Cucu)

"Cartea de la Metopolis" într-o nouă ediție

După nouăsprezece ani de la prima apariție, editurile Albatros și Universal Dalsi publică o nouă ediție a *Cărții de la Metopolis* de Ștefan Bănuțescu, scriere de referință a prozei noastre postbelice. Romanul face parte din vastul ciclu narativ *Cartea Milionarului*, proiectat în patru părți, în curs de elaborare. Fragmente din al doilea volum al ciclului, *Cartea Dicomesiei*, au apărut anii trecuți în revista "Viața Românească". Noua ediție a *Cărții de la Metopolis* este însoțită de o Notă biobibliografică (date selectiv).

CARTEA
DE LA
METOPOLIS

Expoziție Toma Hirth

Născut la 5 ianuarie 1937, la Timișoara, absolvent al Institutului de Arte Plastice din București, clasa profesorului Alexandru Ciucurencu, pictorul Toma Hirth ne-a oferit recent, la Galeria Simeza, prima sa expoziție personală, după mai multe participări la expoziții în țară și în străinătate. Nume relativ puțin cunoscut, pe nedrept,

așa cum se întîmplă cu artiștii valoroși care nu știu să-și etaleze creația decît prin limbajul propriei lor arte, Toma Hirth vine cu o paletă variată și bine pusă la punct, surprinzînd privitorul cu imaginația și bogăția stilistică pe care numai un artist dăruit în exclusivitate pasiunii sale le poate stăpîni. Symbolism, postromantism, abstracțio-

nism, toate susținute de un cromatism bine controlat, de multe ori cald, melancolic uneori, alteori exultant. Depășind faza impresiei senzoriale, artistul elaborează modele cosmogenetice, zoogenetice și în final cîntă o odă închinată primei iubiri pe pămînt, iubirea dintre Adam și Eva sub veșnica privire a Creatorului. (Boris Marian)

Între "Atelier" și "Carnaval"

Dacă v-ați lămurit cu cine veți vota, de ce și pentru ce, dacă v-ați desemnat, cu mult simț civic, pe cel care să se gîndească și la dumneavoastră în următorii ani, la orașul dumneavoastră, aflați că mai aveți de ales ceva: Teatrul "Andrei Mureșanu" din Sf. Gheorghe, sub direcția lui Radu Macrinici, organizează între 1-8 iunie ediția a patra a Festivalului Internațional de Teatru "Atelier", manifestare teatrală neconvențională cu caracter exploratoriu, structurată pe formule tematice - teatru fizic, pantomimă, teatru poetic, meta-teatru, teatru-dans. Numai mergînd la Sf. Gheorghe vă veți lămuri ce ascund aceste formule și veți putea vedea spectacole felurite, variate. Veți putea merge și la Arcuș pentru a participa la discuții și dezbateri pe tema "Structuri arhetipale în creația shakespeariană".

Pentru cine vrea să-și înecă fericirea sau amarul alegerilor, vă invităm, organizat, între 3 și 9 iunie la Centrul istoric al Capitalei (Zona Curtea Veche, Cafeneaua Domnească, Hanul lui Manuc, Lipscani) unde Fundația Culturală "D'ale Bucureștilor", condusă de Mircea Diaconu, va da curs celei de-a doua ediții a Carnavalului "Bucureștii la 1900". Într-o ambianță ce încearcă să reînvie farmecul începutului de veac, vor avea loc spectacole de teatru, păpuși, muzică, cinema, vor fi deschise expoziții, se vor desfășura concursuri. Nu vor lipsi tarabele cu mîncăruri și băuturi tradiționale, simigii, bragagii, cofetari, grataragii, iaurgii etc. Pînă vom afla cum va arăta Bucureștiul zilelor noastre, dincolo de vorbe și promisiuni, să încercăm să ne imaginăm cum cum era el pe la 1900... (M.C.)

Genii în cizme

DIN FERICIRE, când polițistii și detectivii s-au transformat, la noi, în milițieni, numele speciei literare care-i avea drept eroi nu s-a modificat, romanul respectiv numindu-se în continuare "polițist" sau chiar, occidental, "policier", și nu "milițist". (Nu știu deloc rusește, dar ar fi interesant de aflat cum se spune "roman polițist" în țara care a inventat și ne-a dat ceea ce s-a numit astăzi ani Miliție). Măcar în terminologie, literatura s-a dovedit mai puternică decât realitatea.

Este oarecum surprinzător că în 1966 premiul pentru proză a fost luat de un roman polițist, *Trandafirul alb* de Constantin Chiriță, dat fiind că acest tip de cărți a fost mereu considerat "de bas étage" și va mai trece destul până la încercările de democratizare a genurilor literare. Părerea generală despre romanul polițist e cea rostită de Conu Rache, personajul lui Mateiu Caragiale din *Sub pecetea tainei*. Deși polițist el însuși (dar de tip dandy), deși la curent cu cel mai recent "roman detectiv francezesc", el își arată disprețul pentru scrierile de acest soi printr-o dublă ocară: nu le leagă și e dispus chiar a le împrumuta.

Azi e greu de stabilit motivul pentru care Uniunea Scriitorilor premiază - prima și ultima dată în istoria ei - un roman polițist, mai ales că, numai cu un an înainte, autorul luase același premiu pentru proză cu seria *Cireșarii*, atunci încă neterminată. În schimb, nu e greu de văzut că publicitatea făcută cărții *Trandafirul alb* prin acest premiu putea fi folosită de putere în avantajul ei. Efectul premierii nu era atât unul estetic, cât unul "etic": nu se reabilita o specie periferică, se reabilita o instituție centrală. Mai precis, se crea o imagine literaturizată a acestei instituții. Cartea lui Constantin Chiriță se deschide cu un *Cuvânt înainte* în care autorul nu-și ascunde teza: "Intenția mea este să prezint prin această carte activitatea deseori necunoscută a unor oameni admirabili care slujesc cu toată ființa lor viața, demnitatea, adevărul" (8, ed. II, 1969). Intenția aceasta e transparentă și nici nu mai era necesar ca autorul s-o facă explicită. Într-adevăr, dacă intriga polițistă e bună și bine condusă, rezolvarea ingenioasă și estetică, personajele suspecte suficient de vii, în schimb lucrătorii de la o anume

instituție căreia i se spune încă poliție (sîntem înainte de 1950), singurii care-și vorbesc cu "tovarășe", sînt vădit idealizați, adică, atît din punct de vedere literar cît și din punct de vedere al credibilității, ratați.

În romanele Agathe Christie care i-au servit de model lui Constantin Chiriță povestea e asemănătoare: într-un loc care reunește cîțiva oameni foarte diferiți (un tren, un hotel, aici o pensiune de pe Valea Prahovei) se comite o crimă. Asasinul, după cum se stabilește imediat, este cineva din interior, de obicei cel mai puțin suspect: tînărul agreabil și plin de suflet, tînăra inocentă și fragilă sau, ca-ntr-un exemplu celebru pentru literatura de gen (*Asasinarea lui Roger Ackroyd*), naratorul însuși. În final, grupul e reunit într-un salon, cu asasin cu tot, și, într-o liniște mormîntală, detectivul sau substitutul său repovestește "cartea" și-l demască pe vinovat. Personajele lui Chiriță sînt o fostă profesoară de gimnastică, un tînăr medic, un scriitor, un avocat cartofofor, o frumoasă violonistă, o modistă nevrotică de 53 de ani și un tînăr inginer neserios, și el jucător pasionat. Autorul este suficient de abil în a-și crea, pînă la un punct, un alter-ego în personajul scriitor, cel care, de altfel, tocmai scrie povestea grupului de la pensiune, într-un roman care se va numi, desigur, chiar *Trandafirul alb*. Dar nu punerea în abis o urmărește aici Constantin Chiriță, ci inocentarea personajului scriitor. Or, ca în romanul Agathe Christie de care aminteam, tocmai el se dovedește a fi criminalul.

Nu asemănările cu prozatoarea britanică sînt cele care deranjează - căci modelul este preluat discret și adaptat cu imaginație - ci tocmai deosebirile. Enigmele din scrierile Agathe Christie sînt rezolvate fie de un omuleț ridicol, un belgian plin de sine ocupat mai mult cu mustățile lui impunătoare decît cu amănuntele crimei, fie de o bătrînă liniștită, care n-a prea ieșit din satul ei uitat de lume, dar a observat că firea oamenilor e aceeași pretutindeni. Nimic demonstrativ în felul în care Hercule Poirot sau Miss Marple sînt angrenați în rezolvarea misterului. Și dacă - spre deosebire de conu Rache - îi dau totuși de capăt, o fac după destulă osteneală, după ezitări și greșeli, uneori după ce alte crime au fost comise. În schimb, la Constantin Chiriță, cazul se rezolvă într-o singură noapte (eficiența românească!), iar personajului care conduce ancheta i se face un portret extaziat, fetișizant. Alexandru Tudor este doctor în drept și în filozofie, de o inteligență ieșită din comun, fără slăbiciuni și totuși extrem de uman, de sensibil. Deși se poate presupune că nu e prima crimă pe care o cercetează, în mai multe rînduri se străduiește să-și învingă emoția "care putea să-l deruteze". Veghează toată

noaptea, fără să-și dea o clipă de răgaz, astfel încît dimineața cazul e rezolvat. E admirat de toată lumea, în primul rînd de autor, căruia, în scena din prolog, îi citește gîndurile, uluindu-l. Constantin Chiriță merge pînă acolo cu atașamentul față de propriul erou încît nu-și pune numai toate personajele din *Trandafirul alb* și din celelalte volume ale trilogiei (*Pescărușul alb* și *Îngerul alb*) să-l admire, dar chiar și personajele din alte cărți de altă factură (*Cireșarii IV*) îl vor întîlni și admira. Colaboratorii îi seamănă. Și asupra lor autorul are de la început o părere pe care i-o impune

cititorului: "Bătrînul Ion Roman, o adevărată arhivă ambulantă, și tînărul Victor Marian, emițînd mereu cele mai năstrușnice ipoteze" (8). Și ei se vor emoționa îndelung de soarta victimei, și ei vor trezi uimirea celor cărora le iau interogatoriul, și ei stau treji toată noaptea. Pregătirea lor nu este numai una de specialiști în criminalistică. Sînt la curent cu romanele contemporanilor lor și recunosc dintr-o ochire valoarea unui tablou: "Pe pereți atîrnau cîteva tablouri de valoare, dintre care unul de Petrascu renumit în lumea amatorilor de artă, multe acuarele și cîteva schițe în cărbune. Victor Marian făcu un calcul rapid în gînd și descoperi cu surprindere că fosta profesoară de gimnastică era o femeie bogată" (154). Pînă și reprezentantul poliției locale, sergentul-major Doru Cosma, rupe tradiția literară care l-a creat pe strămoșul său Pristanda și pare să se tragă direct din cavalerii fără teamă și fără prihană.

Trandafirul alb a deschis seria romanelor cu genii în uniformă. Problema acestei cărți e însă alta. Prezentînd trioul polițist cu atîta seriozitate admirativă, romanul nu numai că nu are umor, dar, vorba creatorului lui Pristanda, nu are nici un haz.

1966 - Premiile Ununii Scriitorilor
Poezie: Cozar Baltag (*Răsfrînger*)
Ion Gheorghe (*Noaptea cu lună pe Oceanul Atlantic*)
Proză: Constantin Chiriță (*Trandafirul alb*)
Laurențiu Fulga (*Alexandra și Infernul*)
Critică și istorie literară: Vladimir Streinu (*Versificația modernă*)
Publicistică și reportaj: Pop Simion (*Orga de bambus*)
(Premiul pentru publicistică și reportaj a fost înființat în 1965, cînd l-au primit Romulus Rusan și Mihail Stolan).

Afinități elective

1) Care este, după opinia dumneavoastră, însemnătatea unui premiu literar?

2) Ați fost, cel puțin o dată, membru într-un juriu care a stabilit cele mai importante premii literare românești ale anului. Din spectacolul de culise:

- vă amintiți de premiul acordat din alte motive decît valoarea literară a cărții discutate?
- de presiunile conjuncturale cărora vă-ați rezistat/nu le-ați putut rezista?
- de compromisuri pe care le-ați socotit necesare?
- de premiul care nu înlocuiește contradicția nu spiritul dîna critice?

3) Stîndu-vă acum în cărțile pentru care ați votat și la cele lăsate deoparte, cu care dintre ele credeți că ați greșit flagrant?

4) La orice jurizare intră în discuție un număr destul de mare de cărți. Cu cîtăți pe toate în întregime sau vă bazați pe floral dîna critice, pe opinia generală despre autor, pe încrederea afinități elective?

Vă rugăm să răspundeți numai la întrebările care vă sînt de interes și nu vă îngrijorați sinceritatea.

Livius Ciocârlie

Timișoara, 20 februarie 1996

Stimată doamnă Ioana Pârvulescu,

Aș fi vrut să răspund invitației dumneavoastră, dar cum s-o fac cu o memorie deficientă ca a mea? Mă uit în mine spre capul mesei și ba îl văd președinte pe Ștefan Bănuțescu, ba pe Zigu Ornea. Înseamnă că am fost jurizant de două ori? Te pomenesc. În condițiile astea, să-mi amintesc despre premiile acordate, despre presiunile care s-au făcut... Cît despre compromisuri, știți cum lucrează inconstientul. Pe astea chiar că le-am uitat. Parcă s-au făcut niște presiuni, dacă nu mă înșel împotriva unei cărți a lui Mihail Sin, și nu s-a cedat. De aceea, nici n-aș vorbi de presiuni, ci de tîrguiești. Fiecare membru în juriu își are "mînjii" lui. Mi-l votezi pe X, ți-l votez pe Y. Un sfat sănătos mi l-a dat un amic cu mai multă meserie. "Dacă te-a rugat cineva care n-are nici o șansă, votează-l. Altfel, s-ar putea să nu ia nici un vot și te-a prins". Rugămînți, nu-i vorbă, gîrlă. Dacă ești mai slab de înger, cazul meu, e cam apăsător. O anumită echidistanță totuși există, de vreme ce majoritatea cărților în discuție nu le-ai citit.

Să nu înțelegeți din ce spun că nu cred în importanța premiilor literare. Cît ești încă tînăr, nesigur pe ce scrii, premiul e balsam. (Mai tîrziu, e numai vanitate. Dorința scriitorului de a fi șlagăr, vorba lui Călinescu dintr-o scrisoare către Alexandru Rosetti.) Dar tocmai fiindcă sînt importante, n-aș proceda cum se procedează. Decît așa, mai bine s-ar trage la sorți. Se premiază omul, nu cartea. Aș alege juriul de la începutul anului, dacă nu, și mai bine, un juriu permanent format din critici incompetenți și netranzaționiști. Iar ei, chiar ar citi. Spun asta numai așa, la modul utopic, fiindcă dacă mă gîndesc ce ar fi pe capul lor, la cîți n-ar avea de rezistat și cît ar putea s-o facă... Români sîntem. [...]

Constantin Chiriță (12 mart. 1926, Ilnăești, Vaslui - 14 nov. 1991, Bona - Elveția)

1965 - Premiul Ununii Scriitorilor pentru proză (*Cireșarii*)

1966 - Premiul Ununii Scriitorilor pentru proză (*Trandafirul alb*)

1971 - Premiul Ununii Scriitorilor pentru proză (*Înălțarea, ediția a II-a*)

1974 - Premiul Ununii Scriitorilor pentru dramaturgie (*Alte lucruri*)

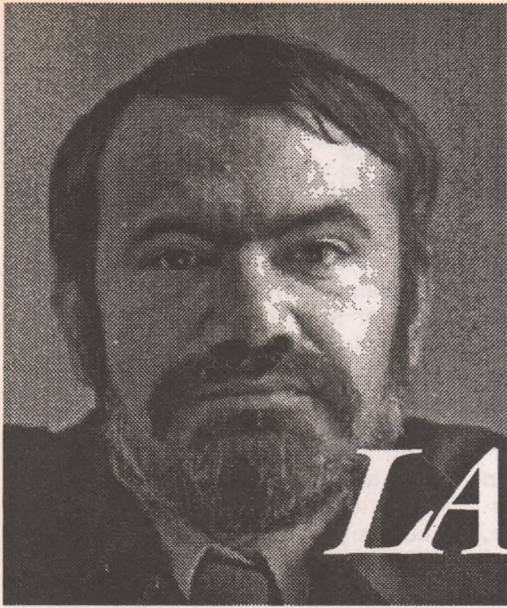
Scriitorii împotriva premiilor

Eugen Ionescu spune "Nu"

Premiile S.S.R.-ului sînt delicioase. Mie îmi plac. Scriitorii le merită și publicul își merită scriitorii. Îi premiază prin reprezentanții lor: H. Bonciu, Henriette Yvonne Stahl și chiar Demostene Botez. Mă mir însă că n-au fost premiați Petre Bellu, Mihail Ilovici, Petru Manoliu, Dan D. Dimiu, Ionel Teodorescu. Aceștia, ÎN LOCUL lui A. Holban sau E. Gulian, ar completa, sau aproape, nivelul literar al României. Dar de ce să ne preocupăm de aceste lucruri așa de puțin grave? Astăzi, literatura este părăsită pentru politică și lăsată în seama fetelor. Literatură nu mai fac bărbaii. Actualii premiați sînt ultimii bărbai literari. La anul, premii vor lua Erastia Peretz, Lucia Demetrius, Anișoara Odeanu, Marta Rădulescu și Yvonne Rossignon. S.S.R.-ul își vede de treabă. Lasă scrisul și face instrucție premilitară.

Facla, anul XV, nr. 1280, 8 mai 1935, p. 2
(dia Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*; vol. 2, Humanitas, 1992)

Dan LAURENTIU

Visez la cartea ideală

Visez la o carte
pe care să n-o citească
nimeni
ci numai Dumnezeu

a fost dimineată
geroasă și eu alergam
cu mâinile zgribulite
să cumpăr ceva de mâncare

m-am întâlnit pe scară
cu cățelușa pe care
eu am botezat-o
și ea mi-a lătrat dulce

nu te duce
că nu vei găsi nimic
te rog să stai în patul tău
și eu îți voi aduce
o pâine la ușă

Pradă la cîini e poetul

De cîte ori scriu o poezie
mă simt fericit ca un
copil în burță la mama

după ce
l-a aruncat în stradă
or să vină cîinii să te latre
și să te vadă
tu vei fi
cea mai dulce pradă

Îmi amintesc de diavol ca de Dumnezeu

Mă gîndesc la tine
ca la Dumnezeu
îmi spune femeia
cu părul blond

coborîță din paradis
și pe cine ai mai
cunoscut acolo
o întreb eu uitîndu-mă
pe malul rîului

cum își duce suspinele
spre mare spre neant
în mormîntul valurilor sale
cobora diavolul cu părul negru
cum îl purtai tu în tinerețe

Cele două lumi la judecata din urmă

Trebuie să recunosc
că sînt un umil
locuitor al universului
dar acest univers

l-am construit eu cu o lumină
în întunericul din jurul inimii
el nu există decît
dacă îi dau putere

din puterea sufletului meu
se apropie Doamne

judecata cea mare
și Tu mă vei întreba

cine ești Tu
ce-ai spus
despre acest univers
pe care l-am construit Eu?

Sărutul din grădina Ghetsimani

Un sărut cu limba
pe urechea stîngă
asta îmi doresc
în noaptea de Paște

el mă va coborî acolo
unde este locul meu
predestinat de Dumnezeu
în lăcașul demonilor

dar bucuria unui sărut
nu merită acest risc?
o dimineată cînd
s-a trezit îngerul

din cerul albastru
și s-a uitat uimit
în jurul său
nu era nimeni pe care
să-l sărute

Pe marginea rîului

Totdeauna visezi poeme cu îngeri
albaştri

și numai de cei negri
ai avut parte
ei se gudură la căpățîiul tău

să nu dormi
să fii veșnic treaz iubitule
bucuria nopții de a adormi
un copil

care sugă la sîn
și care este încă în burta mamei sale
bucuria nopții de
a dormi în pat

cu o mamă iubită
mama copilului tău
nu șopti în somn
noapte bună tată
bine ai venit copilule

sînt singur pe marginea
rîului
care trece
sînt singur și mă uit
cum trece lumea

Nimeni nu mă ajută să mor

Nu mai pot scoate
o șoptă fără să tulbur
trandafirul acestei primăveri
el este acolo

în grădina Edenului

am căzut în genunchi
sînt un animal
cu frica lui Dumnezeu
am căzut în genunchi

și plîng cu lacrimi de sînge
în curînd se va lăsa
noaptea
în curînd vor cădea

frunzele din copac
și nu va mai veni nimeni
să mă ajute
să termin cu viața

nici cîinii cei veșnici
înfometați nu-și vor aduce
aminte
de un sacru cadavru

Ouă înroșite cu lacrimi de sfintele Paști

Cuminte la adăpostul
unui ou roșu să dormi
să te culcușezi acolo
și să-ți spui

va veni și vremea mea
de acolo te vei naște
de acolo vei începe
să urci pe cruce

în urma ta să plîngă
îngerii Ierusalimului
Doamne de ce ne-ai părăsit
Doamne cînd o să mai vii pe la noi

Pace și bar

Încet se apropie de tine
vai din întuneric
și tu nu poți să vezi
o cățea neagră

ea o să-ți muște
întîi piciorul stîng
acolo unde locuiește
diavolul dar nu numai el

acolo se sărută
boala și arta pe care
le-a adus un porumbel gîngurind
în această lume
despre Pace și Întuneric

Unde ești fiul meu iubit

M-a vizitat noaptea trecută
femeia bătrînă și iubită
ea mi-a adus în brațe un copilăș
tu îți mai aduci aminte

el are optsprezece ani
și are nevoie de un tată
eu m-am cutremurat de oroare

acesta este copilul cățelei
acesta nu este fiul meu

CERȘETORUL
DE CAFEA

de Emil
Brumaru

Însemnări despre detectivul Arthur (Ediție omagială)

DETECTIVUL Arthur venise anume. Ce enigmă brumată! Un strugure mort putrezea între sîinii Eleonorei! Și-n jur doar brîndușe și gențiane și, oh, trei fecule de înger mărte cu lupa lui blîndă. Și-o nucă de cocos ciudată! Și dulci, uleioase toxine-n pantofii de iuft. Doamnă, a spus, v-a trădat lenjeria, sînteți asasină!!

DETECTIVUL Arthur avea pipa plină de rochii! Pe cea albă, legumă pudrată-ntr-un igheab de cișmea, o fuma visător numai seara. Pe cea verde-o-nălța spre tavan cu sfială. (Dantela ei arsă-n dulapuri de-amiază!) Ultima, portocalie, cu fructe blajine crescute sub mîneți și nasturi uzați de tarhon, n-o aprindea niciodată.

GUMILASTIC duios îi ținea jambiera lucioasă pe pulpe. Avansa-n magazii cu prudență. Ce crime frumoase-n borcanele-albastre de-osînză! Și-n bălii de spaimă și ce rumegușuri, Arhanghele Umed! Ce sceptre de molii, o, tu, desfătatele veșnic de negrele creme de ghete! Și-alături un primus imens de alamă...

DETECTIVUL Arthur era prinț al piperului putred! Un heruv de chișleag (amețit de destin) îl păzea lingă ușa cămării, morcovi cu arcuri săltau sub picioarele sale de-azur. Limpede, limpede curge oțetul...

CÎRPE moi strîngînd de pe jos, detectivul Arthur cugeta: "Cepele scoase din îngeri sînt dulci, transparenți tăietei din sufletul meu de adult. Gutuia dansează în jurul dulapului galben și-o bilă găsită pe pajiști (de J.O.!) crește, oh, crește strivindu-mă tandră."

DETECTIVUL Arthur nu mai poate iubi decît piersice mari întâlnite prin poduri. Stă în jilț satinat toată ziua și-așteaptă mesajul cifrat de la iepuri. Dimineata (c-o tiflă!) un lift îl aduce tăcut printre oameni, iar seara el pleacă din nou pe vaporul cu aburi...

Îngerii vînători de oameni

Pescărușii timpului
trăiesc cu speranța
ca o dungă de doliu pe aripioara
stîngă

că vor veni mîine
și mă vor mîntui

ei strigă în ceruri
cu glasul îngerilor
pe care l-au învățat
din trupurile noastre

cutremurate
de atotputernica moarte
care vînează tot ce e viu
din înaltul stelelor albe
pînă în adîncul oceanului negru

Arătați-mi o ușă în noapte

Se-aud căței bătrîni
pe stradă
nu cumva au ajuns
în pragul casei mele unde rîd strigoi
ei sînt copii
ai întunericului
sînt frații mei căzuți
din paradis

dar eu mă întreb
unde la care ușă
să latru
și să cer milă
(Din volumul *Sodoma și Gomora*, sub
tipar la Editura Du Style)

Memoriile lui Alexandru Șafran

CRONICA
EDITIILOR

de
Z. Ornea

excluderea lor din școli, licee și universități și, apoi, după intrarea României în război de partea Axei, în iunie 1941, cu acțiunile de exterminare a evreilor din Basarabia și Bucovina de nord, cu pogromul de la Iași. Toate acestea din urmă dispoziții le-a decis Ion Antonescu. Rabinul Șafran stăruia peste tot în apărarea obștii sale, intervenind, în cazuri extreme, și la mareșal. Iată o bună pagină de portret, înfățișându-l pe Ion Antonescu: "L-am întâlnit pe generalul Antonescu de mai multe ori. Era imprevizibil. Uneori, în timp ce îi vorbeam, semăna cu un vulcan gata să intre în erupție. Cîteodată, arareori, trebuie să precizez, se arăta, dimpotrivă, moderat și curtenitor. Se întâmpla să-i lăsăm cererile noastre în scris. Dar putea tot altfel de bine să ia decizii pe loc. Vorbea întotdeauna cu o anumită afectare, slujindu-se, de exemplu, de persoana a treia, cînd era vorba de el însuși. Nu uita niciodată că el e șeful, «Conducătorul», traducerea în românește a cuvîntului *Führer*, titlul oficial pe care singur și l-a ales. Ținea să dea interlocutorului său impresia unei mari siguranțe de sine. Avea adesea stări de instabilitate psihică și accese de furie pe care - fără îndoială - nu și le putea controla. Trebuia deci să mă adresez lui pe un ton ferm sau conciliant, după starea de spirit de moment... N-am recurs totuși decît la curajul evreului disperat, al unui Șef Rabin deznădăjduit, în căutarea unui mijloc de a ușura suferințele comunității sale". Și, cînd, în octombrie 1941, au început deportările în Transnistria a evreimii din Basarabia, Bucovina de nord, județele Suceava și Dorohoi." O clipă, am crezut că l-am impresionat, dar imediat s-a apucat să țipe și să profereze amenințări. Am încercat atunci să-l calmez și să-l fac să înțeleagă faptul că un singur cuvînt al lui ar fi suficient ca să oprească cursul acestei tragedii, aceste distrugerii și asasinat. S-a mulțumit să mă privească cu un aer glacial, declarînd că «evreii și-au meritat soarta». A roșit, apoi a devenit brusc palid, pîrînd să mă facă bucățele. A trebuit să-mi adun tot ce mi-a mai rămas din forța spirituală pentru a înfrunta această înfrînare, cînd deodată am început să murmur *Șema Israel*, ca și cum aș muri".

Autorul evocă momente înfrîntătoare, izbutind să transmită fiorul acelor tragedii.

A trăit, de pildă, grozăvia rebeliunii legionare din 21-24 ianuarie 1941, cînd numai o minune i-a salvat viața. Dar o descrie, cu culoare adecvată, înfățișînd jafurile, omuciderea, torturile, incendiile provocate și înmormîntarea victimelor. Alte pagini sînt închinată pogromului de la Iași, cu cele 12.000 de victime ale sale. Starea de spirit era, precizează autorul, aceea de rezistență spirituală în vremuri de asediu și de moarte mereu amenințătoare. Masacrarea, cu ferocitate, a evreilor din Basarabia și Bucovina de nord e evocată cu un dramatism conținut, relatînd acțiunile disperate întreprinse pentru a-i salva. Dar n-a izbutit să încovoie decizia lui Antonescu. Apoi, Federația Comunităților Evreiești e desființată, în locul ei fiind instituită Centrala Evreilor, sub președinția unui medic convertit Ghingold, deasupra căreia veghea autoritar coruptul aventurier Radu Lecca, ajuns, deopotrivă "omul de încredere" al nemților și al lui Antonescu. În consecință, șef rabinul Al. Șafran împreună cu Wilhelm Filderman și alți cîțiva oameni de încredere, se constituie în Consiliul Clandestin care depunea stăruințe pentru a salva ceea ce se mai putea. Înțelegere a găsit la regele Mihai, la regina mamă Elena, la nunțul apostolic Cassulo, la ambasadorii, în București, ai țărilor neutre, Suedia, Elveția, Turcia. Dar nici aceștia, toți, nu aveau putere de a clătina deciziile mareșalului, intratabile în chestiunea evreilor basarabeni și bucovineni care, cîți dintre ei, ajunși în iadul Transnistriei mureau de foame, mizerie și boli de tot felul. Un episod tulburător, relatat în carte cu mijloace potrivite, este cel din august 1942. Știrile toate vesteau că Antonescu a decis evacuarea spre Polonia a celor 44.000 de evrei din Transilvania de sud. După intervenții de tot felul, eșuate, s-a ajuns la ideea apelului către mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, agreeat de Antonescu. Dar șef rabinul nu avea voie, ca evreu, să călătorească dincolo de București. Un apel disperat către Sibiu, unde își avea sediul mitropolia Ardealului, l-a adus pe N. Bălan la București. Convorbirea nu parea a-l fi convins pe mitropolit să intervină. "Atunci am ridicat tonul, aproape că i-am strigat faptul că

după moartea noastră ne vom regăsi în fața Judecătorului Suprem și că atunci îi voi reaminti, da, îi voi reaminti de moartea a zeci de mii de evrei, acești nevinovați de care e răspunzător fiindcă trăiau în eparhia sa". Surprins de acest patos amenințător, mitropolitul a cedat, vorbind imediat cu Antonescu, care a anulat decizia. Autorul socotește că acest episod a fost un miracol. A fost. Dar n-ar trebui ignorată, în soluționarea acestui caz, și intervenția baronului Neuman din Arad care a oferit, în dar, cui se cuvenea o mare sumă de bani. Semnificativ e în carte faptul că nici rabinul șef Șafran, nici alții în România nu știau, pînă în 1945, ce se întâmpla, de fapt, cu deportații din Polonia. Se știa doar că se moare acolo masiv. Dar despre camerele de gazare nu se aflase.

Apoi, de prin 1943-1944, cînd soarta războiului era decisă, Antonesții au hotărît să-i folosească pe evrei drept capital politic în tratativele cu Națiunile Unite. Așa se explică salvarea lor de la moarte. Venirea armatelor rusești care a fost, pentru evrei, (nu numai pentru ei) o eliberare, a adus mari dezagremente. Rabinul șef nu accepta primejdierea vieții religioase autonome pe care noua putere, prin intermediul PCR, se străduia să o realizeze. Mai ales era combătută soluția emigrării evreilor în Israel, pe care rabinul șef o apăra iar Comitetul Democrat Evreiesc (o creație a PCR) o denunța ca o idee reacționară. Înfruntările erau acute și rabinul șef amenințat că împotrivirea sa "îl va costa capul". A refuzat net să dea o declarație, în vara lui 1947, că Maniu a fost fascist. A fost gestul care i-a adus, în decembrie 1947, expulzarea, stabilindu-se la Geneva. Capitolele despre perioada 1944-1947 sînt edificatoare, vii, percutante, reconstituind o atmosferă și o epocă.

Aceste memorii n-au fost scrise ci dictate (înregistrate pe bandă magnetică) în limba ebraică, apărînd, apoi, în traducere englezească și franțuzească. Traducerea românească (datorată d-lui Țicu Goldstein) are la bază versiunea franceză. Și chiar dacă dictate, vorbitorul extraordinar care este dl. Alexandru Șafran a izbutit să confere farmec și interes palpitant memoriilor sale. Merită, și încă cum!, să fie citite.

PĂCATELE LIMBII

de Rodica Zafiu

LIMBAJUL familiar actual folosește, în mare parte, cuvintele comune, atribuindu-le sensuri noi, uneori în combinații sintactice inedite. În vorbirea argotică și familiară se întîlnesc, de exemplu, unele construcții ale verbelor fundamentale cu prepoziții uzuale: *a se lăsa cu...*, *a (o) pune de...*, *a o da pe...* Sensul lor nu este totdeauna transparent, pentru că atît verbele cît și prepozițiile în cauză sînt polisemantice; cine le-ar întîlni pentru prima dată într-o listă de cuvinte nu ar ști care din sensurile lor trebuie actualizate. Cum însă asemenea structuri apar în situații simple, clare, de dialog, contextul le lămurește perfect semnificația. E interesant că aceste combinații nu sînt cuprinse în dicționarele uzuale ale limbii române: fie pentru că sînt foarte recente, fie pentru că nu au prea fost înregistrate în scris.

În momentul actual, aceste forme atrag atenția și pentru că au pătruns în limbajul publicistic (exemple de mai jos provin dintr-o serie largă de ziare și reviste), creînd contraste stilistice. Acțiunea lor stilistică este destul de subtilă: nu șochează lexical, pentru că folosesc cuvinte standard - dar reușesc să atribuie enunțului în care apar un caracter colocvial foarte marcat.

În forma *a se lăsa cu...* (deci reflexiv și

construit cu prepoziție), verbul *a se lăsa* se folosește, impersonal, cu sensul "a se produce, a se întîmpla; a fi iminent": "*se lasă cu nori dinspre U.S.*" ("Cațavencu internațional", nr. 26, 1991, 4; sublinierile îmi aparțin); "*se lasă și pentru bietu' Gigi cu un week-end scurt*" ("Tineretul liber", nr. 723, 1992, 5); "*Se va lăsa oare cu epurări la Interne?*" ("Cotidianul", nr. 260, 1995, 7). Cînd verbul are un subiect - sensul său este "a produce, a avea ca efect": "Transferul lui O.H. la Samsunspor *s-a lăsat cu apariția băncii turco-române*" ("Evenimentul zilei" = EZ, nr. 942, 1995, 2).

Verbul *a pune* intră în altă combinație specifică: *a (o) pune de...* "a face"; "a pregăti"; "a începe": "Liceenii din Dante Alighieri *o vor pune de-o revistă*" ("Ziua" nr. 151, 1994, 6); "Ungurii *pun de-un Parlament în România*" ("Ziua" nr. 154, 1994, 5); /unii/ "mai *pun*, din cînd în cînd, *de o orgie*" ("Expres magazin" nr. 15, 1994, 8). Și acest verb apare într-o construcție impersonală - *a se pune de...*: "La Guvern *Se pune de-o învîrită*" ("România liberă", 1156, 1994, 3).

Cel de-al treilea exemplu îl oferă verbul *a da* în construcție cu un pronume neutru și cu o prepoziție: *a o da pe...* "a trece la..."; "a începe să facă...": "Plictisiți de

lucrări./Delegații la Conferința UIP *au dat-o pe excursii*" (EZ, nr. 1006, 1995, 5).

În limbajul popular, familiar și argotic, acest gen de structuri gramaticale e destul de răspîndit. Într-un articol din 1994 despre pronumele "o" cu valoare neutră, Gabriela Pană Dindelegan observa numeroase structuri echivalente, în variație liberă, de tipul: *a răi vizitele* - *a o răi cu vizitele*; *a termina înțîlnirile* - *a o termina cu înțîlnirile*; *a lua tonul oficial* - *a o lua pe tonul oficial* etc. Existența lor constituie, în mod evident, un model, pe care pot să apară noi variații, prin simpla substituție a verbelor sau a prepozițiilor de bază.

Cum se vede din exemplele de mai sus, de multe ori construcțiile familiare sînt folosite pentru a relata evenimente politice - în intenția de a evita tonul sec, oficial și de a introduce o perspectivă ironică asupra faptelor. Amestecul stilistic este deci intenționat. Cum se întîmplă adesea, devierile vor deveni, prin uz și abuz, tot mai puțin perceptibile, și combinațiile citate se vor apropia, poate, de limbajul standard.

(Eu)Geniu Heliade-Florescu

- Jurnalul unui muștiuc -

LUAT cu treaba am uitat să-mi cer cuvenita iertare unui om căruia - până și după fuga mea rușinoasă din țară, ascuns în valiza diplomatică a "Vocii Americii", cum bine se știe - i-am făcut mult, foarte mult rău. Sigur, nu doar eu am abătut asupra Domniei-sale o grindină de nedreptăți, dar, înțeleg dintr-o serie de articole ale victimei, parcă nimeni nu l-a năpăstuit cum am făcut-o eu. Deși cu nejustificată întârziere, iată-mă gata să-mi torn în cap o basculantă de cenușă, în speranța că voi îndrepta măcar o parte din nedreptățile ce i le-am făcut. Mai mult chiar, sper ca gestul meu să-i invite la reacții similare pe scriitorii români ce au transformat viața acestui sfânt într-un infern. Și ei sunt aproape toți, cu excepția celor considerați de Monica Lovinescu membri ai *Grupului celor douăzeci-și-ceva*. Cei douăzeci-și-ceva de chiparoși de partid, de Rușchița și Sarmisegetuza, plăieși zdraveni ce au știut, încă din vremurile nedrepte cu victima noastră, să formeze un fel de alee a înțelepților în jurul oropsitului gânditor, ajutându-l astfel să se reculeagă, să imagineze nu doar subtile căi de subminare a Dictaturii, dar și scenarii de anvergură pentru viitorul României post-totalitare.

Așadar, cum am putut fi atât de orb și să nu văd că EL s-a opus din răspuneri demenței național-comuniste a Cabinetelor 1 și 2? Cum am putut să citesc "da", acolo unde EL spunea Dictaturii un "nu" atât de ferm? Cum am putut să-l aud strigând "Să ne trăiți, mult stimate și iubite, mult stimată și iubită", "Ca merii, ca perii", "La ordinele Dvs!", când EL rostea - și ne soma și pe noi să o facem - "N-ați mai vedea ziua de mâine, dictatori odioși!"? Și cum am putut fi atât de idiot să nu înțeleg pericolul de moarte la care se expunea ajutând fățiș marii dizidenți ai perioadei, neînfricaii ce s-au sacrificat spre a ne ține în rând cu lumea dizidenței Central și Est-Europene - Mihai Ungheanu și Ion Brad, Marga și Eugen Barbu, Paul Anghel și Ion Lăncrănjan, Corneliu Vadim Tudor și Alcibiade, Dan Zamfirescu și Iulian Neacșu, Titus Popovici și Violeta Zamfirescu, Ion Dodu Bălan și Pompiliu Marcea, Al. Oprea și Zoe Dumitrescu Bușulenga? Cum de am putut citi eu sub acei dezgustători kilometri de osanale aduse Dictaturii și dictatorilor numele unor autori ca Nicolae Dan Frunțelată și Corneliu Vadim Tudor, Mara Nicoadă și Dumitru Bălăeț, Eugen Frunză și Petre Ghelmez, Nicolae Stoian și Ion Potopin, când, evident, toate acelea erau scrise și semnate de Emil Botta și Mircea Ivănescu, Gellu Naum și Ion Caraion, Ileana Mălăncioiu și Marius Robescu, Leonid Dimov și Mihai Ursachi, Virgil Mazilescu și Daniel Turcea, Adrian Popescu și Mircea Dinescu, Geo Bogza și Cezar Baltag, Ion Mircea și Marta Petreu, Mircea Cărtărescu și Nicolae Prelipceanu?

Cum de am repetat de atâtea ori cumplita minciună că Eugen Barbu comisese un plagiat de proporții, când EL dovedise că Mircea Zăciu, membru C.C., deputat M.A.N., era adevăratul făptaș? Cum de am putut ascunde eu atâtea vreme că un alt plagiat, și mai rușinos, fusese comis chiar de mine și nu de seraficul Ion Gheorghe, impenitentul bocator de azi de pe mormântul tătucului Ceaușescu?

Cum de am putut să afirm că EL a fost acela ce s-a prezentat într-o după-amiază la sediul revistei "Luceafărul" pentru a înscăuna, în ritm de marș, un Redactor-șef împotriva statutului

Uniunii Scriitorilor, când vechilul trimis de Nicolae și Elena Ceaușescu fusese, de fapt, Teodor Păcă? Și cum am putut să afirm că venise însoțit de Mihnea Gheorghiu, când cel venit, adică Teodor Păcă, sosise flancat, ca întotdeauna, de celălalt vechil al dictatorilor - Florin Pucă? Și cum am putut să scriu că înscăunatul prin ucazul respectiv era un anume Nicolae Dan Frunțelată când, în realitate, înscăunatul nu fusese nimeni altul decât ceașescologul Ion Negoitescu? Și cum am putut să adaug că înscăunatul era un simplu autor de felicitări rimate aduse Dictaturii, când Nicolae Dan Frunțelată este cunoscutul autor al unor cărți ca "Ostinato", "Jurnalul unui cobai", "Moartea citește ziarul", "De bună voie, autobiografia mea", "Ultimul mesager" și "Patimile după Pitești"? Că așa stau lucrurile, nu o dovedește oare și faptul că proto-dizidentul Nicolae Dan Frunțelată a fost uns azi de restaurație în funcția de Ministru secretar de stat, dându-i-se pe mână tocmai informațiile, pentru a se pune odată ordine în cum trebuie scris viitorul și cum trebuie recitit trecutul?

Ce va fi fost în capul meu când l-am numit pe EL "om de la partid", când EL era un umil călugăr la o mănăstire uitată de lume? Secu, pare-mi-se. Ori Rohia? Cum de-am putut insinua că EL era adjunctul șefului Secției de Presă a C.C. al P.C.R., când funcția respectivă era ocupată de nimeni altul decât de zbirul I. D. Sârbu? Și cum de am putut să-l acuz pe EL că transformase funcția respectivă, pe care nici n-o avea deci!, într-un toroipan de rupere a oaselor celor ce nemulțumeau șublerul cu care măsura lipsa noastră de devotament pentru Dictatură, când temutul personaj în cauză, o știu și copiii, era năpraznica Lena Constante?

Cum de am putut să cred că EL i-ar fi considerat pe Glucksmann și Lévy oameni de dreapta, foarte de dreapta, când neghioaba acuzație fusese semnată în paginile "României libere" de Gabriel Liiceanu? Și cum de am putut eu susține că Andrei Pleșu publicase, în 1982, un eseu excepțional dedicat problemei patriotismului în cultură și literatură, când autorul textului din "Secolul XX" era, de fapt, heruvimul Gabriel Târnapop, iar cel ce-i sugerase scrierea textului și apoi a apărut revista împotriva atacurilor murdare declanșate de comuniști fundamentalisti ca Petre Țuțea și Constantin Noica, Ana Blandiana și Al. George fusese EL?

EL, amestecat în ce avea și, mai ales, în ce nu avea voie să publice presa acelor ani? EL să fi transmis unor redactori-șefi că nu se mai admite nici măcar o aluzie la faptul că literatura acelor ani este divizată, că scriitorii români nu împărtășesc cu toții aceleași păreri? EL tunând și fulgerând împotriva fiecărei virgule ce-l rănea ideologic, când toate aceste hărțuiri ni le aplicau înalții comisari cu propaganda Nicolae Carandino și Eța Boeriu, Gheorghe Grigurcu și Eugen Simion, Sonia Larian și Dana Dumitriu, Cornel Regman și Valeriu Cristea? EL să fi vorbit în termeni violenți, la ședința de analiză a "României literare", din 1982, despre "Vocile nopții", când tocmai EL fusese acel ce venise să-l apere pe autorul romanului de un aparatcic ca Lucian Raicu și de un demolator precum Gabriel Dimisianu, atrăgând atenția redacției respective că dedicase insuficient spațiu comentării acelei cărți pe care EL personal o pusese pe noptiera Cabinetului 1 și sub perna Cabinetului 2 însoțită cu mici și duioase note de lectură scrise pe foi de levănțică?

De unde până unde am mai scos eu și infamia că EL începuse să fie direct implicat în infirmarea, pe motive ideologice, a rezultatelor unor jurii? Nu relatase Ileana Mălăncioiu, într-o ședință de Consiliu a Uniunii Scriitorilor din aprilie 1980, cum a refuzat timp de câteva ore să primească un premiu, fiindcă celălalt laureat desemnat de juriu fusese înlocuit peste noapte cu Dorin Tudoran? Cum de am considerat eu că EL fusese cel ce determinase această răsturnare a deciziei unui juriu condus de Șerban Cioculescu, când Ileana Mălăncioiu menționase că politrucul cu pricina fusese nimeni altul decât înaltul activist de la C.C. Mircea Martin?

Și-apoi, cum de mi-am permis să manipulez realitatea într-un asemenea hal încât am reușit să distorsionez evidențele mai limpezi ca apa de Biborțeni? Greu de înțeles, dar am făcut-o și, neiertat să fiu pentru asta în veci!, din această pricină nu "România literară" este pusă azi la zidul infamiei, cum s-ar cuveni, pentru publicarea așa-zisului jurnal al lui Ion Caraion scris de Securitate în laboratoarele din Domnița Anastasia, ci biata "Săptămâna", revista precuvioaselor maici Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, foaie întemeiată de Maica Țereza. Cum, tot așa, am reușit să abat atenția de la antisemitismul doctrinar al "Vieții românești" și să direcționez vinovăția spre albatroșii filosemiți din jurul "Luceafărului" - Mihai Ungheanu, Ilie Bădescu, Iulian Neacșu, Artur Silvestri, Ion Lăncrănjan. Ce să mai spun despre prostia de a fi crezut că unele articole nescrise dar semnate în "Săptămâna" de C. Sorescu erau opera uneia ori alteia din aceste caline zburătoare? (Ce contează că însuși C. Sorescu și-a declinat mai târziu paternitatea textelor cu pricina?) Mai grav, l-am bănuț de protejare a tuturor acestor matrapazlăcuri pe EL, când știm cu toții numele canalelor cu pricina - Z. Ornea, rabinul Șafran, S. Damian și Ellie Wisel.

Cum de mi-am permis să cred că odioasa campanie dezlănțuită împotriva lui E. Lovinescu era purtată de comandoul protocroniștilor de sub conducerea arhanghelului Mihai Ungheanu și sprijinită de sus de EL, când toată lumea știa că nemernicele articole erau opera unor năimiți ca Eugen Simion, Ileana Vrancea, Laurențiu Ulici, Gheorghe Grigurcu, Al. Cistelean, Livius Ciocărlie, Nicolae Manolescu, Mircea Iorgulescu, Victor Felea, Ion Vartic, Florin Manolescu, Alex. Ștefănescu și Dan Cristea, protejați de sus, de foarte de sus, de către favoritul Cabinetelor 1 și 2, Paul Goma?

Cum am putut să pretind că am fost cel ce a înmănat președintelui Uniunii Scriitorilor un memoriu, semnat de o sumedenie de confrăți, prin care protestam și ceream luarea de măsuri împotriva instigatorilor, protectorilor și autorilor campaniei de denigrare a lui E. Lovinescu și a altor personalități ale culturii române, când toată lumea știe că memoriul a fost înmănat de arhanghelul Mihai Ungheanu la îndemnul LUI? Nu o dovedește oare și zidirea arhanghelului în rolul de comisar politic al culturii române de azi? Cu el acolo, nu mai rămâne vreo îndoială că restaurația este proces încheiat și că de acum înainte haimanalele citate mai sus nu vor mai terfeli memoria lui E. Lovinescu. Tovarășul Arhanghel va stabili sarcini precise - cine pe cine terfelește.

Nu îmi este teamă că, citind fie și numai volumul întâi al "Jurnalului" publicat de Mircea Zăciu, oricine va

observa cu câtă frecvență revine numele LUI, atunci când sunt consemnate acte de înălțătoare gingășie față de breasla scriitoricească? Cum să fi rostit EL despre scriitorii români, despre membri ai Consiliului Uniunii vorbe ca "zurbagii", "idioti", "agenți ai Europei libere"? Când și unde scrie EL astăzi despre "prostia isteților opoziționiști de la Uniunea Scriitorilor", de unde toate aceste invenții?

EL să fi forțat ușa Cabinetului 1 pentru primirea *Grupului celor douăzeci-și-ceva*, când toată lumea știe că ușierul cu pricina fusese Dorin Tudoran? Și, la urma urmelor, ce atâtea vorbărie despre acea întâlnire? Ce mare lucru i-au spus, printre altele, cei douăzeci-și-ceva lui Nicolae Ceaușescu? Că trebuie desființată Uniunea Scriitorilor, fiindcă a luat-o razna sub conducerea Consiliului ei. Că să-i lase pe ei să formeze o altă Uniune, a scriitorilor cu adevărat comuniști, fiindcă la Uniunea Scriitorilor conducerea duce "o politică contrară liniei partidului" (am citat din marele dizident al epocii, Tolstoevsky, zis și Paul Anghel!) Ei, și? O bagatelă ca atâtea altele...

Colocviul de poezie de la Iași - primul și ultimul? Cum am putut eu să pretind că am fost autorul acelei intervenții în care i se spunea cărpaciului-ucenic Nicolae Ceaușescu "Nu mai sus de sanda, cizmăre!...", când autorul aceluia discurs fusese Ion Brad, iar eu nu făcusem decât să citesc un poem encomiastic dedicat Dictatorului și trepădușilor lui? Și cum mi-am permis să adaug că raportul din partea Secției de poezie a Uniunii Scriitorilor fusese prezentat de Ștefan Augustin Doinaș, când autorul aceluia document exemplar fusese, cum bine se știe, Corneliu Vadim Tudor? Și cum am putut bănuț eu că datorită intervențiilor LUI, s-a interzis publicarea documentelor aceluia colocviu și organizarea ediției a doua a întâlnirii, când în spatele acestor acte de agresiune împotriva libertății de gândire și expresie s-a aflat Dan Deșliu și adjuncțele sale de la C.C., cominternistele Oana Orlea și Rodica Iulian? Și cum am putut gândi că poemul meu "Câteva episoade neromantate din viața bunicului meu" fusese scos din paginile numărului "Convorbirilor literare" ce apărea în chiar ajunul colocviului la cererea LUI, când Eugen Ibeleanu mi-a mărturisit de unul singur că el dăduse ordinul respectiv, infuriat de faptul că nu-i dedicasem lui acel poem, ci lui Marin Preda?

Cum de mi s-a iertat până acum faptul că am publicat, pe vremea Dictaturii, în "Agora" sub numele impostorilor Dan Petrescu și Liviu Cangeopol excepționalul document "Convorbiri libere într-o țară ocupată", când cartea, bine se știe, fusese scrisă de EL și Mihai Ungheanu și difuzată în serial la "Vocea Americii", grație bravului Dan Milhovan? Dar că în aceeași revistă publicam în timpul Dictaturii niște pagini extraordinare ale Maricanei Brăescu pretinzând că aparțineau tovarășei Mariana Marin de la "Scânteia tineretului", cum poate fi calificat? Mai ales că știm cu toții cu cât aplomb descurajase EL neoproletcultismul tovarășei Mariana Marin și a celorlalți suplimentistiți nu doar ai "Scânteii tineretului"...

Și cum de am continuat, ani și ani, să afirm că Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au fost țintele comentariilor LUI golănești pentru că apărau adevăruri ce nu mai puteau fi apărate în țară, când EL se istovea în polemici cu oameni ca Michael Titus și Gustav Pordea, Viorel Roman și Dan Milhovan, George Uscătescu și alții?

Referat de lectură pentru Editura Suhrkamp la romanul lui Paul Goma, *Ostinato*

La sfârșitul anului 1970, dr. Siegfried Unseld Ti solicita lui Dumitru Țepeneag, din partea Editurii Suhrkamp din Frankfurt, un referat de lectură asupra romanului *Ostinato* de Paul Goma, resples de cenzură în România. Cartea va apărea la 1 sept. 1971, în versiunea germană semnată de Marie Thérèse Kerschbaumer.

Publicăm, ca document, textul referatului întocmit de Dumitru Țepeneag.

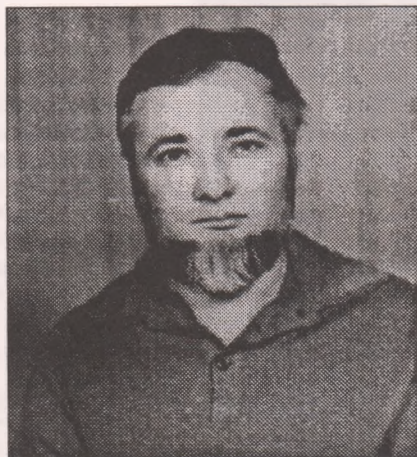
LA UN MOMENT DAT, cineva făcea observația simplă dar exactă că în România toleranța Cenzurii e invers proporțională cu accesibilitatea genului artistic respectiv; de pildă, muzica simfonică se bucură de o mai mare libertate, pe urmă vin poezia, pictura, proza și, la urmă de tot, filmul. Așa se face că în poezie s-au admis tot felul de formule mergând de la ermetism și pînă la satira socială mai mult sau mai puțin alegorică. În proză a fost mai greu. Pe de o parte, realismul socialist, această struțocămilă a ideologiei staliniste, acest monstru sacru și bicefal, care n-a fost nici un moment abolit teoretic, nu îngăduia să se încurajeze proza nerealistă (onirică sau metafizică), iar pe de alta, proza cu adevărat realistă ar fi pus niște probleme supărătoare, chiar și în faza tardivă a destalinizării, pentru că n-ar fi putut să ocolească nici închisorile, nici brutalitatea cu care s-a făcut colectivizarea, nici nemulțumirea muncitorilor în numele cărora se justificau toate celelalte de mai sus.

Între scriitorii care se încapăținau să scrie realist și acest mecanism atît de bine pus la punct - Cenzura - s-a dus în ultimii ani o luptă crîncină (deși necunoscută publicului), sub privirile tot mai îngrijorate ale conducătorilor care au început din nou să se teamă de bietul cuvînt scris. Această teamă, la care s-au adăugat și alte rațiuni ținînd de politica externă, a dus vara aceasta la cunoscutele măsuri de redogmatizare a culturii. Autoritățile au acționat în grabă și cu violență: filme interzise, cărți scoase din librării, ședințe de intimidare din care nu lipsea demagogia funcționarilor culturali, cenzura mult înăspriată etc.

Și tocmai în perioada aceasta apare romanul lui Paul Goma, *Ostinato*, la Suhrkamp Verlag!

Ostinato e primul roman despre închisorile din România socialistă care vede lumina tiparului; a tiparului german însă, pentru că manuscrisul zace de cîțiva ani, în sertarele editurilor românești neavînd viza Cenzurii.

Cu toate că și-a "trăit" romanul, Paul Goma oferă cititorilor ficțiune, nu un document. El narator nu e neapărat al său, al autorului. Langa Ilarie, personajul principal, nu e arestat pentru o faptă politică, ci pentru că își ucisese mama bolnavă de cancer, dintr-o pornire euthanasică, administrîndu-i o doză puternică de morfină. Așadar nici personajul principal nici celelalte personaje cu care acesta se află, în momentul cînd începe romanul, în celula de eliberare, nu sînt deținuți politici. Totuși, aceștia din urmă apar din ce în ce mai des în diferitele episoade ale cărții, mai ales studenți arestați în toamna anului 1956, adică exact perioada cînd e arestat și Langa. Faptul că acesta e și el student și prieten cu unii dintre studenții anchetați creează confuzii care

pînă la urmă fac să fie trecut printre deținuții politici. În acest fel romanul se politizează cu fiecare pagină.

Interesantă e modalitatea estetică a acestui roman. Într-unul din capitole, unul din personaje dezvoltă o destul de hazardată teorie despre simultaneism în muzică: o încercare de dispunere pe verticală a unei arte a succesiunii care, încă de la Lessing, era reprezentată orizontal. E evident că Goma în felul acesta atrage atenția asupra modului în care a înțeles să-și construiască romanul; căci muzica, prin spațiul de care dispune precum și prin această succesivitate a percepției, e cea mai aproape de literatură, de roman. Într-adevăr, ambiția estetică a autorului este de-a ajunge la o cît mai mare condensare a timpului epic: trecutul și viitorul sînt astfel *conținute* într-un prezent care există numai prin ele, întocmai unui acord prelungit (răcnetul dintre nostalgie și speranță!) al unei uriașe orchestre. Totul e în acest acord: tragismul maladiv al personajului principal și pitorescul altor personaje, analiză psihologică și frescă socială, umor de situație ori de limbaj și totodată pasaje de mare lirism, discuții hiperintelectuale despre muzică și pălăvrăgeală desușească despre femei în argou țărănesc, neliniște metafizică și nemulțumire socială...

Un rol important în roman îl are

procedul flash-back-urilor cu ajutorul cărora sînt prezentate evenimente mai vechi din copilăria autorului, copilărie petrecută într-o regiune unde majoritatea populației erau sași și într-o perioadă de mare prigoană împotriva acestora, apoi din școală: tragicomicul meetingului de doliu cu prilejul morții lui Stalin, scene caricaturale de delațiune politică sub pretextul educației comuniste etc. Realitatea social-politică mai apare și în episoadele de după închisoare, peste tot zugrăvite cu aceeași remarcabilă verosimilitate.

În afară de acesta, Paul Goma a mai scris și alte romane rămase și ele tot în stare de manuscris, fiindcă abordează alte două teme tabu: colectivizarea forțată și revolta studentescă din 1956. Necunoscut de cititorii din România, ignorat de critici în fastidioasele lor clasamente, privit cu suspiciune de autorități și disprețuit de confrății "descurcăriți", Paul Goma e un personaj șters, modest, pentru care scrisul e o eliberare de obsesii și un exercițiu de așteptare. Nedreptatea care i se face lui Paul Goma în propria lui țară nu e comparabilă decît cu îndrîjirea și curajul său de a persevera. Iar succesul de care pare să se bucure în fața publicului german e o răsplătă pe care o merită cu prisosință.

D. Țepeneag

INSTITUTUL EUROPEAN

În colecția *Oglinzi paralele*

STEPHEN FISCHER-GALAȚI *Europa de Est și Războiul Rece*

Fost cercetător în probleme est-europene la departamentul de stat al SUA și director al Centrului de Studii Central Europene, Stephen Fischer-Galați, în calitate de expert în istorie românească, așează evoluția istoriei românești postbelice într-o amplă perspectivă zonală.

Din cuprins: • Europa de Est în secolul al XX-lea - „Vin vechi în sticle noi” • Europa Centrală și de Est - continuitate și schimbare • Revoluția bolșevică și Revoluțiile balcanice • Renașterea Dreptei politice în Europa de Est post-comunistă: o perspectivă istorică • Drumul României către democrație: un trecut problematic, un viitor incert

144 pag. 2 800 lei

În aceeași colecție, în pregătire:

- Kurt W. Treptow: *Istorie românească și est-europeană*
- Paul E. Michelson: *De la Alexandru Ioan Cuza la Carol I*
- Frederick Kellogg: *Scrieri istorice românești*

Comenzi și informații la sediul Editurii, în Iași:
Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel. 032-127311 • Tel.-fax: 032-230197

Cu imensă rușine trebuie să evoc momentele în care am pretins că EL fusese trimis să pună cultura română din județul Timiș în poziție „Calcat în fața Dictaturii!”? Cum am putut să ascund atîta vreme că adevăratul comisar politic trimis la Timișoara fusese acel Caliban ascuns sub numele de cod Șerban Foartă și că politrucii prin care-și îndeplinea sarcina cu zel stahanovist erau Adriana Babeți și Marcel Tolcea, Vasile Popovici, Mircea Mihăieș, Ion Maxim, Eugen Todoran și, mai ales, sângerosul Andrei Ujică?

Dar nimic din cele recunoscute pînă acum nu întrece în mizerie mârșăvia de a-i fi considerat pe alții bătându-se să smulgă de la EL onoarea dezinteresată de a scrie Plugușoarele pentru conducerea de stat și de partid, cînd știam atît de bine că marele campion la cersitul acestei îndeletniciri de insalubritate a vieții românilor a fost Marin Preda? Cum mai pot eu ascunde adevărul, cînd EL, în „Totuși iubirea”, nr. 292, ni-l pune pe masă cu tot curajul și smerenia de care-l știm capabil? Și-apoi, cum de am continuat eu să cred, și încă în mod public, că EL se ocupa și cu asemenea mizerii, cînd știm cu toții că repartizarea scrierii acestor sorcoveți și a altor panegirice o făceau tovarășica Angela Marinescu și tovarășelul Al. Ștefănescu-Est?

În sfârșit, cum am putut eu să-l consider un soi de Mare și murdar inchișitor de partid al deceniilor opt și nouă, cînd EL - ne-o spune și azi, în „Totuși iubirea” nr. 293 - aștepta cu înfrigurare de la dizidenții români scrierea unor „opere de răsunet și programe mari, cum procedau disidenții sovietici, cehi, polonezi”? Și eu, ticălosul de mine, care am pretins că numai gândul scriitorului român de a se fi apucat de asemenea muncă l-ar fi făcut pe EL să-și dovedească vigilența și devotamentul desăvârșit pentru cauza sfîntă a Dictaturii? Doamne, mă va putea ierta acest om vreodată?

Cum am putut noi - spre deosebire de sensibilele seismografe din *Grupul celor douăzeci-și-ceva* - să nu simțim cutremurul nedreptății pe care o săvârșeam față de acest Vladimir Bukovsky al nostru? Da' ce zic eu Bukovsky, acest Ion Heliade-Rădulescu al opoziției și dizidenței românești, în ale cărui răcnete de amenințare n-am știut să descifrăm gingașul mesaj „Scrieți, băieți...”? Doamne, nu te întreb unde ne-ar fi ajutat să ajungem de-am fi scris ce aștepta el de la noi...

Unde ne-au fost respectul și recunoștința față de acest splendid condor al conștiinței naționale? Unde s-a ascuns, și de ce?, solidaritatea cu acest epopeic răzvrătit împotriva dictaturii național-comuniste a soților Ceaușescu? Cum de l-am putut abandona pe câmpul de luptă, lăsându-l aproape singur împotriva Cabinetelor 1 și 2, cu pieptul gol - în fața Securității, și cu spatele total descoperit la manevrele lui Dumitru Popescu, care-i râvnea funcția de adjunct?

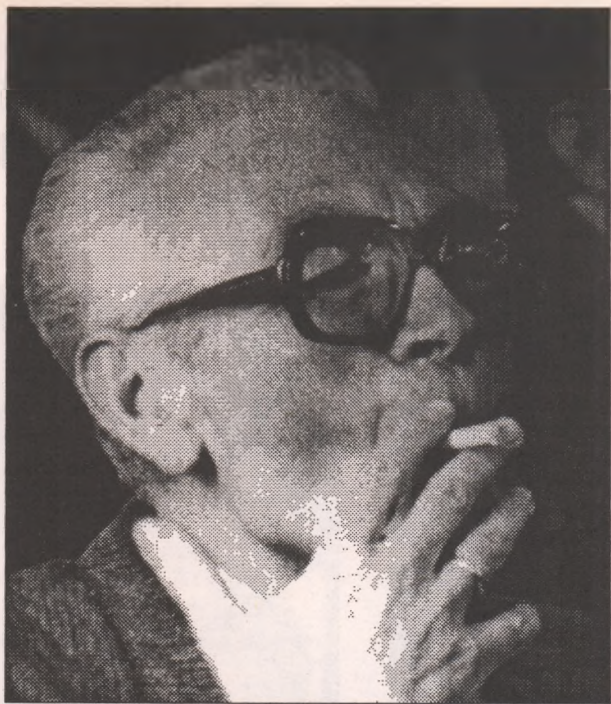
Există, dragi colegi, un timp al recunoștinței. El a venit de mult pentru acest gigant. Să-i dăm ceea ce merită; fiecare după cum și cît i-am greșit. Chiar și fiecare pentru toți ceilalți. Mai bine să prisosească decît să nu ajungă.

Nu-i omenește să-l lăsăm să-și facă singur dreptate. Ca să nu mai spun că primii zece scriitori români ce își vor recunoaște public crimele comise împotriva acestui Cel mai neînțeles sfînt de partid, Mare martir al creștinătății traco-dace, vor primi un exemplar cu autograf al cărții la care lucrează (Eu)Geniu Heliade-Florescu - „Sediul C.C. Jurnalul unui muștiuc”.

Chiar nimeni să nu se simtă dator la un gest de căință?

Dorin Tudoran

Fragmentele din Jurnalul lui Mircea Zăciu, pe care le publicăm aici, reprezintă finalul volumului III al cărții în curs de apropiată apariție la Editura Albatros.

MIRCEA ZACIU

penser que ce grand chrétien Claudel, a lui-même passé la plus grande partie de sa vie - toute sa vie sociale - dans la diplomatie, entouré des hypocrisies mondaines et s'y complaisant." (p.66).

Socialism și psihologie. Socialismul științific (atribuit de V. Serge lui Marx, Lenin, Trotski, Buharin), e vârful de lance al cunoașterii științifice a sec. 19. Născut aproximativ cu o jumătate de secol înaintea psihologiei (ca disciplină

autonomă). E firesc ca problemele social-economice să fi fost puse înaintea celor de cunoaștere a omului profund, dar soluțiile și vederile sale cad în desuetudine. De remarcat că Freud, Adler ș.a. au simțit nevoia să reacționeze împotriva "psihologiei fără suflet" și au dat un sens precis cuvântului *suflet*. Marii mariști, în principal rușii, absorbiți de luptă și îmbătați de succesul practic, au încetat să urmeze curentul științelor în dezvoltare. Lucrarea filosofică a lui Lenin, *Empiriocriticismul*, e cea mai slabă dintre cărțile lui, iar dintre operele marxiste, *Antidühring-ul* lui Engels e cea care a îmbătrânit cel mai mult. Neglijând să se pună la zi, având și o neîncredere funciară față de psihologie, încercând să explice gândirea psihologică prin metodele materialismului istoric, rezultă că socialismul s-a lăsat distanțat de științe, iar științele noi, nemaifiind fecundate de influența idealismului socialist, au suportat mai puternic amprenta curentelor "reacționare". În timpul revoluției rusești aceste fenomene au produs o veritabilă catastrofă intelectuală care a facilitat mult instaurarea totalitarismului. Teoria suprastructurilor ideologice bazate în ultimă instanță pe structura economică a societăților, esențială pentru materialismul istoric, nu mai poate trăi fără a fi adusă la zi total. Corolar: înțelegerea rolului individului în istorie nu se mai poate multumi cu vederile marxiste din veacul trecut. V.S. dă și exemplul "imbecililor bine intenționați", care la muzeul de artă modernă de la Moscova (galeria Morozov) afixau alături de pânzele lui Renoir și Gauguin statistici comentate asupra dezvoltării burgheziei franceze. "Aceste cifre aruncă o anume lumină asupra artei franceze din epocă, fără doar și poate; dar lumina unică pe care arta o aruncă asupra acestor cifre rămâne în întregime neexplicată. 1. Superstructurile ideologice (și psihologice) au devenit atât de complexe, atât de grele și bogate în două mii și mai bine de ani de civilizație europeană continuă, încât ele au dobândit în raport cu economia o considerabilă autonomie, involuntară, creatoare sau distrugătoare; într-o mare măsură ele trăiesc prin ele însele (exemplu sesizant: religia în Rusia). Alte exemple: naționalitățile, tradițiile lor. - 2. Psihologia face să reiasă că tot ascultând de determinismul social, omul poartă în sine încărcături mentale acumulate de la origini (în fond, civilizațiile sunt recente) - 3. Dintre aceste încărcături, unele a căror forță e

incomensurabilă, sunt anterioare umanității, urcă la animalitate. - 4. O vedere justă a istoriei trebuie să țină cont de psihologia societăților și a indivizilor până în analiza evenimentelor precise. În viața cotidiană trebuie să ținem seama de caractere, de mentalitatea grupurilor, maselor, personalităților și fiecare de propria sa psihologie, ceea ce e dificil, dar nu imposibil și în orice caz - necesar."

"E nevoie să mai subliniez că principiul socialist de cooperare agricolă și mare exploatare agricolă colectivă nu are multe în comun cu colhozurile impuse de teroare pentru a permite statului totalitar de a exploata fără milă pe cultivatori. Să amintim că timp de mulți ani colhozurile au distribuit membrilor lor rații de foamete. Și că în 1936 academicianul sovietic Strumilin, demonstrând că țărani ruși se bucurau în fine de bunăstare, estima consumul de cereale pe cap de locuitor, pentru anul în curs, un an bun, la 260,6 kg. Or, Lenin, indică într-una din primele lui scrieri economice, că în 1892, în gubernia Saratov, consumul mediu de cereale pe cap de locuitor se ridica la 419,3 kg (plus 13,3 kg de slănină - despre slănină în orice caz nu se face mențiune în articolul academicianului Strumilin care vorbește de 4,07 kg de lapte și produse lactate pe cap, pentru acel an!)"

Leopold telefonează că Dere dorește să stea de vorbă mâine cu noi, cei trei care am fost în juriu. Ne convoacă în jurul orei 12 la Asociație, unde ne va suna. E vorba de premii, firește. După mai bine de o lună (aproape două, cred), se pare că s-a decis: ori vor fi invalidate, ori acceptăm unele "modificări". Nu i-ar fi spus lui Leopold ce fel de "modificări" vrea, și nu văd cum concepe el să facă asemenea lucru prin telefon, și încă juriul fiind descompletat, deoarece Iorgulescu și Mălăncioiu sunt în străinătate... Normal era să convoace juriul, dacă era posibil să fie în număr, legal constituit, și abia acolo să pună, eventual, problema unei opțiuni, caz în care s-ar fi putut ajunge - nu sunt sigur însă - la revotare. Depinde despre ce e vorba, mai degrabă cred că juriul, format din oamenii pe care-i știu, s-ar fi opus și s-ar fi autodizolvat. Caz în care Dere ar fi fost obligat ori să renunțe la premii, ori să pună la proxima ședință a Consiliului (dar asta când va mai fi?) toată chestia și să ceară votarea unui alt juriu... Evident, toate astea sunt speculații pentru ipoteza că s-ar lucra cât de cât onest.

19 XII

Aseară, Eugen U. m-a căutat să mă întrebe despre premii, ce am aflat la propoz de ciudata "convocare" la telefon a președintelui. Îi spun că nimic concret. El, fiind interesat, căci luase premiul, afirmă că nu-l va accepta, adică l-ar refuza în caz de, dacă vreunul dintre colegii noștri are să fie suprimat de pe lista juriului. Crede că e totuși vorba de vreun viciu de formă, ceva minor. Îi repet că nu știu, habar nu am, iar dacă e viciu de formă, juriul nu e vinovat, fiindcă documentația pusă la

dispoziție de Uniune a fost extrem defectuoasă și lacunară. Se pare că din premianții debutanți ar fi debutat fapt anterior... Peste nici o jumătate de oră, E. revine și-mi anunță că am Bucureșteni l-au informat pro și despre ce urmează să ne propună azi: două "vicii de formă", simplu fond, care puteau fi remediate de "ducerea operativă" a Uniunii, cea "validează" premiile (ca și cum n-avut timp, decât acum, în ajun Crăciun, cum a mai făcut...). Dar m-un punct, acesta grav: se cere invdarea lui Norman Manea, *personnagrat*. Ni se va pune deci alternativa acceptăm invalidarea, premiul r-cordându-se; să acceptăm un alt n-pentru premiul vacant, dar cum "votăm"? prin telefon? O să văd la ami

Continuat lectura din V. Serge pasionantă. - Despre *duplicitate* boală modernă, inventată în Ru-revoluționară, unde termenul e, su-V.S., mult mai plastic: "*dvour chestyto*". "*Nous riions de ce vi bolchévick (qui avait une belle biographie moyenne) qui en trois jours une déclaration publique en faveur l'opposition, la rétracta devant Commission de Contrôle, Yrosla étant venu le tirer la nuit de son lit le soumettre à une interrogation - lendemain, ressaisi de ses frayeurs, turnes, rétracta sa rétractation... Il a tainement, par la suite, rétracté de veau son affirmation d'opposant et n'a pas dû l'empêcher de finir prison ou d'être exécuté sept ou huit plus tard pour des raisons diverses. Nous connaissons des épidémies de duplicité (...) Avec une poignée de trotskistes, je blamais cette dissolution gymnastique morale et préconisais don-quistisme de la résistance grand jour, et l'on nous disait qu'on poursuivions une «tactique de politique», ce qui paraissait vrai. mal a gagné toute l'Europe et grande partie de l'Asie. Combien gens servent des régimes totalitaires collaborent avec eux, en ne trou salut intérieur que dans la réserve n-tale tantôt haineuse tantôt désespérée le plus souvent lâche - simplement V.S. își amintește de discuția din 1-dintre Buharin și Kamenev, B. către "Dacă-l urmărim, el antrenează țar-prăpastie și pierim și noi și revol-odată cu el. Dacă-l denunțăm, ne a-de trădare și pierim..." B. și K. au-de a-l urma denunțându-l, de a den-urmându-l, de a aclama - obligator-murmurând, și le-a trebuit zece an-tortură psihologică pentru a pier-cele din urmă tot așa cum prevăzuse*

J. la mine, a aflat că pricina s-terii lui Norman Manea de pe list-premii pe '84 ar fi unele declarații c-fi făcut în Statele Unite, unde se-La data când juriul a votat însă N-era la București (l-am întâlnit a dou-pe Calea Victoriei și mi s-a părut c-fricos, timorat). - Nu m-am dus la-nirea fixată de Dere și Leopold pe-ora 12. În fond, nu sunt slujbașu-Dere, ca să mă convoace în acest i-iar felul cum concepe să "rezo-criza premiilor mi se pare nu numa-gal, dar de-a dreptul scandalos.

20 XII

Vânt puternic, apoi ninsoare, slabă, care se transformă la un moment într-un scurt viscol. Dar iarna nu are puterea de a ține apăsată dată.

Eliberarea lui Saharov din exilul său de la Gorki; i se permite să se întoarcă la Moscova și chiar să-și reia activitatea la Academia de științe. Diverse comentarii pe marginea acestei iri. - În schimb, ciocniri puternice la Alma Ata, în Kazahstan, între studenți elevi care manifestă pe străzi împotriva înlocuirii potentatului local (n kazah) cu un rus. Politica de rusificare, intrată în tradiție (de la țariști și bolșevici) s-a izbit, pare-se, neașteptat, de mișcarea islamică, tot mai virulentă în U.R.S.S.

Aflu că acea "consultare" bizară (opusă (telefonic) de Dere s-ar fi amănunțit pentru săptămâna viitoare. Ori va fi anunțat și nu vrea s-o recunoască, și mi se seamă că lupta încetează din război de combatanți?

"Imediat ce ni se promite raiul pe pământ, putem fi siguri că intrăm în infern..." (E. Ionescu).

Sentimentul unei totale înfrângeri. (înfrângerea) ar trebui să-mi dea o anumită satisfacție unei "realizări". Régis Débray care spunea că "*L'échec c'est qu'il y a de plus difficile à réussir.*" sau, tot el: "*La défaite c'est en général que l'homme fait de mieux, disons grandeur de l'espérance*".

J. mi-a împrumutat cartea lui Drieu *Journal d'un homme trompé* (Galliard, Folio); și el și eu ne înșelasem, eu e un "jurnal", ci un volum de povești, prima dând și titlul. Insignifiant. Frivolitatea lui Drieu, care nu are nici un moment să-i bănuiești că e un om tragic. Un timbru familiar cu o anumită parte din proza "de consum" terbelică de la noi (desigur, sub influența francezilor, aceasta). Drieu îmi amintește pagini din Teodoreanu, un Teodoreanu care ar sfârși într-un prag. Dar românul e întotdeauna debrouilleur", sigur că T. nu s-ar fi putut; a murit de inimă (la propriu și figurat). Dar, de altă parte, descopăr în proza lui Drieu surprinzătoare similitudini ale bărbatilor și femeilor lui cu personaje (cupluri) din Camil Petrescu. Nu va fi citit, evident, căci până prin '30, când Camil se decide pentru roman, poveștile lui Drieu erau destul de notorii. Dar e, într-un sens, un fel de Gilles, un homme couvert de femmes" (textul lui e din 1925, deci înaintea *Patului lui Iocust*, fiind tot o expresie a acelei belle époque" postbelică).

22 XII

A început să circule insistent zvonul de iminente reorganizări a structurii învățământului universitar. O dată, pentru a desființa (mai ales pentru predarea limbilor străine), și deci a reduce la minimum contactul personal; a doua oară, sub pretextul "dosarelor", fără mult zgomot, într-o verificare indirectă: se înființează gradele existente, asistent, lector, conferențiar, profesor - înlocuite cu singurul titlu de "profesor", dar cu trei trepte ori grade: profesor grad I, grad II și grad III. Cine în ce "grad" va

fi re-încorporat, asta va depinde desigur de examinarea atentă a dosarului și de factori extra-profesionali. Zvonul e probabil lansat cu intenție, pentru ca odată șocul realizat să se opereze măsuri de reducere, fie și pe jumătate din cât se scontează.

23 XII

Régis Débray despre Victor Serge: "Voici un Maître d'actualité".

Întâlnit pe Leopold; nu e supărat fiindcă n-am venit atunci, la întâlnirea comandată de Dere. De altfel, zice, Dere a avut nesimțirea să nici nu ne mai sune, cum anunțase. Într-un târziu, iritat, a dat telefon la Uniune, unde secretara i-a făcut legătura cu președintele. Iar acesta, cu un aer distrat, i-a spus că totul se amână, nu s-a decis nimic. Vag, evaziv, lăsându-l să înțeleagă orice. Îi arăt că punctul nevralgic al listei ar fi - în cele din urmă - Norman Manea, plecat în S.U.A. Nu știa, ori se prefăcea că nu știe.

24 XII

Agentiile de presă anunță eliberarea din captivitate a lui Aurel Cornea. Teroriștii din Liban, care-l țineau prizonier din Martie, l-au făcut "cadou" de Crăciun lui Chirac. Un avion guvernamental l-a luat de la o bază din Cipru, unde fusese adus, de la Beirut, cu un helicopter. Nepotul lui Aureliu, prozatorul vagabond, dispărut fără urmă, după ce fusese lansat cu elogi de G. Călinescu (și pe care-l reeditasem în "Restituiri", nu fără scandal) nu-și desminte familia. Aventura le-a fost, pare-se, în sânge, în destin. În primăvară, când Geta îmi povestea despre C. (soț, între altele, al Aurorei Cornu) toată lumea îl socotea pierdut. Aseară, mică societate, foarte veselă și reconfortantă. Deși eram într-o stare de tensiune indescritibilă, doborât sufletește, în plus cu o migrenă persistentă, m-am bine-dispus între cei patru prieteni mai apropiați, de care mă simt mai legat acum. M., în mare formă, cu un haz nebun, imitând mănăsturenii care colindă, beți, în blocuri, "o, ce veste...". Moș Crăciunii deghezați, care vindeau bilete Loto și Pronosport, cu tragerile de sărbători, au dispărut de la o zi la alta. Ordin, se pare, să nu mai fie nici o imagine cu Moșul. La școli, ar fi venit dispoziția noii ministere (tot sub formă de zvon, se zice că ministrul a fost înlocuit cu Mme B.) ca să li se explice copiilor că nu există nici Moș Gerilă măcar. Cadourile de la "pomul de iarnă", li se va anunța, au fost cumpărate din banii dați special de Tovarășul.

A. îmi citește scrisoarea lui Ghe către el. Un pasaj îndeosebi, mă privește, unde Ghe își exprimă "amărăciunea" văzând că ultimul număr al *Memoriilor Academiei*, pe 1985, consacrat centenarului Rebreanu, unde se produc textele celor ce au citit comunicări la ședința festivă din Aulă, numele (și textul comunicării mele) lipsește. Șterse, ca și cum n-aș fi fost acolo, n-aș fi vorbit, n-aș fi existat. Nu ascund că am fost afectat. Ceilalți mă îndeamnă să fac un protest la prezidiul Academiei. Are vreun rost? Tot donchișotisme, ca și cu Dictionarul, iar până la urmă nu se alege nimic. M. crede că aș putea da o notă în "România literară". Cine s-o publice? Naivități.

25 XII

Ger aspru. În unele locuri -22. La noi, cred că -15-16. Aseară, Ajunul, am aprins pomul, am împărțit cadourile. Sentimentul unei totale sfârșeli, aproape inutilități. În timp ce împodobeam pomul, aveam senzația că fac totul numai în virtutea unui automatism, ca să respectăm "formele", tradiția golită de orice conținut. Iritat și de faptul că de luni de zile pick-up-ul nu s-a reparat și nu pot asculta măcar o colindă; la radio, degeaba caut de-a lungul scalei, nu dau decât arareori peste mici frânturi, și încă într-o audiență proastă. Pe la cinci și ceva, telefon I. Surpriză, căci nu mai așteptam. Din supozițiile mele tragice nu s-a ales decât o explicație banală, evazivă. Poate că totul s-a încheiat astfel. Poate e și mai bine, neliniștea mă devora. Copiii au plecat apoi la cuscri (cu care suntem "en froid") și am rămas singur în toată casa. Refugiu în somn. Câteva telefoane, doar, urări mai puține ca în alți ani. A sunat însă Geo Bogza, care ca-n fiecare an, mi-a recitat eminesciana *Colinde, colinde...*, apoi mi-a urât cu o voce foarte tânără. Când îi remarc acest lucru, bucuros, el îmi replică: e bătrân, bolnav, marea lui durere e că nu mai poate umbla, nu poate citi. Nu vede. Citește doar cu lupa, și numai poezie, puțină. Nu poate scrie, de aceea trimite doar telegrame, pe care le dictează la telefon. Încheie: "Dragă domnule Z., să fii fericit cu întreaga dumitale familie, să fiți iarăși uniți, fericiți, nu dispera, o geană de lumină tot mai este!". Mișcat.

26 XII

Telefonul promis de I. pentru ieri, n-a mai venit. Așteptat în zadar. Tot mai convins că am mizat greșit și m-am înșelat. Ratez tot ce încerc să fac. - Ascultat aseară o emisiune cu părintele Dumitreasa, din exil. Prea bavard ca să lase o cât de mică impresie de sfîntenie. Mai degrabă, ton al vocii, timbru, turnură trivială a frazei, lexic trădează o sumară viclenie și un fel de frivolitate răsăriteană ce n-are nimic de-a face cu martiriul și focul sacru. O volubilitate suspectă mai cu seamă. - E.U. mă sună, aș fi fost căutat (deși nu-s convins) ieri după-masă, pentru a fi anunțat că se dau mâine, 27, premiile. Ceea ce prevăzusem ca stratagemă cinică: după două luni de temporizări, sfîrșirii și tembelisme, da premiile între Crăciun și Anul Nou, când lumea e cu gândul la sarmale și la chefuri, nu-i arde nici de proteste, nici de festivități oficiale. În mic comitet, cu ușile închise, bucuros că nu vor fi de față poate nici toți cei premiați, se vor bucura așa ca să poată bifa "acțiunea" planificată și să se evite riscul unei furtuni la proximus Consiliu. Curios să văd ce s-a ales din lista votată de juriu, asupra căreia au tot voit să facă modificări. Oricum nu pot pleca și nici nu am chef pe gerul ăsta. Iarăși ceață ușoară, avioanele nu zboară.

27 XII

Ger năpraznic. Conduc la gară pe Adri, ieri după-masă, pleca la Baia-Mare, la Codri. Trenul plin, neîncălzit însă. - La ora asta probabil că premiile s-au dat. E. U., norocos ca totdeauna, va fi prins avionul, ieri, căci am auzit și cursa de amiază și pe cea de aseară.

Azi, în schimb, nu zboară nimic, s-a lăsat iarăși ceață, cu ger. Mă gândesc, fără nici o legătură aparentă, la T., întrebându-mă dacă o să mă felicite de noul an. Ce trist, să constăți că un prieten atât de apropiat, din adolescență, te trădează la bătrânețe, fără nici o explicație. Scandalul ce l-a făcut pentru filmul lui E. Barbu, la Dulea, face ocolul târgului acum. Și filmul a ieșit în cele din urmă. Era vorba totuși doar de un film, și încă al unui rechin care se știe bate singur (vorbă vine, având în spate un întreg gang...); iar pentru Dictionar n-a considerat să miște un deget, ba mi-a întors și spatele, deși partea nu e doar a mea, reprezintă cauza întregii scriitorimi. Nimeni, cu toate acestea, n-a "riscă" un scandal public. Din nou depresiv, amărât. - Seara, posturile de radio anunță moartea lui Tarkovski.

28 XII

Gouffre amoureux. - Ninsoare.

29 XII

Răsăritul în mișcare. În China, demonstrațiile studentești continuă. Semne diverse în Rusia. Ce se prevede pe '87. Oare? Vânt puternic, temperatura sare de la -18 la +6, poate chiar mai mult.

30 XII

Vânt, ploaie, vreme caldă, aproape neverosimilă. - S-au dat premiile, însă nici unul dintre cei ce mă pisau cu telefoanele înainte nu catadixeste să-mi zică o vorbă măcar, acum. Aflu în cele din urmă, fără detalii, că festivitatea a fost pe sponci, grăbită și jenată, lume puțină, mare parte din membrii juriului nici n-au fost de față, fie că n-au fost invitați, fie că au refuzat să vină. Patru premii, din cele votate de juriu, au fost "sărite". Dereul s-a "recuzat", doi ar fi fost omiși pentru că era "viciu de formă", cel mai frapant însă e cazul lui Norman Manea, aflat în S.U.A. și căruia i s-a refuzat de oficiali validarea premiului. Nu se spune exact de ce.

31 XII

Închei un alt an. A fost rău? a fost bun? Nu am acum timp să fac un bilanț, nici nu știu dacă ar avea vreun rost, dacă - în general - au vreun sens aceste însemnări (pentru ce? pentru cine? la ce bun?). Nici nu știu ce concluzie să pun. Să aleg un "motto" posibil pentru cele 365 de zile ce se încheie sub acest cer cenușiu, incert? Învins, fără îndoială. Singurul gest, singura reacție din ultima vreme, poate și ea o prostie. O naivitate în cel mai bun caz. Oricum, fait accompli. Să închei cu aceste cuvinte ale lui Régis Débray din prefața lui Victor Serge: "Să fie un păcat de complezență împotriva acestei irezistibile francmasonerie a învinșilor care își trec ștafeta de-a lungul anilor și a țărilor, să constat că nu poate exista un autentic om cumsecade decât de cealaltă parte a tribunei? Și, peste tot, nu e nevoie pentru cariera banal triumfătoare a unui om al dreptei comune această ultimă coajă de exil, de Tebaidă sau de pariu pierdut pentru ca omul să alunece de partea cea bună, aceea a existențelor ieșite din comun?" - Încheiat 1986.

Omul fără de înger

Roman

NEDECIS între situația de autor sau erou, insul se îndreptă cu pași măsurați către clădirea impunătoare, perpendiculară aleii drepte, îngrijit pavată și mărginită de boschete din mijlocul cărora se șteau felurite soiuri de flori, exotice unele, vădind prezența unui grădinar experimentat, salariat și în posesia unor sere bine aprovizionate. Urcă treptele orbitor de albe ale spațiului imobil, cu pereți tăcuți și înalte coloane ionice, o instituție, după monumentalitate, dar poate un club, dacă nu chiar o locuință de foarte înstăriți proprietari. Se opri, cu degetul pe butonul soneriei, în fața ușii masive, într-o încercare de ultim moment de a preciza motivul pentru care se afla acolo, în ideea că știe cine este și ce are de făcut. Nu era tocmai adevărat, așa încât avu de ales, în acea fracțiune de secundă, între șaptezeci și șapte de variante de egală credibilitate, și anume:

1) Spre a lua parte la o serată, ca invitat - sau ca intrus; dacă nu în personalul de serviciu ori, și mai jos, atașat acestuia - s-a mai văzut și nu numai în perioada de tranziție.

2) Spre a face de gardă la catafalcul maestrului, dispărut fără urmă pe când se întorcea de la aeroport, pe bicicletă.

3) Ca să-și ia înapoi pantalonii, eventual proteza dentară, jurnalul intim, carnetul de membru, aflătoare acolo în chip părtinitor.

4) Ca să obțină de la majordom lista conjurațiilor, în ordine alfabetică dacă nu se poate altfel și sub amenințarea sinuciderii.

5) Dintr-o eroare - căutând, de pildă, gara centrală.

6) Ca să scape de o urmărire, reală sau presupusă, dar presantă.

7) Bântuit de presimțiri, la amurgul responsabilităților, când a nu-ți aminti dă de gândit.

8) Din motive sentimentale: ca să revadă un interior scump în anii copilăriei, iar de atunci rămas neschimbat prin grija primăriei.

9) Sfătuit de tovarășul maior Ene, actualmente consilier în City.

10) Din pur snobism: ca să fie văzut în capul scării - și sunând, chiar dacă n-o va face.

11) Pentru că e miop și trebuie să le vadă pe toate foarte de aproape.

12) Ca să ceară scuze a fi lipsit data trecută, din cauza unui echinox picat pe neașteptate.

13) După peripeții fără număr.

14) La întoarcere, fiind la el acasă.

15) Spre a se interesa ce fel de bodyguard își dorește prințesa Mayana, despre care a auzit că se plimbă cu sânnii goi printre trandafiri.

16) Pentru a pune o bombă în gus-tul zilei, a da foc în stil tradițional sau a curăța de praf balustrada de marmură a scării interioare.

17) Ca să privească pe geam afară, fie din partea fațadei, fie din cea opusă, unde se poate servi și o cafea.

18) Ca să se poată urca pe acoperiș, de unde se întinde o priveliște unică și incomparabilă, cuprinzând și grădinile Semiramidei.

19) Spre a comite o indiscreție, în care scop se teme să nu ia palme și evită, de la o vreme încoaie.

20) Spre a-i aresta pe locatari, iar în cazul contrar a-i avertiza în privința unui pericol iminent, eventual a unuia mai îndepărtat, însă nu imaginar sau nu

cu totul astfel.

21) Ca să privească nudul din dormitorul cu tapet toматы-aubergines pentru oaspeți, vulgar dar destul de expresiv și, alături, o statueta abstractă din staniu și carton laminat, tăiat cu foarfeca.

22) Absolut din întâmplare, fiind plictisitor și neremunerant să zăbovești la infinit în fața unei uși - ba chiar imposibil: trebuie să te manifesti găsind o cale, aici o ușă.

23) Dintr-un sentiment de contradicție: căci nu-i vine deloc să intre.

24) Cu gândul la o baie fierbinte, de care simte că are nevoie și în vederea căreia a renunțat la o călătorie în jurul lumii, câștigată la loteria de binefacere.

25) Spre a reveni la sanatoriu, după o evadare izbutită, dar care nu poate fi continuată, din cauza scumpirii combustibililor.

26) Spre a-i izgoni pe nepoștii care s-au insinuat în lipsă, ocupându-i locuința, cu complicitatea perfidă a mamei vitrege.

27) Dintr-un motiv perfect plauzibil cu o clipă mai înainte, dar uitat cu desăvârșire tocmai când va pași înăuntru, între persoane numeroase de ambele sexe, poate cunoscute, dar care dintr-o dată îi apar ca din altă lume, adresându-i întrebări inoportune într-o limbă pe care o știuse în copilărie.

28) Din distracție: crezuse, de fapt, că iese afară.

29) Inexorabil. Fără comentarii.

30) Încetul cu încetul, prin deplasări fotocopice, controlate de dispeceri ce dispar tocmai când aveau obligația de bun simț să ofere compensații.

31) Urmărit de ghinion, care îl poate înghăta ca un vampir de oriunde, numai din acel edificiu ocrotit și opulent, nu. Cum va proceda să rămână cât mai mult înăuntru, când fantoma așteaptă rânjind prin preajmă, nesimțitoare la transparența ca și la netransparența ore-lor?

32) Ca să vizeze - în dreptul șemineului în care ard butuci lăptoși, stârniți de admirabile brichete de antracit - la gloria unor vremuri apuse ce nu au generat contrarietatea decât acelor care le-au apucat.

33) Cu intenția de a achiziționa casa, indiferent de preț, a o închiria, pentru un timp îndelungat, dat fiind sezonul avansat și clima predominant umedă și cețoasă, valul corupției.

34) Spre a face o vizită de politețe cu ocazia alegerii la Academie, unui prieten ocazional, mai mult sau mai puțin bine intenționat, relativ agnostic, însă cam blazat și, poate, suferind.

35) Pentru a căuta un plic ascuns sub covor, nu se știe în care din încăperi, dar cu siguranță nu la parter, în direcția sudică.

36) Ca să cânte la pian pentru menținerea formei, iar în restul după-amiezii să plimbe câinii melancolici ai vărului primar, pe un traseu dinainte fixat, totul cu discreție, însă cu dăruire și punctualitate: calitatea contează.

37) Cu inima ușoară în primul moment, apoi cu sporită suspiciune: a căzut într-o cursă infernală și va rămâne prizonier un lung șir de ani, în cazul în care va da dovadă de longevitate.

38) În urma unor deducții verosimi-

le, bazate pe analogie.

39) Din indiferență.

40) Prin efectul suflului, care te ia pe nepregătite.

41) Ca să verifice justetea unor premoniții privind schimbarea radicală a ambianței: ce ți-e scris...

42) Cu intenția de a se răfui, de a se răzbuna, dar nu pe ai casei care mai au, de altminteri, și câte un alt domiciliu și dau în-totdeauna dovadă de o glacială corectitudine, potrivit vârstei incerte și unei anumite deplasări a vertebrelor.

43) Spre a împiedica, fie și în ultimul moment, izbucnirea celui de al treilea război mondial.

44) Din lascivitate intențională.

45) Trimis cu un mesaj de urgență de o incommensurabilă însemnătate.

46) Din remușcare și ca să se protejeze de iminența unei ploii torențiale, într-un moment de impas sentimental.

47) Ca să crească scoici, melci, broaște comestibile și alte vietăți folositoare lesne de hrănit și care nu zgârie.

48) Ca să-și regăsească liniștea sufletească după dezvăluirile făcute de stomatolog.

49) Fiindcă așa a văzut la cinematograful, din sporul de venituri al indexării, în cea de a treia miercuri a lunii septembrie.

50) Pentru plăcerea de a apăsa pe butonul de sonerie din alamă aurită și proaspăt lustruit cu o loțiune parfumată.

50) Pentru că e străin în oraș și nu reține numele străzilor.

51) Spre a se convinge că se află într-adevăr la Londra, în imediata apropiere a primului meridian și în inima extremului Vest.

52) Săcâit de un infarct cardiac, survenit după declanșarea unui anevrism anunțat, cu eulalie și degerături, amplificând junghiurile de la entorsa gleznei drepte.

53) Spre a intra în posesia unui șervețel de hârtie purtând data fatidică de 3 iulie 1903, orele serii.

54) Împins de instinctul sigur al parvenirii, cum se va dovedi cu prisosință în capitolele următoare, cu reintroducerea pasajelor cenzurate.

55) Printr-o abilită substituie: casa era în realitate un tramvai ce nu mai putea înainta din pricina strâmtării bruște a străzii, în ziua schimbării fusului orar și cu bănuiala că vehiculul închiriat avea destinația de a participa la un bal mascat, deghizat în car de luptă nuptial.

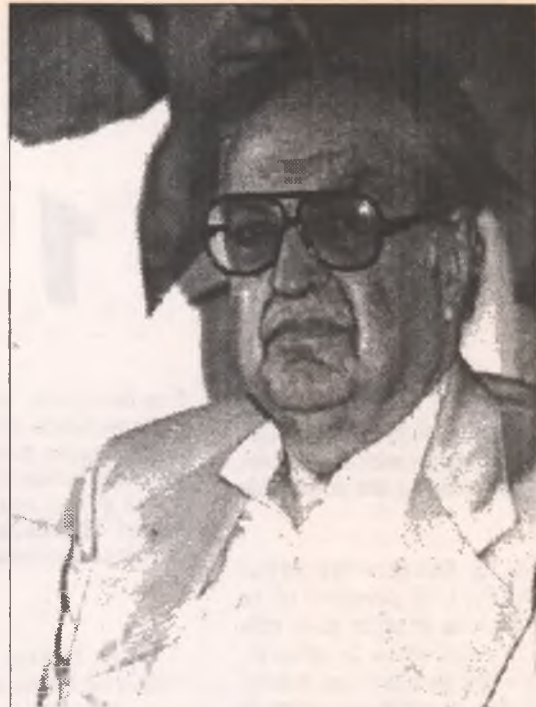
56) Din rece nepăsare față de scumpirea vieții în statele fost comuniste.

57) Spre a se pune la adăpost de aeronava care tocmai se prăbușește de-a lungul străzii, după încercări nereușite ale personalului de bord de a servi micul dejun, reiterând interdicția fumatului.

58) Spre a risipi stihiiile singurătății, reclusiunii, bolii și deperiției, printr-un act de volițiune de anvergură, complex deși conjunctural, dar în parte cel puțin previzibil prin antecedente de familie.

59) Spre a rupe formal contactul cu plebea, căreia accesul în domeniul cu pricina îi este interzis între orele 13-15 a.m.

60) Socotind că o intrare pe ușă este, din multe puncte de vedere, preferabilă escaladării Everestului, pe numele său adevărat o înșiruire de consoane greu de pronunțat fără știința accentului.

61) După repetate, usturătoare și greu explicabile eșecuri în tentativa de a fi primit pe ușa din dos.

62) Spre a evita întoarcerea acasă unde îl așteaptă verdictul de ratare.

63) Spre a-și lua în primire moștenirea absolut neașteptată, după o scurtă vizită de rigoare, fără tratație, dar într-un cadru intim.

64) Spre a-și alcătui, în sfârșit, o familie spirituală, relații noi savuroase cu persoane influente, posesoare de terenuri de vânătoare și chioșcuri.

65) Dintr-o pornire numai pe jumătate inspirată.

66) Ca o ultimă încercare de a asigura continuitatea unui vis și așa fără noimă, dar pompând impresia copleșitoare că pe urmă nu mai e nimic.

67) Dintr-un calcul sumar: cineva trebuie să aibă dreptate.

68) Din neîncredere în metempsihoză, reîncarnare, autodisciplină, justiție socială și în cea mai recentă soluție uleioasă pentru creșterea și întreținerea părului.

69) Din complexul de a aparține unui popor mic, cu o limbă de circulație restrânsă, în posesia unor frumuseți intraductibile și cu virtuți extraordinare ce, de asemenea, nu se tâlmăcesc în cuvinte.

70) În speranța de a transpira până nu e prea târziu.

71) Strâns determinat de succesiunea anotimpurilor și nu în ultimul rând de un defect de deglutiție ce-i diminuează alarmant șansele într-o lume în profundă schimbare, grăbită să-și plaseze cupoanele cu minimum de pierderi.

72) Apăsător de ereditate: nu rezistă la atracția treptelor de marmură în anii bisecți.

73) În lipsa unui picior de lemn.

74) *Tale quale*, într-un univers discreționar ce te umple de tristețe până la refuzul acelor vieți imaginare în care ai dus-o mai rău - și mai puțin - decât în aceasta, cu ce patos, însă!

75) În căutarea prezentului ce se ascunde după trecut cu o obstinație de neînchipuit, în pofida exprimării la obiect, într-o atmosferă de reciprocă reculegere.

76) Intrigat de apariția printre coloanele false a unei umbre târătoare pe lespezi, neprevăzută de autor și care poate strica totul.

77) Ca s-o afle chiar acum pe Tassya, ah! Tassya, Tassya...

Nota autorului: Orice asemănare cu personaje din ficțiune se respinge cu autoritate. Povestea de față este adevărată, eroul nostru și-a ispășit pedeapsa și trăiește onest din dividendele la cupon, retras într-un vagon pe linia Glogoviștea-Uriceni. În ceea ce o privește pe prințesa Mayana, o precizare este totuși necesară: ea se plimbă, așa cum s-a spus, însă printre tufe de liliac.

Tipuri și figuri bucureștene

MAJORITATEA istoricilor, literaților, oamenilor politici sau gazetarilor care au evocat Bucureștii din timpul lor, n-au uitat să amintească, măcar în treacăt, de anumite figuri exotice ale vieții cotidiane ale Capitalei. Oameni care s-au desprins din anonim datorită unor întâmplări nostime oferite șuețarilor de toată ziua, eroi ai unor fapte deosebite prin singularitatea lor, sau remarcăți pur și simplu prin prezența lor insolită etc. etc. Unii au intrat în universul fabulos al bucureștenilor, alții au dispărut încet-încet din amintirea lor.

Cine n-a auzit de *Cilibi Moise*, negustorul ambulant de la mijlocul secolului trecut, care-și vindea marfa o dată cu o vorbă înțeleaptă aruncată în zefle-me?! Sau de *Nicu Metz*, mucalitul care umbla îmbrăcat ca un clown și filozofa în versuri, în timp ce-și câștiga existența vânzându-și producția semipornografică scrisă de el însuși: *Numai 5 parale CUM A FĂCUT MOISE'N NADRAGI; 5 parale CE-A PĂȚIT MITICĂ'N COTET; 5 parale JUCĂRIA FETII; 5 parale DRAGOSTEA LUI COSTICĂ CU MITA'N DULAP; 5 parale CUM A VRUT SĂ FACĂ FROSA UN COPIL, BÎND UN PAHAR CU APĂ; sau CUM S'A ÎNECAT SOACRA ÎN CIȘMIGIU, seulement 5 parale. Donnez-moi. Je me presente Nicu Metz.* Dar mai știe cineva că Nicu Metz era fiul consulului german Karl von Metz, aflat în grațiile regelui Carol I?

Alții însă au fost uitați încet-încet: muscalul Mișca, Ionică Cobzaru, Chi-miță, Sînge Rece, Virgilică, despre care se mai amintea pe la sfîrșitul veacului trecut.

Dar să ne întoarcem la deceniile 5-7 ale secolului nostru. Aici aș vrea să fac o delimitare netă între ceea ce aș numi *tipuri* bucureștene și o altă categorie, cea a *figurilor* bucureștene. În prima categorie aș include o seamă de oameni de o oarecare notorietate publică în, care i-aș aminti pe poetul Stan Palanca, artistul instrumentist Sergiu Malagamba, actrița de varieteu Mița Atlantista, cântărețul de bar Villy Donea, cronicarul teatral Alf Adania, cupletistul Nicu Kanner, profesorul Fayon, publicistul Nicu Smeureanu, despre care am mai amintit câte ceva în alte capitole. În categoria "figurilor" bucureștene l-aș fixa pe vestitul pictor de gang *Zogu Zaharescu*, pe nu mai puțin vestita ghicitoare *Laila*, pe bietul *Chibrit*, pe *Ciorap*, *Mișu'cu luneta*, *Barbă-n halbă* și *Fleancu*.

EXISTAU în București, încă și în primii zece-cincisprezece ani după război, câteva locuri unde se vindea tablouri de toate felurile, de obicei lipsite de valoare, de la acvarele amatoriste pînă la uleiuri ale unor iluștri necunoscuți. Zonele cele mai preferate erau Griviței-Marna-Buzești, zona Lipscani și în special Bulevardul Elisabeta. Însă gangurile de pe Bulevardul Elisabeta erau adevăratul rai al kitsch-ului pictural, iar un as necontestat al acestor produse era pictorul *ZOGU ZAHARESCU*, un personaj absolut pitoresc. Era autorul faimoaselor "Țigănci" cu sîni opulenți, abia acoperiți cu un borangic transparent, oacheșe cu priviri de cărbune și păr negru căzînd în onduleuri mari peste umerii albi și vînjoși, - picturi multiple de Zogu însuși la infinit, și care aveau un succes atât de garantat la oamenii mahalalelor și pietelor, încît din vînzarea lor, autorul se îmbogățise formidabil. Plin de bani, Zogu Zaharescu devenise și un mare cheltuitor ce-și risipea cîștigurile cu frenezie prin bodegi, restaurante de mîna a doua și cafenele.

Din cînd în cînd poposea și la Capșa, în cafenea, unde venea nu numai pentru a-și umple cu vin o plsocă pînte-coasă, ci și pentru a da un recital sui ge-

neris, care uluia clientela. După cîteva ceasuri în care degusta fără măsură coniac și vin, începea deodată să vorbească tare în diferite limbi: engleză, germană, franceză, italiană, însă nimeni nu putea înțelege nimic din ce spunea, pentru că Zogu, care nu știa nici o limbă străină, nu făcea decît să imite aceste limbi - însă le imita atât de bine, încît lesne ar fi putut induce în eroare pe un neatent. Ba, într-o seară, un client francez a rămas de-a binelea uimit, ferm convins că Zogu vorbea un dialect din sudul Franței pe care el nu-l cunoștea! Apoi, urma partea a doua a spectacolului, cînd Zogu Zaharescu începea să miaune, să latre, să cotcodăcească, să fluiera ca toate păsările pădurii, să necheze, să boncăne ca cerbii, să ragă, să mugească, ațit de bine încît tot salonul se prăpădea de rîs! Un amestec de măscărici și șarlatan, de genul bufonului Thersit sau al ilariantului imitator ce înveșelea antratele, pomenit de Sofocle.

Gloria efemeră a acestui pictor de gang era sporită și de prozelitii pe care-i făcuse fără știrea lui. Într-o vară, ducîndu-mă la Constanța la gazda mea de lîngă piața tătarească, am fost nevoit să dorm prima noapte la un vecin. În dormitor, deasupra patului (ca într-o scenă din "Soldatul Svejk") - o țigancă zogu-zaharesciană! Curios, mă uit atent, să văd de cînd datează produsul, și - stu-poare - aparținea altui "pictor", unui plagiator local!

Am auzit că în ultimii săi ani de viață, bietul Zogu a fost literalmente terorizat de un alt confrate al său, un șarlatan, un pictor de firme ce se îmbogățise și mai furtunos și îl tocmise pe Zogu ca să-i lucreze, întrucît comerțul cu "țigăncile" fusese strict interzis.

Tot la Capșa la cafenea intra aproape zilnic un omuleț care oferea pe la mese cîte un foc pentru aprins țigara: toată lumea îi spunea *CHIBRIT*. Omulețul scutura cutia cu chibrituri și de obicei i se dădea un bănuț. El însă avea și o "meserie" de bază: *vindea ziare* pe stradă. Acest Chibrit ajunsese să-i cunoască pe nume pe toți scriitorii, pictorii și actorii obișnuiți ai localului, astfel că își crease un fel de intimă confraternitate cu "artiștii". Și, culmea, se descoperise că sărăcăciosul Chibrit avea o stare materială de invidiat, ceea ce îi permitea ca uneori să ofere împrumuturi, sume destul de importante. Cînd se nimerea să dea împrumut vreunui scriitor, avea el un fel de a oferi plin de importanță: "Ce Dumnezeu, se poate? Doar trebuie să ne înțelegem ca între noi gazetarii!" Căci pentru Chibrit gazetăria era cea mai înaltă meserie și tot omul care scria era "gazetar". De altfel, avea el și o zicală pidonnică pe care o repeta ori de cîte ori i se ivea ocazia: "Domnilor, ascultați la mine: un scriitor nu e decît un gazetar ratat!"

Printre anonimii care deveniseră familiari bucureștenilor era apoi un bătrîn cu barbă albă ce-și aducea în fiecare zi pe trotuarul din fața Casei Armatei o lunetă albă, groasă cît un burlan și lungă de vreun metru, la care orice pieton putea cerceta astrele contra unei sume modice. *MOȘU' CU LUNETĂ*, așa îi spuneam toți - și zău dacă nu puteai vedea luna pînă și pe cea mai înnoată vreme! Moșu' a dispărut prin anii '65-'70.

Tot ațit de cunoscut era și un bărbat între două vîrste ce putea fi văzut zilnic prin zona Pieței Amzei și care atrăgea atenția prin felul insolit cum se îmbrăca: purta în cap un basc-plăcintă maron, pantaloni bufanți și, invariabil, ciorapi de damă, tot maron. Era de altfel și poreclit *CIORAP*.

În aceiași ani bîntuia bodegile un personaj pitoresc, *BARBĂ'N HALBĂ*, un decrepit, fost profesor de matematică, ce se făcea remarcat datorită unor enormități rostite cu aplomb, ca de pildă:

Corina Anghel

CORINA ANGHEL este studentă în anul IV la Facultatea de limbi străine, secția engleză-română și în anul II la Facultatea de filozofie a Universității București. În cadrul ceneclului de creație literară *Prospero*, al Facultății de limbi străine, pe care am bucuria să-l conduc, poeziile Corinei Anghel au fost apreciate cu entuziasm atât de colegi cât și de invitații de onoare (Cornel Mihai Ionescu, Cezar Baltag, Barbu Cioculescu, Florentina Vișan etc.). Lirica acestei tinere poete este animată de o neliniște metafizică, oglindită artistic printr-o continuă schimbare a mijloacelor de expresie, prin căutarea unor alte și alte instrumente verbale pe măsura trăirilor lăuntrice, iar faptul că autoarea e conștientă de imposibilitatea prinderii inefabilului în cuvânt nu e de natură să o descurajeze. În opinia mea, Corina Anghel face din poemele ei un zbor, lăsând fără orgoliu în urmă hainele de împrumut ale limbajului și ale formulelor lirice experimentate personal, pentru a se avînta spre orizonturi spirituale tot mai adânci și tot mai greu de exprimat. De aceea poate tiparele poetice, pe care Corina Anghel le încearcă, nu ajung niciodată să se îmbăcească de o îndelungată folosință. Acesta este nu numai privilegiul sufletului tînăr ci și semnul unui talent autentic crescător care își dăruiește cu generozitate din taine cititorilor săi.

Monica Pillat

12 minute

Lacul a adus la mal papucii iubitei
îneceate
și ei au licărit ca buzele ei
unduindu-se în vînt cu miros de
tuberoze,
(încearca să-mi spună ceva și eu
n-o auzeam?)
încearca să facă un pas,
dar mîlul o ținea strâns,
o sorbea încet, o contoiea
în carnea lui moale, întunecată,
cu animale tăcute
cu plante fosforescente, cu nimfe
cu trup de cărbune.
Îi contemplam papucii și așteptam
să vină iernile, să o simt iar
aproape, caldă, de foc,
împrăștiată și melancolică între
cărbutii din sobă.

*

**

Ah, sufletul meu e iar bolnav,
dorește să moară
și n-are loc sub lespezi.
Visez noaptea cîmpuri de maci: e
vreo scăpare
în apele repezi?
Întinsă stau și mă plouă pe sîni,
dar din mine nimic nu răsare
Sau luna nememică, albă,
paznică, îmi pune tot rodul la
vînzare?
Noptile, nopțile zbuciumate ca
niște femei sterpe și rele
Nu au habar de mine, bolnavă,
bolnavă, m-așemăn cu ele.

Peste - prima elegie a noastră

Nunțile acestea pe fugă mă
însălmîntă -

stranii vedenii peste cereștile
miriști.
Acolo-ntre curcubeie și corzi de
chitară
e casa noastră -
câini blânzi, imaculați și bârboși
adorm peste praguri -
noi sărîm peste ei țînându-ne
de mîna -
dar trupurile nu ne ajung prea
departe
îmbălsămate în apele tulburi
vocile noastre repetă neliniștile
cantate
rotunde ca ochii de sticlă -
nu putem fi fericiți decît în
singurătate
acolo toate durerile colcăie și ne
însală
nu ne mai doare nimic.

A doua elegie a noastră - atît

Urăsc această lună amară care ne
naște pe toți -
spre care toți urlăm cu dușmănie.
Suntem atît de blânzi pe
dinăuntru că mă mir
de corul imens de obiecte ce
latră.
La 12 noaptea clopotul mă
trezește;
eram atît de fericită în vis la
brațul tău într-o grădină verde
bătăile inimii le mai aud încă -
putreziciunea lor
va trebui s-o iubesc, s-o spintec,
să mă culc în ea,
să nasc acolo-ntre flori.

"Cine-a fost, domnule, Poincaré? Poincaré nici n-a existat! Cine-a mai pomenit să existe punct pătrat?!" ("Point carré" pronunțat exact ca numele ilustrului său coleg întru matematici Poincaré.)

O altă figură mult căutată mai ales de cuconet era apoi "celebra" ghicitoare *LAILA*, o țigancă mică, bondoacă, cu ochelari, îmbrăcată altminteri foarte elegant, eleganță pe care i-o creaseră o seamă de croitorese de lux ce-i erau "clien-te", precum și numerosul "cuconet" căruia îi ghicea. Noaptea, *Laila* bătea marile restaurante din centru și barurile, urmată de o suită numeroasă de "admiratori" întreținuți de ea din banii ce-i curgeau cu dărnicie de la clientele domice să-și afle viitorul. Nimerea des pe la arestul Miliției, dar scăpa foarte repede, datorită puterii miraculoase a banilor și femeilor. A dispărut și ea în marele anonim. Cît despre sârmanul *FLEANCU*,

ce să mai spun? Era un prăpădit de profesor dintr-o comună din preajma Bucureștilor, un păcălit al propriilor iluzii. Vroia să fie poet și pentru asta credea că venind în contact cu lumea literară bucureșteană e de-ajuns să-și vadă visul împlinit. Apărea des pe la "Grădinița" și "Podgoria", se lipea de cîte o masă cu scriitori, pictori și actori, și stătea tăcut solicițînd cu teamă o cafea sau un coniac mic. Slab, supt, lipsit de orice chemare, avea și ghinionul de a purta un nume predestinat mediocrității și deriderii. Un Fleancu! N-a publicat nicicînd nimic. Dar cîți flenci nu se perindau în bombele și cîrciumile bucureștene dîndu-se drept pictori sau poeți pentru a trăi un an-doi iluzia că sunt atinși de aripa genialității!

(Din volumul în curs de apariție la Editura Fundației Culturale Române)

Shakespeare în actualitatea muzicală

TEMELE shakespeariane au fascinat dintotdeauna pe compozitori și nu puține au fost încercările de a le transpune sonor, dar rezultatele au fost deseori dezamăgitoare - de la *Otello*-ul lui Rossini încheiat cu împăcarea soților într-un duet fericit la *Hamlet*-ul lui Ambroise Thomas miniaturizat în dimensiuni salo-narde. Verdi s-a lăsat și el în repetate rînduri sedus: ideea unui *Macbeth* a dus la o creație viabilă dar inegală, un *Rege Lear* a rămas neterminat, iar cînd, după 12 ani de tăcere a reluat condeiul Verdi a ales un subiect shakespearian - *Othello*; așa s-a născut o capodoperă.

Inițial Verdi îi fixase titlul *Iago* pentru că "acesta este demonul care pune totul în mișcare", dar în ultima fază a revenit la titlul știut. De la acest fapt pornește concepția regizorală a spectacolului de la Teatrul Liric Constanța. Cristian Mihăilescu - regizor care în alte montări a căutat întotdeauna ineditul, efectul de șoc - de data aceasta s-a menținut în cadrul tradițional, accentuînd devenirea psihologică. Considerîndu-l pe Iago un nedreptățit înveninat de insatisfacții, îi trasează evoluția de la simpla afirmație ironică a nemulțumirii la pasi-onalitatea malignă cu care își urmărește planurile distructive îmboldit de o nimicitoare vocație a urii.

Tînărul bariton bulgar Martin Iliev are maleabilitatea, mobilitatea expresiei cerute anume de compozitor, vocea frumos timbrată condusă cu muzicalitate și imaginație coloristică și mai ales susținerea tensionată îl ajută să creioneze un Iago în cea mai bună tradiție verdiană.

Rolul lui Othello este într-aft de copleșitor încît istoria artei lirice păstrează într-un capitol aparte amintirea marilor tenori care l-au întru-chipat. De la formidabila intrare a eroului ajuns în culmea gloriei cu care se deschide opera (*Esultate...*) la destructurarea personalității sale, drumul său vocal parcurge o infinită diversitate de modalități de cînt. De

aceea Othello trebuie să fie, înainte de toate, o voce! Cum în țară nu există un cîntăreț pentru rol (criza de tenori este o realitate), teatrul constănțean a apelat la un artist din Ucraina, Nikolai Momot. Fără îndoială, nu este eroicul Othello al lui Del Monaco, nici seducătorul propus de Domingo, dar este un Othello credibil; cu un glas amplu, acute sigure, servit și de o statură uriașă el zugrăvește personajul în tușe mari, cu sinceră dăruire.

În Desdemona, - care este la Verdi un personaj liniar din galeria personajelor *fin de siècle* ca Gilda, Elisabeta, Elsa întru-chipări ale purității dezarmate - Margareta Dumitrache a răspuns exigențelor partiturii cîntînd curat, îngrijit într-o creștere evidentă către un ultim act de ținută. În roluri mai mici Florian Ioniță și Angela Gazibar s-au încadrat bine în ansamblu. De esența muzicii verdiane țin marile ansambluri corale și bineînțeles simfonia, care în *Othello* dobîndesc dimensiuni epice. Ansamblul constănțean a făcut eforturi apreciabile sub conducerea dirijorului Gh. Stanciu și a maestrului de cor Lucian Dimitriu. Iar decorurile și mai ales costumele bogate (scenografia - Viorica Petrovici), în culori calde, creează climatul mediteranean în care se desfășoară coborîrea lui Othello în infernul minciunii și al des-trămării.

Drumul invers, înălțarea către adevăr, îl parcurge un alt erou shakespearian transpus în spațiul muzical: Hamlet. El este readus în actualitatea noastră lirie de un eveniment: reluarea, după decenii, pe scena Operei Naționale Române a versiunii muzicale pe care Pascal Bentoiu a dat-o tragediei. Montarea nu este nouă ci este refăcută întocmai de George Teodorescu după cea realizată de el la premiera din 1975. În scenografia, concepută tot atunci de Roland Laub, spectacolul se desfășoară în fața publicului de azi, fără a fi căpătat un rid. Chiar dacă ideea universului concentra-

ționar sugerat aparține acelei epoci (acum "se poartă" ospiciile) ea își păstrează puterea de sugestie căci întotdeauna pentru zborul spiritului lumea va fi o închisoare asemeni Danemarcei lui Hamlet. În acel peisaj întunecat, regizorul mișcă masele corale fără chip, dezumanizate, cînd izolîndu-le în alveole sinistre cînd integrîndu-le în acțiune (impresionant efectul plastic al ieșirii din străfundurile scenei); abia după consumarea tragediei grupurile se individualizează, capătă chipuri și poziții firești odată cu intonarea coralului final ce aduce liniștirea și distanțează, ca pe o poveste de demult, crîncena încheștare. A ajuns un loc comun să spui că în orice operă din repertoriu prezența corului condus de maestrul Stelian Olariu este o reușită deplină; într-o partitură nu foarte extinsă dar care cere mijloace extrem de diferențiate, corul a îndeplinit muzical și dramatic cu excelență un rol principal.

Textul muzical atribuit lui Hamlet s-ar potrivi mai degrabă unui tenor dramatic dar el a găsit în Florin Diaconescu un interpret rar și deși au trecut două decenii de cînd a creat rolul, contopirea sa cu personajul are prospețimea descoperirii. El are sensibilitatea, inteligența muzicală fără de care acest text nu se poate cînta; vocea sa se pliază cu iscusință pe țesătura pretențioasă și deși susține fără fisură încordarea episoadelor dramatice imaginea globală este preponderent lirie. În acest Hamlet ambiguu oscilînd între dorința de "a nu fi" și acțiune, între îndoială și voință Florin Diaconescu a înțeles, în opera lui Bentoiu, rolul vieții sale.

Silvia Voinea a creat rolul Ofeliei la premieră și uimește prin autenticitatea cu care re-creează același chip al fragilității și transparenței de altă dată. Glasul limpede, stăpînit cu profesionalitatea care o caracterizează se mișcă agil

Scenă din *Othello* de Verdi (Nikolai Momot și Martin Iliev)

în scriitura dificilă, iar nebuliei Ofeliei rostirea ei muzicală i-a împrumutat tonuri și melisme aeriene.

Spațiul nu permite prezentarea detaliată a fiecărui protagonist. Trebuie spus doar că este un spectacol de echipă în care fiecare își are locul și conturul bine definit: Gabriela Drăgușin - o regină somptuoasă, Ioana Bentoiu cu fină nuanțare a tonului artificios cerut de teatrul în teatru (Regina din piesă alături de Gabriel Năstase), Adrian Ștefănescu, un Rege teluric încremenit în poza sa întunecată, Lucian Marinescu cu vervă ironică în Osrick, Sever Barnea, un Laertes energic, și Anatol Covali, un Polonius viclean.

Toate firele s-au adunat în conducerea muzicală exemplară a lui Camil Marinescu, care a demonstrat o mare putere de coordonare și capacitatea de a valorifica potențialul artistic - aș spune nebănuit - al orchestrei, animate de un suflu simfonic ce a scos-o din rutină.

Despre opera lui Bentoiu s-a scris mult. Convergente sau divergente, opiniile se suprapun unei realități artistice care indiferent de înțelegerea mai adîncă sau mai superficială, de aderența subiectivă mai mare sau mai mică rămîne, indubitabil, cea mai importantă operă românească de după *Oedip*. Întrebarea care se impune este: *Hamlet* opera lui Pascal Bentoiu - pe un libret retopit tot de compozitor din textul dramatic, - în forma teatrală dată de spectacolul recent este străbătută de duhul shakespearian? Am convingerea că se poate răspunde afirmativ: ea comunică sentimentul prețios că este, nu o versiune adăugată ci încă un mod de a fi al tragediei "nefericitului prinț al Danemarcei".

Elena Zottoviceanu

CRONICA DRAMATICĂ

de Marina Constantinescu

UNUL dintre cele mai serioase teatre este "Tândărică" condus de doamna Mihaela Tonitza, un distins om de teatru. Programul, coerent și solid se traduce în primul rînd în spectacole de înaltă ținută profesională, cunoscute și apreciate la festivalurile naționale și internaționale de specialitate. Amintim doar cîteva puneri în scenă care susțin afirmațiile de mai sus: "Adunarea păsărilor", spectacol realizat de Cristian Pepino cu prima promoție de actori-păpușari de la ATF București, "Sinziana și Pepelea", "Play Faust", tot ale lui Cristian Pepino, "Cenușăreasa" regizată de Silviu Purcărete,

Teatrul "Tândărică": "Bastien și Bastienne" de Wolfgang Amadeus Mozart. Libret de F. W. Weiskern. Versiune scenică și regia: Ion Caramitru. Scenografia și păpușile: Daniela Drăgulescu. Consultanț mișcare scenică: Miriam Răducanu. Actori mînuitori: Elena Săndulescu, Ionuț Brancu, Sonia Neagu și studenții ATF: Dora Ortelecan, Letiția Stoenciu, Anca Androne, Irina Csutak Cernat. Voci: Micaela Caracăș - Bastienne, Liviu Pancu - Bastien, Colas - Ion Caramitru. Interpretă orchestra Teatrului Liric din Constanța. Dirijor: Gheorghe Stanciu. Soliști: Elena Oprea, Gabriel Alexandrescu, Gheorghe Tîrea. Asistent de regie: Raluca Tulbure.

Operă cu păpuși

prezentată la începutul anului la Limoges. Meritul managerial indiscutabil este și acela de a invita regizori prestigioși care să lucreze cu extraordinara echipă de profesioniști ai teatrului. În acest context se înscrie și ultima premieră, la sala din Calea Victoriei: "Bastien și Bastienne", o operă cu păpuși este o premieră, scrisă de Mozart la 12 ani și regizată de Ion Caramitru. Această operă cu păpuși este o premieră, ca gen, și pentru Ion Caramitru, dar "antecedentele" sale regizorale au netezit drumul spre această înțîlnire. În 1989 monta la Opera din București, "Micul Coșar" cu copii și pentru copii, în 1993, la Belfast, "Tragedia lui Carmen", versiunea lui Peter Brook pentru "Carmen" de Bizet și un an mai firziu, în același loc, "Evgheni Oneghin" de Ceaikovski, la ambele colaborînd cu scenografa Maria Miu.

Teatrul de păpuși este un teatru cu tradiție la noi. Lucrul cu păpușa, energia cu care este încărcată creează spectacolului o emoție specială și pentru că dăruirea și modestia actorului-păpușar au o vibrație specială. O vreme, pe nedrept, teatrul de păpuși a fost neglijat de critica de specialitate. De cîțiva ani încoace însă, lumea păpușilor fascinează din nou. În multe spectacole cortina a dispărut, păpușile sînt mînuite la vedere. Se poate urmări relația vie și complexă între păpușă și corpul actorului, comuni-

care lor expresivă și impactul direct cu publicul. Muzica, de multe ori *live*, are și ea un rol major. În "Bastien și Bastienne" toate elementele spectacolului sînt riguros lucrate și asamblate, pilonul fiind muzica lui Mozart, interpretată pe bandă de orchestra Teatrului Liric din Constanța. Voci păpușilor, pentru fragmentele cînd textul este rostit și nu cîntat, sînt pline de nuanțe, jucate, accentuînd prin ton și prin inflexiunile vocale momentele poveștii. Pofă de joc și joacă, dinamica spectacolului vine și din acest registru și este meritul Micaelei Caracăș (*Bastienne*), al lui Ion Caramitru (vrăjitorul *Colas*) și al lui Liviu Pancu (*Bastien*). Vocea rezonază perfect cu păpușile mînuite extraordinar de Ionuț Brancu, unul dintre cei mai buni actori-păpușari, de Elena Săndulescu, Sonia Neagu, precum și de echipa de studenți ATF. În special în a doua jumătate a spectacolului, mișcarea scenică realizată de Miriam Răducanu imprimă limbajului corporal și expresiei păpușilor accente, gesturi și reacții prompte, însoțind și descifrînd ceea ce este spus sau cîntat, apăsînd pe o intenționalitate anume a gestului sau a cuvîntului. Atmosfera de basm a operei este obținută și prin plastica spectacolului. Scenografia Danielei Drăgulescu subliniază foarte bine distincția între planul real și cel fantastic, luminile la fel. Poate nu chiar reușite sînt păpușile, create tot de

Daniela Drăgulescu, dar lucrul acesta se estompează pe parcursul spectacolului prin farmecul pe care-l transportă în ele tehnica desăvîrșită a actorilor păpușari.

Coordonatele spectacolului, muzică, gest, cuvînt, tehnică, mișcare scenică, sînt dirijate de regizorul Ion Caramitru în "Bastien și Bastienne" cu umor, spirit ludic, rafinament. Poate ar mai trebui finisat finalul și poate ar trebui găsită o soluție mai explicită care să elimine succesiunea de... finaluri. "Bastien și Bastienne" este încă o propunere serioasă și interesantă pe care Teatrul Tândărică o face publicului său, copii și adulți, deopotrivă.

S.O.S. Brâncuși

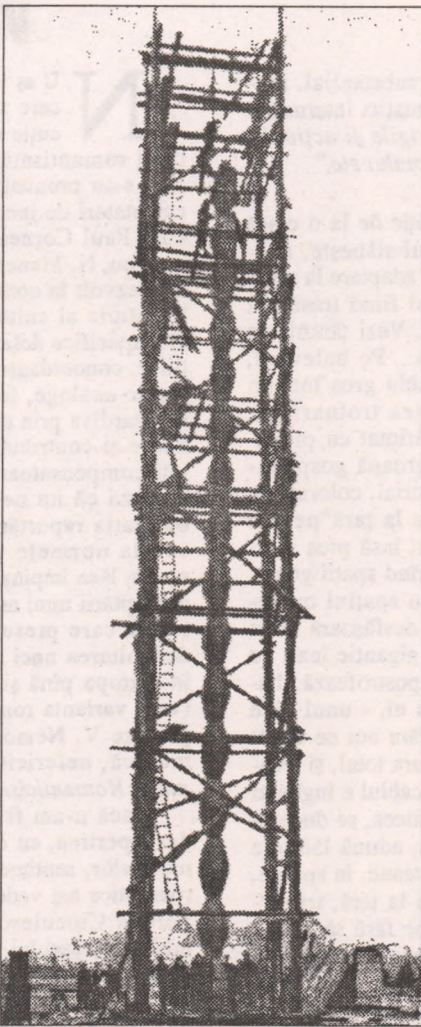

CRONICA
PLASTICĂ

de Pavel
Șugară

NUMĂRUL din aprilie 1996 al *Jurnalului literar* îi închină lui Constantin Brâncuși cea mai mare parte din paginile sale. El salvează astfel, atât cât permite discreția tirajului său, tăcerea cvasigenerală care a însoțit împlinirea celor 120 de ani de la nașterea sculptorului. Și nu absența glasurilor sufocate sub presiunea ditirambilor trebuie deplinsă - aici stăm bine, expertii în adulări și neobosiții practicieni ai delirului pot fi activați la un singur semn -, ci ratarea prilejului de a pune față în față momentul festiv cu starea de fapt a operei lui Brâncuși în România. Pentru că, nefericită coincidență, pe când în Europa Occidentală și în Statele Unite se organizau cele mai impresionante expoziții Brâncuși, în România se puneau la cale atacuri decisive împotriva ansamblului de la Tîrgu Jiu. În timp ce specialiști de prestigiu mondial în brâncușologie își uneau energiile pentru a găsi formule optime de prezentare a lucrărilor în expoziții, studiau opere, cercetau filiații și alcătuiau cataloage, la poalele Carpaților brâncușologul prezidențial Radu Varia se lupta cu biserică din perimetrul complexului și plănuia înlocuirea Coloanei cu o copie. Și nu e de mirare că se întâmplă așa. Relația lui Varia cu ideile și cu procedeele restaurării nu poate fi decât la fel de fantasmatică și de uluitoare prin amatorism ca și aceea cu opera și cu personalitatea lui Brâncuși. Cel care face din Școala craioveană de meserii o societate masonică în care sculptorul ar fi fost cooptat la 18 ani și din boiangeria din Tîrgu Jiu un laborator alchimic în descendență "cele de-a treia dinastii egiptene" și a "cultur(ui) primordial al zeiței Pietrei Verzi - Hathor-Astarte"

(Brâncuși poposește în boiangerie pe la 11 ani) nu are cum să înțeleagă restaurarea altfel decât ca pe o interminabilă halucinație. Că el vede lucrurile astfel, n-ar fi nici o problemă. Noutatea formală și înălțimea spirituală a operei lui Brâncuși poate nu numai să farmece privirea, ci și să zdruncine echilibrul psihic al unor firi mai slabe. Însă aceasta este o chestiune care îl privește doar pe cel în cauză și ea nu trebuie să se răsfrîngă în vreun fel asupra culturii și asupra vieții publice ale unei comunități și să atragă complicitatea, ezitățile și încurajarea fățișă sau tacită ale autorităților și ale instituțiilor abilitate. Investigația și restaurarea unor lucrări de artă de o asemenea importanță nu poate cădea în responsabilitatea unui singur om, a unei singure echipe sau chiar a unei singure țări. Complexul de la Tîrgu Jiu se găsește tocmai într-o asemenea situație. Deși el aparține nemij-

Tîrgu Jiu, 1937

locit patrimoniului cultural românesc, este parte a istoriei, a geografiei și a peisajului nostru spiritual, el este, în aceeași măsură, un bun universal, o parte a patrimoniului umanității ca

atâtea alte opere create de-a lungul timpului. Și în acest sens responsabilitatea noastră este imensă și orice concesie făcută aventurierilor poate avea consecințe incalculabile. Și, evident, ireparabile. Din această cauză restaurarea monumentului de la Tîrgu Jiu trebuie făcută printr-o riguroasă colaborare cu cei mai avizați specialiști în opera brâncușiană și în restaurare, din lumea întreagă. Acesta este, în rezumat, și mesajul pe care îl transmit cititorului și, în general, opiniei publice românești paginile dedicate lui Brâncuși de către *Jurnalul literar*. Articolele, studiile, eseurile și paginile memorialistice publicate aici nu fac decât să reamintească importanța operei brâncușiene, atât în perspectiva înțelegerii ei is-

torice, cât și în aceea a valorificării ei morale. Pe lângă succinta fișă monografică dedicată de către Barbu Brezeanu "Coloanelor fără sfîrșit", pe lângă textul inedit al lui Ionel Jianu și rememorarea unor întâlniri pe care Eugen Drăgulescu le-a avut cu Brâncuși, mai trebuie amintite textele de o luciditate necrutătoare semnate de către doi importanți exegeți ai operei brâncușiene, englezul Eric Shanes și americanul Sidney Geist.

Impostura lui Radu Varia este sancționată de către Eric Shanes, în termeni vehemenți, încă de la începutul articolului său. "Cartea lui Radu Varia (despre Brâncuși, n.n.), scrie el, - este derizorie și i-am făcut o recenzie aspră în revista *Apollo* încă din septembrie 1988, când am calificat-o drept *lipsită de valoare intelectuală*". La rândul lui, Sidney Geist, în articolul "Brâncuși și delirul interpretărilor critice" demonstrează cu rigoare și ironie una câte una dubitațiile mistico-esoterico-abisale din aceeași carte a lui Radu Varia. Cum poate acționa asupra operei lui Brâncuși cineva care nu înțelege nimic din mesajul elementar pe care ea îl conține? Iată o întrebare ce poate fi ușor dedusă din textele celor doi autori și la care răspunde parțial, fără menajamente dar și fără mari speranțe, editorialul semnat *Aristarc* și intitulat "La poarta lui Brâncuși: netrebnicii". Concluzia lui este destul de limpede: Radu Varia nu e singur, în jurul lui roiesc nenumărați veleitari și impostori. El este simptomul unei crize de sistem care atrage după sine un lanț nesfârșit de alte crize. Și care generează un spațiu tocmai potrivit pentru cele mai bizare aventuri.

PRIMIM:

Stimate Domnule Director,

Cultivînd, în continuare, iluzia normalității în raporturile literare, mizînd, în ciuda unor mici disfuncționalități, pe necesarul *fair-play*, crezînd sincer că dialogul, chiar dacă aprins, este posibil, vă rog să inserați replica alăturată într-unul din numerele 20, 21 sau 22 ale „României literare”.

Ne-am găsi într-o situație jenantă dacă aș fi nevoit să apelez la generozitatea tipografică a unei alte reviste de cultură.

Cu stimă,
O. Nimigean

DOMNIȘOARA Andreea Deciu pune punct, în *România literară* (Peisaj după bătălie, nr. 18/1996) așa-zisei "certe dintre moderni și posmoderni" (de fapt o teribilă furtună într-un pahar cu apă limpede și cam sălcie), chelfănind pe toată lumea și în special pe subsemnatul. Revista Dvs. pare să-i împărtășească opiniile și umorile, din moment ce-i acordă ultimul cuvînt ("Închisă în paginile revistei /.../ disputa..."etc.). Consider totuși îndeajuns de expresive epitele, metaforele, alegoriile cu care domnișoara Andreea Deciu se năpustește asupra-mi, ca să-mi permit a vă solicita din drept la replică.

Evident, nu este nici timp, nici loc pentru a încerca, pe îndelete, cu toate deliciale presupuse, "îmbîlînzirea scorpilor". Deși, recunosc, talentata dar impulsivă Dvs. angajată ar avea nevoie de un tratament pe măsura talentului și toanelor Domniei Sale.

Așadar, pe scurt, lăsînd figurile de stil din *Peisaj după bătălie* spre degustare bunilor mei amici (textul domnișoarei Andreea Deciu le-a alinat, cu siguranță, suferințele hepatice):

1. Nu am răspuns *Manifestului* d-lui Ion Manolescu dintr-un impuls resentimentar, "cu țință". Cititorul cu simțul umorului își va fi dat seama că intervenția mea (uzînd, ce-i drept, *pour la cause*, de "naive glumițe postmoderniste") e descrisă, benignă, amuzată, poate, de surprinzătoarea (dar, în fond, tușanta) inocență a d-lui Ion Manolescu (pe care-l știam din *Agora* sau *Meridian* preocupat insistent de realitatea

istorică și nu de cea virtuală).

O invit pe domnișoara Andreea Deciu să-mi recitească textul într-o dispoziție mai senină și aștept, pe E-Mail (pînă atunci voi avea un serviciu sigur, îmi voi cumpăra casă, voi achiziționa un computer, mă voi racorda la Internet) să-mi dea dreptate.

2. Compatibilitatea dintre "toleranța" (deloc "blazată" a postmodernismului) și agresivitatea tipică a manifestului literar, considerată de mine un atribut modernist, s-ar putea discuta. Dar numai după ce domnișoara Andreea Deciu va consimți - coborînd de acolo, de sus, de unde ne vorbesc - că nu le știe pe toate și va recunoaște în preopinient un partener de discuție și nu un babuin "cocoșat triumfător".

3. Bătrînului Jan Mukarovsky îi voi cere eu, în numele domnișoarei Andreea Deciu, scuze. I le va acorda zîmbind înțelegător.

4. De ce, în contextul discuției, domnișoara Andreea Deciu s-a gîndit în primul rînd la *Structuralismul lingvistic*? Din ignoranță sau din răutate? Înclin spre a doua ipoteză. Cărțile post-structuraliste ale lui Toma Pavel, *Lumi ficționale* sau *Mirajul lingvistic*, nu sînt, chiar deloc, "în chestiune".

5. Domnișoara Andreea Deciu, preluînd o sugestie a d-lui Nicolae Manolescu, se înverșunează să deturneze sensul ("miza") textului de la care porni gîlceava: "M-a dezamăgit însă faptul că aproape toți evită adevărata problemă de care se ocupă *Manifestul*, și anume cea a criticii literare contemporane."

Cu tupeu, afirmăm orice despre orice. Transformăm un manifest confuz într-un "eseu strălucitor", tezele în pretexte, violența (specifică genului) într-o sofisticată ironie, marginalul (critica literară) în centru al dezbaterii. Aș putea, folosind metoda armenescă, a la *Radio Erevan*, promovată de domnișoara Andreea Deciu, să susțin, la rîndu-mi, că *Un manifest postmodernist* este, de fapt, un tratat camuflat, privind fie creșterea viermilor de mătase la bloc, fie fișirea la rece sau, cu un plus de îndrăzneală, că *Manifestul* d-lui Ion Manolescu reprezintă testamentul generalului Dudaev. Ș. a. din ce în ce m. d.

Nimic nu mă convinge că d-l Ion Manolescu ar fi apelat la bizare subterfugii retorice pentru a-și spune cinstita părere despre ceea ce domnișoara Andreea Deciu spune că-și spune d-l Ion Manolescu părerea. Dacă miza ar fi fost starea criticii contemporane, d-l Ion Manolescu ar fi insistat - îmi place să cred - asupra stării criticii contemporane. De ce să fi aplicat o strategie esopică, astăzi, cînd - chiar dacă nu fără riscuri (subsemnatul e un caz) - sîntem liberi să ne afirmăm opiniile?

Dar, în ciuda tuturor evidențelor, de dragul domnișoarei Andreea Deciu și din respect pentru d-l Nicolae Manolescu (Domnia Sa și-a făcut, cu grație masochistă, *mea culpa*), să accept că "adevărata problemă" (formula îmi amintește de "adevărata Austrie" a lui Musil) se cheamă "critica română". Cum devine "critica română" vinovată față de "noua sensibilitate" a "textualismului mediatic"? Deducem din datele oferite de d-l Ion Manolescu: nescrisul despre Mircea Cărtărescu, despre Sebastian A. Corn și despre un autor a cărui identitate nu o cunoaștem pentru simplul motiv că nu și-a publicat deocamdată opera. Să o luăm metodic: despre proza lui Mircea Cărtărescu s-a scris. La superlativ. Pe bună dreptate. Sebastian A. Corn e, deocamdată, o apariție proaspătă. D-l Ion Manolescu însuși a fost înîmpinat cu - aș zice - afecțiune. Ne dă bunul simț dreptul să-i cerem criticii polite în alb?

Nu pentru că nu scrie despre cărți inexistente este vinovată critica noastră, ci pentru că, din veșnice interese de grup, sub presiunea unor mode sau, pur și simplu, din cauza uzurii, trece foarte ușor pe lângă foarte bune volume. Inclusiv debuturi. Dau, în grabă, două exemple: Cristian Tănăsescu, *La răsăritul temniței*, Ed. PAN, Iași. Multora autorul necunoscut al d-lui Ion Manolescu le este mai cunoscut decât poetul Cristian Tănăsescu, pe care criticul Ioan Holban îl califică drept "cel mai valoros debut din ultimii ani." Celălalt exemplu: Silviu Lupășcu, *Stylit*, Ed. Inst. European Iași, debut în proză apreciat entuziast de un ponderat ca d-l Ștefan Borbely, a rămas fără ecoul meritat.

Apoi: convenim că peisajul critic arată dezolant. Rămînînd însă la generalități, practicăm un cinism demn de Parlamentul României, unde se combate crîncen corupția, fără a se rosti numele vreunui corupt. Îi cer domnișoarei Andreea Deciu să ne spună despre cine este vorba. Nu am pretenția să dea de înțeles, ca d-l Nicolae Manolescu în editorialul ce prefăta "cearta", că și despre sine. O ajut să înceapă lista: Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, Alex. Ștefănescu... Parcă "dezolantul peisaj" se mai luminează nițel.

Am promis că voi fi scurt - totuși, nu atât de scurt încît să o dezamăgesc din nou pe domnișoara Andreea Deciu - deciu, pentru că vă iubesc, închei. Nu înainte de a-mi exprima speranța că, într-un viitor greu de definit, chiar va fi posibil un real dialog cu domnișoara Andreea Deciu.

Primiți, Domnule Director, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

O. Nimigean

N.R. Publicăm acest drept la replică al dlui Nimigean împreună cu scrisoarea care-l însoțește. Îl asigurăm pe dl O. Nimigean că dacă nu i-am fi publicat răspunsul nu ne-am fi aflat în nici o situație jenantă.

PREPELEAC

de Constantin
Tolu

**SIMULACRELE
NORMALITĂȚII**

de Eugen
Negrici

Mosorul

UN TIP care secretă tot timpul în jur ofense, mai mult din trufie, din conștiința propriei sale ilegalități, ca valoare, de unde jignirea făcută cu o distanță mitocănie. Îi vom spune X. Nota poartă și o dată, data de *Decembrie 1975*. Chiar lângă locul unde mai figurează o însemnare: *Arta nu are putere, dar consolează*. Exact, e ce ne trebuie nouă să ne aducem aminte azi, în 1996.

Nota-portret începe așa:

"X spre bătrânețe (și ce curios, e un om pe care l-am admirat, n.n. 1996), devine circotaș, un mofturos, un disprețuitor. Jignește oamenii cu un fel de scîrbă și cu un glas ascuțit de senilizat. De pildă pe poeta Y o întreabă de față cu mai multă lume: *E adevărat că părinții tăi au fost chelneri?* Ofensele acestea ale lui X nici măcar nu sînt răutăcioase. Ele poartă în ele cruzimea nerușinată tipică persoanelor care au ajuns de foarte jos, foarte sus, nutriindu-se dintr-o hipertrofiată conștiință a valorii de sine, reală, însă ostentativ-monstruoasă.

Într-o zi, mă duc la el acasă să-l felicit pentru ziua lui și după ce se uită bine pe vizorul ușii și îmi deschide cu întârziere, îmi spune: mai întâi n-am vrut să-ți deschid cînd ai sunat, dar m-am uitat prin ochiul magic și am văzut că ești tu. Adineauri au mai venit niște cerșetori. Așa că...

Mă zbîrlisem deodată. Fiindcă, din cînd în cînd, mă împrumuta, cu sume mici, pentru țigări, știa că n-am, deși nu-i cerusem niciodată. Prin urmare, și eu puteam face parte din categoria amintită a cerșetorilor... Am stat o oră ca pe ghimpi și am sters-o. Mă primise în pijama, una cu dungi vărgată; era deschis la prohab și din cînd în cînd, mișcîndu-se, i se vedea sexul mic, negru, zgîrcit, ca o jumară."

*

ÎNTOARCEREA în autobuzul rapid 104, căruia K îi zice militărește "La Centquatrième", ca unei divizii de infanterie. Ce de risete pe înfundate... Ideea ce ne veni nouă în acest vehicul mai comod, că El, murind, și ajungînd pe lumea cealaltă, Dincolo, ar continua și aici să radă, să taie, să dărîme, să legifereze anapoda, să dea decrete absurde, stricînd ordinea universului, punîndu-l în dificultate pe însuși bunul Dumnezeu, contrazicîndu-l, cerîndu-i socoteală pentru neîmplinirile de plan și ale creației, un tip de neoprit pe care și iadul și raiul și cetele îngerești și marii arhangheli și soborul sfinților îngheșuiți, curioși, care, pe pămînt, trăind, oricum mai văzuseră cîte ceva, nu erau totuși profani, dar ațîta drăcească energie nu li se ivise niciodată ocazia să vadă... În fine, centralismul democratic este instalat cu autoritate în tot universul. Cutare, ascultîndu-mă și care mi-e prieten și scrie pe ascuns niște lucruri pe care apoi le rupe și le arde, scrie și-mi arată petecul de hîrtie înainte de a-l distruge:

"... Și, într-o bună zi, ajungînd la capătul fiziologiei posibile oricărui ins cît mai înzestrat, El muri sau dispăru doar cine știe cum, ajungînd Dincolo unde dădu primul decret de reducere a existenței clasei de jos conduse, mărind cota biologică doar conducătorilor principali și înțelegîți între ei, apoi îi chemă, îi convoca la El, pe Adam și Eva și pe Moise, bălăușul, «primul dictator» și

le ținu un scurt, însă substanțial, moment politic, asupra situației internaționale degradată de *intrigile și acțiunile mîrșave ale imperialismului etc.*"

*

STAREA de tranziție de la o clasă la alta, unde caracterul slăbește, apărînd oscilațiile urite de adaptare la noua condiție, parvenitismul fiind trăsătura cea mai puțin șocantă. Vezi țărani pe cale de a se orășeniza... Pe bulevard, niște țărani pun un cablu gros într-un șanț săpat pe marginea trotuarului, mormane de asfalt sfărîmat cu pickamerele. Ei așează, îngroapă gospodărește cablul hiperindustrial, colorat, cu țipete și îndemnuri ca la țară "pentru vite". Strigătele lor sînt însă prea mari și prea zgomotoase cerînd spații goale, enorme, nepotrivite cu spațiul orășenesc îngust. Cablul se desfășoară încet de pe un fel de mosor gigantic înalt de trei metri pe care ei îl apostrofează, discută cu el, vorbesc cu el, - unul zice "ei, și-o să vezi că-ți dăm noi de capăt acui!" că-l vor desfășura total, și treaba merge greu întrucît cablul e înghețat și atunci unuia îi vine ideea, se duce în curtea unei alimentare, adună lădițele goale de fructe strînse teanc, le sparge, vine cu ele în brațe ca la țară, traversînd bulevardul periferic fără să-i pese de circulație, pune surcelele obținute lîngă mosor, aprind focul și focul arde iute, pripit, vesel, - uscături - în timp ce cîțiva se apropie și își freacă palmele la flacăra înaltă, scurtă, și în care lăzile de fructe sparte se mistuie înaintea acestui Mosor primind ofrande și care pare la nimereală un fel de divinitate a lor...

■

Romantismul românesc - versiunea realistă

NU aș vrea să se creadă că încerc să repun acum în discuție situarea în timp și statutul romantismului românesc, despre care s-au pronunțat - nu chiar demult - cercetători de incontestabilă ținută, precum Paul Cornea, M. Zamfir, V. Nemoianu, N. Manolescu. Nu fac decît să-mi dezvolt în continuare teza caracterului atipic al culturii române, căreia îi sînt specifice defazările, mascarea funcțiilor, concordanțele înfîmplătoare, evoluțiile analoge, fenomenele de recuperare tardivă prin salturi, evoluții vertiginose și contribuții ale unor personalități compensatoare. Să admitem totuși ipoteza că nu ne-am simți somați de obligația raportării perpetue la norma sau la normele vest-europene și nu ne-am lăsa împinși de frumoasa ambiție a adoptării unui model de succesiune literară care presupune, cu necesitate, dezvoltarea unei paradigme romantice în Europa pînă și în țările din estul ei (vezi varianta romantismului îmblînzit pe care V. Nemoianu preferă să-l numească, nefericită sintagmă, *Biedermaier Romanticism*).

Dacă n-am fi preocupați, deci, de descoperirea, cu orice preț, a temelor, motivelor, sentimentelor și sensibilității romantice am vedea cu claritate ceea ce Șerban Cioculescu văzuse demult: la mijlocul veacului trecut ne aflam "încă în stadiul gramatical și lingvistic al culturii" (*Istoria literaturii române moderne*). Nostalgia genuinului, cultul medievalidității, defetismul, religiozitatea, titanismul, cosmicul, intensitatea pasională, antiiluminismul și anticlasicismul sînt note posibile de reperat ici-colo, dar ele reprezintă infiltrații minore, chestiuni secundare, mofturi în raport cu marea și adevărata problemă a vremii: dificulta-

tea de a produce literatură. Cine contestă precaritatea creațiilor epocii și cine nu se îndoiește de literaritatea lor, de caracterul lor beletristic înseamnă că se lasă dus de valul vorbelor mari și pioase ori că vrea să se lase dus.

Literații noștri vorbesc, fără să clipească, de "energia" modelului și se afundă în considerații inteligente, subtile sofisticate fără să mai bage de seamă confuziile și contradicțiile în care intră pentru a-și putea explica formula eclectică, eterogenia, înclinația spre valorile domestice și morale, militantismul, conservatorismul, tonusul scăzut al romantismului românesc. Și asta după ce au decis că toate aceste atribute îi aparțin. Or, prezența tuturor acestor trăsături mai curînd clasiciste, ca și a altora de sorginte clar romantică și nu mai puțin a celorlalte, de aspect realist nu s-ar putea explica, mai simplu, prin apelul gîndirii producătoare lipsite de experiență și aflate în dificultatea de a *invent* la teme, tehnici și mijloace cunoscute mai bine din lecturi, la adaptări, prelucrări sumare, traduceri ilicite sau localizări, la romanțări de documente și cronici, la modalități lesnicioase precum memorialistica și jurnalul, la substitute - precum informarea cu caracter documentar și științific? Dacă am fi realmente dispuși să situăm problema adecvat, ar trebui să remarcăm efortul de a face literatură, literatură pur și simplu nu una anume, în pas cu timpul.

Faimoasa frază adresată de Heliade debutanților ("Scrieți cît veți putea și cum veți putea, dar nu cu răutate...") ce pare de o mare toleranță programatică reprezintă, în fond, o evaluare realistă a posibilităților literaturii române de pînă la Eminescu.

■

Ocean

O melodie veche

SÎNT lucruri pe care nu vrei să le spui niciodată, îți stau sechestrate într-un seif al inimii. Descui ușa de fier, aspiri parfumul lor și vezi că, deodată, ele prind să fumege, se răspîndesc în curentul de aer (fereastra, ai uitat fereastra deschisă) și dispar.

Sînt lucruri pe care le crezi pierdute, dar ele revin după un timp, îți bat la poartă, se întorc și rămîn ca și cum nu s-ar fi rătăcit niciodată.

Lucram în "turism", într-un oficiu estudiantin. Din nordul continentului, din Scandinavia pînă la Viena, grupuri de tineri poposeau la Paris, doritori să trăiască surprizele libertății. Îi așteptam, îi cazam și începeam programul, același de fiecare dată: Sainte Chapelle, Notre Dame, La Conciergerie, Louvre, Montmartre și mai departe, Versailles, Trianon, cu țelul final Chartres, care te răscumpăra de corvezile cotidiene. Seara se vizitau 'pivnițele' cu jazz în Cartierul latin, se dansa la 'Bal des Anglais', se legau prietenii. Dacă aveai o cohortă, să zicem, de copile blonde și frumoase, rîndurile lor se subțiau de la turnul Eiffel la Trocadero, din Tuileries la Place des Vosges. Brunetei din țări neidentificabile le ofereau șansa unei călăuze

exclusiv personale, le luau la braț, și duși erau!

În primele zile, cu strășnicia unui cîine de stîină, am încercat să le apăr de atacurile în flanc ale exoților, pînă ce o daneză sau suedeză m-a admonestat cu răceală, curmîndu-mi toate amendamentele mele morale: "Ce te bagi, mister? Mama mi-a plătit un voiaj în Franța ca să învăț ceva. Vezi-ți de explicațiile dumitale!" Rămîneam cu urîtele, nedorite. Fidelitatea lor mă face să sufăr încă.

Dar nu despre asta era vorba. Cînd, în ultimul punct din program, tinerii se îngrămădeau în pivnițele pline de fum, zgomot și ritmuri fierbinți, sosea pentru ghizi momentul descinderii. Rămîneam afară. Unii făceau afaceri, alții flirtau, iarăși alții, pe terasa unui bistrou, numărau banii. Paul Popescu, ieșeanul care mă 'recrutase', mi-a recomandat o cafea liniștită, unde puteam sorbi șampania casei cu suc de zarzăr și ascultam, potolindu-mi nervii, o muzică benefică. M-am obișnuit cu acest răgaz. Trei ore aveam pace, pînă ce trebuia să regăsesc turiștii mei să-i duc la hotel. Ba chiar, pauza aceasta devenise culmea desfătării pentru suflet și trup. Mi-am prelungit contractul de muncă să mai petrec cîteva

seri la aceeași masă mică din colț, rezervată mie de chelneri stilați și curtenitori. Muzica fermecătoare mă cuprindea ca în vis. Nu mai gîndeam; eram un pustiu intens în care notele armonioase picurau binefaceri. Într-o seară de toamnă, s-a așezat cineva la masa mea: un negru în vîrstă cu fruntea înaltă de înțelept. Am vrut să-l alung cu o vorbă de gheață, dar am recunoscut că era unul dintre muzicanți. "Îți place?", mă întrebă. "Ce-ți place mai mult?" Privirea lui prietenoasă mi-a provocat un flux liric. "Petite fleur. E melodia care mă face să mă simt acasă. Suplinește toată tinerețea, înăbușită de exil. Îmi dă tot ce n-am avut: parcurile și candoarea copilăriei, prima dragoste care n-a mai fost; cîntecul acesta cuprinde nostalgia unui pămînt pierdut, a unei țări care nu mai există."

M-am oprit speriat de cît vorbisem, de patosul meu, dar bătrînul mi-a luat mîna: "Știi cine sînt eu?" - "Îmi pare rău, nu vă cunosc." - "Eu sînt Sidney Bechet. E cel mai impresionant semn de recunoștință primit vreodată pentru compoziția mea, fiindcă se vede că e sincer. Și se mai vede că sîntem înrudiți."

Cît am stat la Paris, mă sileam cînd puteam să mă duc să-l ascult. Nu mai spun că mă scutura de fiecare dată o pală de orgoliu. Cînd intram, melodia se schimba și clarineta intra trist, sfîșietor de trist: Petite fleur.

Paul Miron

"Haremuri fel de fel..."

HUGO face parte dintre cuminții poeți catolici care au îndrăznit totuși să cocheteze cu Orientul (= păcatul). Marele succes al *Orientalelor* (1829) se datorează nu numai contextului istoric, ci și asimilării unor elemente exotice, capabile să aducă oarecare vi-

Hugo, Pedepsele. Versuri alese. Antologie de Ion Acsan. Prefață și tabel cronologic de Ion Bălu. Biblioteca pentru toți, Editura Minerva. București 1996. 307 p. Lei 1500.

oiciune. Luna, ca o sultană închisă în harem, privește filozofic valurile cernite, tivite cu argint, care înghit sacii cu cadăne necredincioase aruncate în mare. Crencelele cetății, ghitara scăpată, vâslele navei turcești, pedepsele frumoase care se prăbușesc în adâncuri și "agită valul aproape de harem" alcătuiesc un fundal sumbru dar pitoresc, oricum stârnitor de curiozitate (*Clar de lună*). Hugo n-a fost în viața lui în Orient, dar a adoptat cu naivitate clișeele epocii: armate, emiri, "călărimea de sânge însetată", strigăte de "Allah!", turbane fluturânde, "timarioții mândri, sfidând oștiri dușmane", hani și aprigi spahii, "beduinii negri de lângă piramide" (aici n-a nimerit-o, că nu sunt negri), cai subțiri în glezne, corturi, tobe, "haremuri fel de fel". Citite în românește, poeziile sună à la Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Coșbuc și, în puncte forte, eminescian ("Fugea vizirul singur, peste măcel, spre zări./ Ștergea, pe

gânduri, lama turcească, înroșită;/ Doi cai băteau alături pământul sub copită/ și le suna în coaste lugubre, goale scări" - *Bătălia pierdută*). Turcii sunt văzuți ca un iureș pustii, care lasă în urmă numai pustiu - "ruină, jale, piatră". Singurul copil grec scăpat cu viață nu vrea nici jucării, nici fructe, doar "pușcă și cartușe". Împăratul Bonaparte are... parte de un portret exaltat, tip Arald ("Acolo, consul tânăr, slăbit de insomnie/ când visuri de imperiu îi țin tovarășie/ și pal, sub păruntunecat"), uimește șecii Orientului: "Araba feerie legenda i-o sporește;/ În orice cort legenda de glorie trăiește". Astăzi am spune că Hugo avea umor, afirmând că până și caii nechezau auzind numele împăratului, că, la strigătul său de "Drepti" - "urcau secolii să-l vadă". Asemenea ploaie de hiperbole pare astăzi ironică: "Pe mișcătoarea frunte-a pustiei urme lasă/ etern, picioru-i colosal"; "El a unit, prin pasu-i, istoria și versul" etc.

Desigur, *Orientalele* nu reprezintă decât un fir de nisip în marea poeziei hugolienne, o pată de culoare. Dorindu-se voce a timpului său, notând evenimentele istorice, transfigurând, în măsura posibilităților vremii, cotidianul, cântând pacea căminului familial, forța gândului, Hugo își exersează bine cunoscuta amplitudine epică. *Les Châtiments* (1853) reprezintă genul de poezie politică a vremii, *Les Contemplations* (care au marcat-o profund pe Iulia Hasdeu) - cel umanitarist (care pledează pentru drepturile omului, am zice astăzi) și poezia de dragoste; *La Légende des Siècles* e o epopee sociogonică. În marea tapiserie istorică a imperiilor petrecute apare până și ultracelebrul Vlad Tepeș: "Vlad, boierul de la Tarvis, poreclit și Belzebut/ Nu voiește să plătească padișahului tribut/ Și, ca s-o ucidă-ntreagă, prinde-acum solia turcă;/ Iar pe drum, pe două laturi, în treizeci de țepi o urcă" (*Les trônes d'Orient*).

Antologia Hugo, precedată de o prefață în care Ion Bălu epuizează, cu acribie, temele acestui poet romantic

prizat de literații români ai secolului trecut, are în primul rând valoare documentară. Însă există și poezii (mai ales dintre cele de dragoste) care încântă, tinerește, tocmai prin "vetustețea" lor; de pildă, din ciclul *Strengăriile bunicului copil*, povestea unei prime iubiri: "Stam în preajma mândrei Pepe/ N-ajungeam nici pân'la geam,/ Prost eram fără-a pricepe/ Și, nepriceput, iubeam./ Mă-ntreba cu amăgire:/ Spune, vrei să-mi fii bărbat?/ Un copil voia drept mire/ Drept ibovnic un soldat./ Îngăimam câte-o prostie./ Pepa îmi șoptea: "Încet!"/ Mă stinge cu apă vie/ M-aprindea c-un joc cochet./ În răstimp ciocneau soldați/ Solda și-o jucau pe-un an/ Printre frești și-ornamentații/ În palatul Maseran." (*Pepita*)

Novalis și... Consiliul Europei

TOT poet religios, dar de o modernitate surprinzătoare, de-a dreptul profetică, Novalis poate fi citit într-o recentă traducere însoțită de textul original: nu numai *Geistliche Lieder* și *Hymnen an die Nacht*, ci și vestita "prezicere" *Die Christenheit oder Europa*. Cel care simțea domnia Unității între lumea materială și cea spirituală, știind că printre căile de acces spre aceasta se numără, pe lângă suferință, iubire, și, în primul rând, credința.

La 1799 prezicea unitatea europeană, realizată, în viziunea sa, prin religie - dar o religie ecumenică, o credință nouă care să-i împace pe toți. Fărămițarea care a făcut religia să-și piardă "marea ei influență politică pacificatoare", rolul specific de "unificator individualizant", ura față de religie, care "a transformat muzica infinit creatoare a cosmosului în uruitul monoton al unei mori monstruoase" urmau să-și găsească un sfârșit într-o epocă tolerantă, care să concluzioneze "istoria necredinței moderne". Ceea ce Novalis nota acum două secole încă se mai poate desluși în spectacolul politic al zilelor noastre: "Lumea veche și cea nouă se află în luptă, imperfecțiunea și neajungerea instituțiilor statului s-au manifestat în fenomene cumplite. Cum ar fi dacă și aici, ca și în domeniul științelor, țelul istoric al războiului ar fi, în primul rând, contactul mai apropiat și conexiunea multilaterală a statelor europene, dacă s-ar petrece o nouă mișcare a Europei până acum somnolente, dacă Europa ar vrea să se trezească din nou, dacă un stat al statelor europene și o doctrină a științei politice ar fi pe cale să existe!"

Soluția ar fi împăcarea

Novalis, Cântecce religioase. Creștinătatea sau Europa. Colecția Mythos et religio. Cu un cuvânt însoțitor de Anton Rauscher. Traducere, note, tabel cronologic și postfață de Ioan Constantinescu. Editura Institutului European, Iași, 1996. 254 p. Lei 5712.

tradiționalelor virtuți "europene" ("respectul față de antichitate, atașamentul față de ordinea social-istorică, dragostea față de monumentele străbunilor și față de vechile glorioase dinastii") cu un suflu nou, "desfătătorul sentiment al libertății, așteptarea în orice împrejurări a unor sfere întinse de influență, contactul nestânjenit între toți cetățenii statului, mândria legitimității umane" etc. Utopia împăcării religioase avea să reverse asupra popoarelor europene "vechiul corn de abundență al binecuvântării". Un sfat al înțelepților avea să judece destinele Europei, aducându-i împăcarea și învierea: "Creștinătatea se va înălța din sânul sfânt al unui *Consilium European*, iar acțiunea de redeșteptare a religiei se va desfășura după un plan divin atotcuprinzător." Dar când se vor întâmpla toate acestea? "Răbdare! Iată o întrebare care nu se pune!"

Că așteptatul, de către Novalis, "timp sfânt al păcii eterne" bate acum la ușă pare de necrezut, totuși momentul în care construcția noii Europe are nevoie nu numai de unificarea forțelor economice și sociale, ci și de împăcare și renaștere spirituală, a sosit. Cu un motto din Friedrich von Hardenberg ar putea începe toate reuniunile pe linie de cooperare culturală ale Consiliului Europei. Nu e vorba doar de aplecarea spre religie a romanticilor, care revine în actualitate, ci de o reală nevoie de spiritualizare a înfăptuirilor materiale. Poate fi oare bucurie mai mare pentru poeți decât să vadă că visele se mai și împlinesc?

Mai mic decât infiniul

TOT o ediție bilingvă (așa cum ar trebui să apară toate volumele de poezie!) oferă poetul și traducătorul Peter Sragher din opera lui Bern-

hard Widder, unul dintre cei mai buni tineri autori austrieci, definit de parabolă și de "regăsirea în alte spații". Bernhard Widder este un căutător al esențelor în diversitate, al propriei identități într-o lume schimbătoare; dincolo de modernitatea expresiei poate fi regăsită arhitectura rilkeană. Căutările neliniștite în alte spații nu sunt decât "facerea propriei case" interioare, o cochilie spirituală care trebuie alcătuită până nu e prea târziu. Pustietatea texană, de pildă, e una din proiecțiile pulverizării interioare (momentul "dezintegrator" înaintea alcătuirii unui nou contur): "Mersul se netezește dureros/ până când pașii zornăie/ fațadele se distrug lent/ din dărâmături se nasc altele/ în frig se rățesc vocile/ contururile devin linii precise" (*Arizona*). Barocul italian e o fântână unde urcă și coboară mult căutata liniște: "Ne cățărăm fără vlagă în sus,/ schimbăm pe-ascuns semne:/ ne lipsește liniștea" (*Barocco*). Surprinzător (pentru cine cunoaște mentalitatea austriacă), nu lipsește nici lumea simbolurilor românești. Un ciclu întreg poartă numele

Bernhard Widder, Vorbire de la distanță/ Sprache aus Entfernung. Traducere, prefață și note de Peter Sragher. Cu o postfață a autorului. Editura DU Style. București, 1995.

"Mai mic decât infinitul" (*Kleiner als unendlich*) și el a rezultat din călătoriile făcute la Târgu Jiu, București, în Transilvania între anii 1992-1995. Paleta corespondențelor lăuntrice este aici cu atât mai bogată, cu cât "adierea sudică fierbinte" se suprapune fantomelor trecutului (inclusiv ale celui recent, comunist): "...între munți de nori deasupra carpaților/ câteva cetăți din transilvania/ câmpie populată dens: sate de valahi/ scăpate de nebunia conducătorului/ fantomatic de-a fi sistematizate./ elici de antonov bubuind/ presiune dureroasă în urechi" (*Zbor*). Sculpturile brâncușiene, zeii din Parcul Herăstrău, siluetele trecătorilor necunoscuți din pasajele bucurestene: o lume vie și misterioasă care poate fi oricând cheia marii poezii.

Cărți primite la redacție

♦ Irina Berberova, *Acompaniatoarea. Boala neagră. Trestia revoltată*. Traducere din franceză de Irina Mavrodin. Editura Humanitas, 1996, 185 p., f.p.

♦ Christian Schesäus, *Istoria Anei Kendi*, cu variante în latină, maghiară, germană, traducere în românește de Valeria Căliman, introducere, stabilirea textului și lămuriri de Joachim Wittstock și Gernot Nussbacher,

Editura Dacia, Cluj, 1996, 112 p., 3978 lei.

♦ Socrate omul. *Chipul lui Socrate în dialogurile lui Platon*. Studiu introductiv și selecția textelor de Cristian Bădiliță. Editura Humanitas, 1996, 158 p., f.p.

♦ Alan Watts, *Dao. Calea ca o curgere de apă*. Caligrafie suplimentară de Lee Chih-chang. Traducere din engleză de Dinu Luca. Editura Humanitas, 1996, 174p., f.p.

Amantul din China

- Atunci, de trei zile?

- Da, dar a început mai dinainte și foarte tare. Dar nu-i numai asta. E și faptul că te-am mințit. În timpul nopții am început să mă gândesc la fratele tău cel mic, știi, în timpul nopții...

Acum se află în umbra răcoroasă. Dansează. Lumina soarelui cade de la o fereastră înaltă ca în închisoare sau în pensiunile ținute de călugărițe, cele în care bărbații nu pot intra. Într-un colț, în lumina soarelui, vedem sandalele lor stricate, aruncate acolo și tulburător de singure.

Rezemat de o coloană a culoarului vedem un băiat tânăr, îmbrăcat în alb. E unul dintre cei care cîntă în fiecare noapte pe lângă bucătării cîntecele indochineze ale copilăriei celor două fete. Le privește. Parcă ar fi bătut în cuie, atît de imobilă îi este privirea pentru aceste fete albe care dansează doar pentru el și care nu-l bagă în seamă.

Hélène îi spune foarte încet:

- Vei face dragoste cu Chinezul?

- Da, cred că da.

- Cînd?

- În curînd, poate.

- Îl dorești mult?

- Da, mult.

- Aveți înțîlnire?

- Nu, dar e ca și cum am avea.

- Ești sigură că va veni?

- Da.

- Ce-ți place la el?

- Nu știu. De ce plîngi, înainte îți plăcea?

- Da și nu. De la vacanță încoace am început să mă gândesc la fratele tău ca și cum l-aș iubi pe el. Pielea lui, mîinile... Și pe urmă tu mi-ai povestit de visele tale cu el. Cîteodată îl strigam în timpul nopții. Pe urmă, o dată, știi, am vrut să-ți spun... asta e!

Copila îi termină ea fraza:

- ...Și, o dată, ți s-a întîmplat.

- Da. Te-am mințit. Mint și tu nici nu-ți dai seama... nu-ți pasă.

Tac. Copila îi spune:

- Altceva vrei tu să spui, știu eu.

Hélène o înlănțuie, își ascunde fața cu mîinile și îi spune:

- Aș vrea să merg o dată cu bărbații cu care merge Alice. O singură dată. Voiam să-ți spun despre asta...

Copila îi strigă încet:

- Nu. Toți au sifilis.

- Se moare din asta?

- Da. Fratele meu cel mare a avut, o știi... A fost salvat de un medic francez.

- Atunci ce se va întîmpla cu mine?

- Vei aștepta să ajungi în Franța. Sau te vei întoarce la Dalat fără să-i anunți. Și vei rămîne acolo. Nu te mai urnești de acolo.

Tac.

- Bine, dar doresc tot ce e bărbat. Îl doresc pînă și pe acesta, cel de lângă fonograf. Îl doresc pe profesori. Pe chinezi.

- Ai dreptate. Întregul corp nu mai gîndește decît la asta, e stăpînit numai de asta...

Tac.

Se privesc.

Copila are lacrimi în ochi. Spune:

- Aș vrea să-ți spun ceva... e greu de zis, dar aș vrea ca tu să știi. Pentru mine prima dorință ai fost tu. Din prima zi. După ce ai venit. Era dimineață, veneai de la duș, complet dezbrăcată... era ceva ce nu-ți venea să crezi ochilor, de parcă te-ar fi inventat cineva...

Copila o îndepărtează de ea și se privesc.

- Știam asta, întîmplarea aia, îi spune Hélène.

- Chiar nu-ți dai seama cît ești de frumoasă?

- Eu nu, nu-mi dau seama, deși poate că da, sînt, știi, mama mea, da, ea e foarte frumoasă. Și atunci e normal ca și eu să fiu, nu-i așa? Dar e ceva și cum oamenii mi-o spun ca să-mi spună de fapt altceva... că adică nu sînt foarte deșteaptă... iar eu le văd răutatea în felul în care...

Copila rîde. O sărută pe gură. Se îmbrățișează. Hélène îi spune în șoaptă:

- Tu ești cea care e frumoasă... De ce eu nu pot cîteodată nici măcar să mă privesc în oglindă?

- Poate pentru că ești prea frumoasă... asta te dezgustă...

Băiatul de la bucătărie continuă să privească dansul "tinerelor franțuzoaice", care sînt gata să se îmbrățișeze din nou.

Dansul s-a terminat. S-a sfîrșit dansul.

Ca și somnul e tăcerea în pensionul pustiu.

Apoi auzim zgomotul mașinii în fața intrării. Tinerete și băiatul merg la fereastră și privesc. Mașina Léon Bollée e acolo, oprită în fața intrării școlii. Șoferul poate fi văzut. Locurile din spate sînt mascate de perdele albe, ca și cum această mașină ar fi transportat

un condamnat pe care nu l-am putea vedea.

Copila iese în picioarele goale, cu pantofii în mînă și merge către mașină. Șoferul îi deschide ușa.

Sînt așezați unul lângă celălalt.

Nu se privesc. E un moment greu. Parcă ar fugi unul de altul.

Șoferul a primit ordine. Demarează fără să mai stea pe gînduri. Merg încet prin orașul plin de trecători, de biciclete, de mulțimea autohtonă cea de fiecare zi.

Ajung la "La Cascade". Mașina se oprește. Copila nu face nici o mișcare. Spune că nu vrea să meargă acolo. El n-o întrebă de ce. Îi spune șoferului să întoarcă.

Copila se reazemă de el. Spune încet:

- Vreau să merg la tine. Știi asta. De ce m-ai dus la "La Cascade"?

O strînge către el.

- De imbecil, îi spune.

Rămîne ghemuită lângă el, cu fața ascunsă.

- Am început din nou să te doresc. Nici nu-ți imaginezi cît te doresc...

El îi spune că nu trebuie să spună asta.

Îi promite. N-o va mai spune nici odată.

Apoi îi mărturisește că și el o doarește la fel de tare.

Traversează orașul chinezesc.

Ei nu privesc orașul. Chiar și atunci cînd au aerul că l-ar privi, de fapt nu privesc nimic.

Se privesc fără să vrea. Atunci își pleacă amîndoi ochii. Apoi rămîn așa, vîzîndu-se cu ochii închiși, fără să miște și fără să se vadă cu adevărat, ca și cum încă s-ar privi.

- Vă doresc nespun, îi spune Copila.

El îi spune că știe acest lucru, la fel de bine cum știe și ea că el o doarește.

EO JOI după-amiază. Aproape toate elevele de la pension pleacă să se plimbe.

Traversează curtea centrală. Merg în rînd, două cîte două. Sînt toate îmbrăcate în rochia albă a uniformei pensionului, cu pantofi de pînză albi, centuri albe și pălăriile tot din pînză albă. Spălăbile.

Pensionul se golește. Ai zice că prin plecarea elevelor un fel de vîrtej de liniște se pogoară în curtea centrală, un abis provocat de absența totală și subită a glasurilor.

E un loc mai ferit în pensionul gol. Unghiul dintre două culoare spre care dau intrarea principală și clasele aferente școlii pensionului. Din acest loc ferit, auzim glasurile a două tinere fete prietene și un fel de arie de dans, venind de la fonograful pus pe jos. Dansul are tonalitățile unui dublu pas clasic, cel în care moartea coboară în arenele Spaniei. O arie brutală, a unei extraordinare serbări de tip popular.

Își vorbesc puțin, auzim doar sfaturile date de Copilă în privința pașilor de dans.

Sînt în picioarele goale pe dalele culoarului. Poartă rochii scurte, după moda timpului, rochii de pînză deschisă, imprimate cu flori la fel de deschise.

Sînt frumoase, dar au uitat că o știu deja.

Dansează. Sînt de rasă albă. Sînt, prin urmare, scutite la simpla lor cerere de plimbarea regulamentară a metiselor părăsite- și asta pentru că sînt albe, indiferent de cît sînt de sărace familiile din care vin.

Hélène Lagonelle o întreabă cine a învățat-o "paso doble".

- Paulo, fratele meu cel mic.

- Fratele tău cel mic te-a învățat de toate...

- Da.

Tăcerea e totală cînd glasurile se opresc.

Hélène Lagonelle îi spune că a început să-l iubească pe Paulo.

Copila îi mărturisește că nu înțelege de ce părinții ei au lăsat-o acolo. Nu face nimic, absolut nimic. Hélène îi spune că părinții știu, dar vor să scape de ea. Nici ea nu știe de ce.

- Nu suport ideea de-a mai rămîne aici trei ani. Prefer mai degrabă să mor.

Copila rîde:

- De cînd nu mai suporti?

- De cînd l-ai întîlnit pe Chinez.

Tac. Copila izbucnește în rîs:

Se întorc cu privirea către exterior. Orașul chinezesc vine către ei odată cu vacarmul tramvaielor vechi, cu zgomotul vechilor războaie, al vechilor armate extenuate, tramvaiele circulă fără să înceteze să claxoneze. Iar asta produce un zgomot de toacă, care te pune pe fugă. Se văd ciorchini de copii din Cholen agățați de tramvaie. Pe acoperișul lor vezi femei cu copii încântați, iar pe scări și pe lanțurile de protecție ale ușilor, coșuri de răchită pline ochi cu păsări și cu fructe. Tramvaiele nu mai au forma unor tramvaie, sînt umflate, scofilitate, pînă nu mai seamănă cu ceva ce-ai putea recunoaște.

Dintr-o dată, mulțimea se risipește fără să înțelegi nici cum și nici din ce cauză.

Asta e. Acum e liniște. Zgomotul rămîne egal cu el însuși, dar devine îndepărtat. Mulțimea se limpezește. Femeile nu mai sînt cu sufletul la gură, s-au calmat. E o stradă cu garsoniere, ca peste tot în Indochina. Există și fîntîni. E o stradă mărginită de o galerie acoperită. Fără magazine, fără tramvaie. La umbra galeriei, pe pămîntul bătătorit, se odihnesc negustori de la țară. Zgomotul Cholen-ului e atît de departe, încît te-ai crede într-un sat în centrul orașului. Acolo, în acel sat, sub galeria deschisă, acolo se întîmplă acțiunea.

O ușă.
El o deschide.
E întuneric.
Pare neașteptat, modest. Banal.
Un nimic.
Vorbește.
- N-am ales eu mobilele, erau deja aici și le-am păstrat.
Ea rîde.
- Păi nici nu există mobile... privește..., spune ea.
Privește și îi spune cu voce joasă că are dreptate, că, într-adevăr, nu există decît un pat, un fotoliu și-o masă.

Iar el se așază în fotoliu. Iar ea rămîne în picioare.
Îl privește încă o dată. Îi zîmbește.
Spune:

- Îmi place o casă aranjată așa...
Nu se privesc. De îndată ce el închide ușa, par amîndoi că sînt cuprinși pe neașteptate de un fel de dezinteres aparent. Dorința unuia față de altul nu se mai arată, pare ștearsă, ca apoi să revină cu brutalitate. Îl privește. El nu. Ea e cea care începe. Își dă seama că lui îi e frică.

Și datorită dulceții acestei priviri de copilă teama e abandonată. Ea e cea care vrea să afle, care vrea tot, ce-i mai bun, tot, să trăiască și să moară în același timp. Ea e cea care se află cel mai aproape de disperare și de inteligența pasiunii - și totul din cauza acelui frate mai mic care a crescut la umbra fratelui asasin și care vrea în fiecare zi să moară și în fiecare zi, în fiecare noapte, ea, Copila, este cea care îl scapă de disperare.

Chinezul îi spune cu voce joasă, ca și cum s-ar fi abținut să-i spună:
- Probabil că am început să mă îndrăgostesc de tine.

E o anumită teamă în ochii ei. Tace.

Ca diversivă, firește, încet, fără zgomot, merge prin garsonieră, privește

vește acel loc mobilat ca pe un hotel de gară. El nu știe asta, nu vede aceste lucruri, iar ea îl adoră din această cauză. O vede acționînd, explorînd locurile și nu înțelege de ce. El crede că așteaptă să treacă timpul, că umple prin gesturi acea așteptare infernală, că asta face. Îi zice copilei:

- Tatăl meu mi-a dat asta. Se numește "garsonieră". Tinerii chinezi bogați au multe amante, e ceva care ține de moravurile de pe aici.

Ea repetă cuvîntul garsonieră. Îi spune că cunoaște cuvîntul acesta, nu știe de unde, poate că din romane. Nu mai merge. S-a oprit în fața lui. Se uită la el și-l întreabă?

- Ai multe amante?
Felul în care îl tutuiește dintr-o dată devine încîntător.

- Da, așa, din cînd în cînd.
Felul în care îl privește devine dintr-odată foarte viu, ca o fericire luminoasă: da, îi place asta. O întreabă:

- Îți place că am amante?
Îi spune că da, nu spune de ce, nu știe să spună de ce îi place asta.

Răspunsul îl izbește. Îl înspăimîntă puțin. E un moment dificil pentru el.

Îi spune că ea dorește bărbatii care iubesc o femeie și care nu sînt iubiți de acea femeie. Îi spune că primul bărbat pe care l-a dorit ea așa, un bărbat nefericit, măcinat de disperarea unei iubiri.

- Thanh? o întreabă el.
Ea îi spune că nu, nu-i vorba de el.
- Ascultă, vom pleca, vom reveni altă dată, îi spune el.

Ea nu-i răspunde. El se ridică, face cîțiva pași, îi întoarce spatele.

- Ești atît de tînără, îi spune, asta mă face să-mi fie frică. Mi-e frică că nu voi reuși... că nu voi fi capabil să-mi stăpînesc emoția, înțelegi un pic?

Se întoarce către ea. Surîsul îi tremură pe buze. Ea ezită. Îi spune că n-a înțeles. Dar că ar putea înțelege puțin... că și ei îi e cam frică. O întreabă?

- Tu nu știi nimic?
Îi spune că știe ceva, dar nu știe dacă despre asta e vorba.

Tac.
- De unde știi?
- De la fratele meu cel mic... ne era foarte teamă de fratele nostru mai mare. Așa că am început să dormim împreună cînd eram mici... Așa a început.

Tac.
- Îl iubești pe fratele tău mai mic.
Copila ezită să răspundă imediat: să vorbească așa, dintr-odată, de secretul vieții ei, despre acest frate mai mic, "diferit" de ceilalți.

- Da.
- Mai mult decît orice pe lume.
- Da.
Chinezul e foarte emoționat:
- El e cel care e mai deosebit față de ceilalți?

Îl privește. Nu-i răspunde.
Ochii i se umplu de lacrimi. Continuă să nu-i răspundă. Îl întreabă.

- De unde știi?
- Nu știu de unde.

Tac.
- E adevărat că dacă locuiți la Sa-dec trebuie să știți cîte ceva despre noi.

- Nu știam nimic înainte de-a te întîlni. A doua zi, după bac... șoferul meu te recunoscuse.

1000\$ și 100 de cărți

QUARTERLY REVIEW OF LITERATURE (QRL) este o revistă literară trimestrială editată de T & R Weiss la Princeton, New Jersey. "QRL" are și un supliment, "QRL- Poetry Books", ajuns la numărul XXXV. Acest supliment are dimensiunile unei cărți (aproximativ 350 de pagini) în care sunt publicate cel mai adesea manuscrise ale unor poeți puțin cunoscuți, dar la care unui juriu internațional nu îi va fi fost greu să depisteze talentul. Suplimentul primește în spațiul său mai mult decît generos poeme de mare întindere, piese de teatru "poetice" (*poetic plays*) și traduceri de poezii de la 50 pînă la 100 de pagini.

Toate acestea transformă "QRL - Poetry Books" într-o rară apariție editorială care pune laolaltă deopotrivă un sobru interes pentru o activitate literară, poezia, destul de îndepărtată de pragmatismul american și mai ales o frenezie în căutarea talentului, pe care spiritul nostru balcanic ar taxa-o drept *mof*.

Dar să revenim la numărul XXXV al "QRL - Poetry Books" în care ne sunt prezentați Lynne Knight (*Dissolving Borders*), Jean Hollander (*Moondog*), americanii David Citino (*The Weight of the Heart*), Barbara D. Holender (*Is This the Way to Athens?*), alături de care apare și Maria Banuș (*Bucharest After Rain*).

Cei șase sunt de fapt câștigătorii concursului anului, organizat de "QRL". Premiile au constat în 1000\$ și 100 de cărți pentru fiecare autor în parte, "real money!" după expresia unui cotidian american.

Fiecăruia din cei șase autori i s-au consacrat între 50 și 80 de pagini precedate de o fotografie și de câteva date bibliografice. Există de asemenea și câte un "Afterward" semnat de autor în cazul celor cinci poeți americani și de către Diana Der-Hovannessian, traducătoarea Mariei Banuș în engleză.

Din postfața dedicată Mariei Banuș aflăm de pildă că poeta este "Romania's best known woman poet" și că poemele sale "fantastice și totuși personale, șocante și totuși frumoase, erau destul de absconse pentru a trece de cenzura lui Ceaușescu". Prin "QRL - Poetry Books" publicul american ia contact cu universul cu totul particular al unei poete traduse de Pablo Neruda în spaniolă, elogiată de George Emmanuel Clancier și pusă de Alain Bosquet alături de Gabriela Mistral, și care, mai ales, se inițiază în arta de a scrie "poeme politice deghizate în episoade onirice" (political poems disguised as dream-like episodes).

Traducerea din română este impecabilă: "Lord, my Lord, I pray/ What will become of us?// We are nothing but layers// of dothes, layers of skin// like onions." (*Pseudo-Psalm*)

O apariție deosebită în "QRL - Poetry Books" este cea a lui David Citino, din care se pot cita versuri ca acestea: "Elemental, this belief in a city evening glossed by rain// Winds declining like the cries of nighthawks, earth/ too intimate// You inhale and mud insults the brain, last year's leaf." (*The Meaning of April*)

N. Pană

- Ce-a spus... Spune-mi cu cuvintele lui.

- A spus: e fata directoarei Școlii de fete. Are doi frați. Sînt foarte săraci. Mama lor a fost ruinată.

El este de o neașteptată timiditate. N-ar ști să spună din ce cauză. Poate că-i vorba despre tinerețea copilei, care-i apare dintr-odată ca un fapt brutal, întreg, de neatin, aproape indecent. Și violența ei, moștenită de la mamă, fără îndoială. Dar ea, ea nu-și poate da seama de aceste lucruri care o privesc. O întreabă:

- Asta e?
- Da, asta e. Despre noi e vorba. Ți-a spus cum s-a întîmplat, adică cum a fost ruinată mama?

- Mi-a spus că e vorba de o istorie teribilă, că mama ta n-a avut noroc.

Tac. Ea nu-i răspunde nimic. Nu vrea să răspundă la asta. Îl întreabă:
- Am putea să mai rămînem puțin aici?... E așa de cald afară...

El se scoală și aprinde un ventilator. Se rează. Să o vadă, să o privească. Nici ea nu-l slăbește din ochi. Îl întreabă:

- Nu lucrezi?
- Nu, nimic.
- Tu nu faci niciodată nimic, niciodată nu faci ceva...

- Nu, niciodată.
Ea zîmbește. Îi zice:
- Spui "niciodată" ca și cum ai spune "mereu"...

Își scoate pălăria: redevine copilă. O lasă să cadă lîngă picioare, nu o ridică.

El o privește.

Tac.
Chinezul îi spune șoptit:
- E ciudat acum cît de mult îmi plăci...

Ea se așază sub ventilator. Surîde cu prospețime. E fericită. Dorința se îndepărtează din nou.

În românește de Mariana Marin

"În cazul unui film făcut după această carte, Copila nu va trebuie să fie de o frumusețe doar frumoasă. Aceasta ar fi periculos pentru film. Altcva e ceea ce atrage în ea, ceva "dificil de evitat", un fel de curiozitate sălbatică, o lipsă de educație, ei da, o lipsă de timiditate. O Miss France-copil ar face ca filmul să se prăbușească în întregime. Mai mult: l-ar face să nu existe. Frumusețea singură nu dă nimic. Frumusețea nu știe să privească. Ea este privită.

Fragment din romanul în curs de apariție la Editura EST - Samuel Tastet Editeur

Retorica invizibilului în tablouri

GĂSIM în cartea lui Victor Ieronim Stoichiță *Visionary Experience in the Golden Age of Spanish Art*, recent apărută în editura londoneză Reaktion Books, nu numai noi considerații despre fenomenul picturii spaniole, ci și propunerea unei noi metodologii în legătură cu lectura imaginii artistice, însoțită de un demers comparatist. Cunoașterea aprofundată a iconografiei occidentale, precum și metoda sa originală și convingătoare permit lui Victor Ieronim Stoichiță să descrie relații noi între marea pictură și mistică din epoca clasică spaniolă.

În așa numita "epocă de aur" a Spaniei, reprezentările religioase se bucură de un prestigiu deosebit. În legătură cu acest prestigiu, evocăm povestirea unui călător francez din această vreme care, asistând la o reprezentație teatrală, a fost martorul unui eveniment semnificativ: în timpul spectacolului, a trecut prin fața ferestrelor o mică procesiune, purtând în față un crucifix, și, în momentul acela, întregul public, prevenit de călugări, și-a întors privirile de la jocul actorilor și s-a prosternat către sfânta imagine. Este știut, de asemenea, că în Escorial, împăratul putea privi printr-o fereastră către altarul capelei palatului. Importanța cu totul deosebită pe care viziunea sacră a căpătat-o în societatea și cultura spaniolă a secolelor XVI-XVII explică bogatele teoretizări și ilustrări artistice. Mistica și pictura, fiecare în parte și împreună, ating o culme în Spania epocii de aur. Victor Ieronim Stoichiță își propune să descrie relația între imaginile trăirilor extatice ale misticilor și cele înfăptuite de artiști. Itinerarul său hermeneutic îl conduce de la prestigioasa literatură mistică spaniolă (a Sfintei Tereze de Avila, a Sfântului Juan de los Angeles și a altora) la recepția ei de către El Greco, Velasquez, Zurbaran, Murillo. În continuare, autorul prezintă dimensiunea simbolică a tablourilor, împreună cu

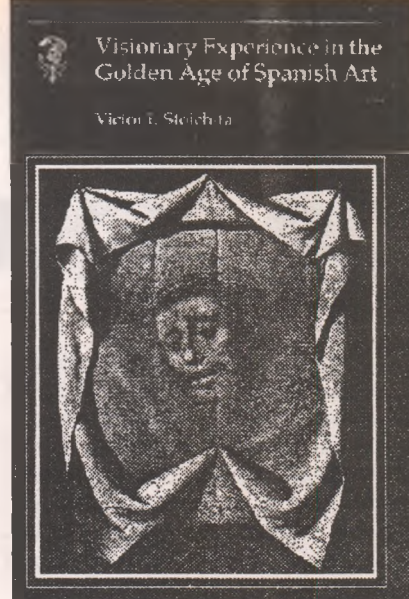
chemările lor către cei care le admiră. În sfârșit, efectele lor asupra publicului credincios, care deseori trăia elanuri asemănătoare cu cele înfățișate pe pânză. Astfel este transformată viziunea mistică, în principiu interioară, secretă, esoterică în imagine picturală, exterioară, publică, exoterică, care sugerează totuși caracteristicile unei viziuni extatice. Analiza strategiilor de implicare a experienței mistice în pictură și invers, a imaginilor picturale în mistică, este realizată de Victor Ieronim Stoichiță cu înaltă competență și claritate.

Se arată, încă de la începutul cărții sale, că nu numai artiștii, ci și teologii au căutat un limbaj figurativ care să fie conform dogmelor catolice și totodată viziunilor mistice. Experiența interioară trebuia prezentată tuturor credincioșilor ca fiind accesibilă prin intermediul bisericii. Tabloul îl cheamă pe privitorul său la experiențe asemănătoare, și îl conducea la acestea prin două niveluri ale reprezentării. Semnificativă este apariția (în Italia) și răspândirea (în Spania) a unui nou tip de tablou, "tabloul sacru pe două registre". În acesta se reprezintă atât actul vizionar, legat de viața unui mistic sau a unui sfânt - în partea inferioară - cât și obiectul viziunii sale - în partea superioară a tabloului. Această împărțire corespunde retoricii dedublării din secolele XVI-XVII, pe care Victor Ieronim Stoichiță a expus-o pe larg, mai ales privind pictura profană, în cartea sa *L'instauration du tableau* (Editura Meridiens Klincksieck, Paris, 1993). În *Visionary Experience in the Golden Age of Spanish Art* el continuă și completează această analiză, considerând relația intimă între viziunile mistice și reprezentarea lor în artă. De pildă, într-o celebră relatare a Sfintei Tereze, aceasta îl vede pe Iisus "frumos și maiestuos, de nedescris, cum este zugrăvit în tablouri...", scriind în continuare: "...câteodată am crezut că ceea ce văd nu este decât o pic-

tură". Pe de altă parte există legende despre anumite opere de artă ce au inspirat viziuni. Dar Victor Ieronim Stoichiță nu se oprește la fluxul continuu dintre pictură și trăire mistică, ci scoate în evidență și strategiile de transformare folosite pentru ambele receptări: cum se poate exprima prin mijloace picturale, ce țin de imanență, "depărtarea extremă" a transcendenței întrevăzute de către mistici? Care sînt posibilitățile de reprezentare figurativă a sacralului? Utilizarea "norului", ca vehicul al hierofaniei sau a "unei pete de umbră", marcând indeterminarea mistică sînt explicate și totodată analizate prin interpretări inspirate. Victor Ieronim Stoichiță schițează "o retorică a ireprezentabilului", valabilă și în literatură, care ne permite să înțelegem întregul context al mentalității epocii de aur.

În ceea ce privește trăirea divinului de către credincios, ideea medievală de "unio mistica" se concretizează în reprezentarea figurativă a unor elanuri sentimentale extatice, cu un caracter mai degrabă sensual-omenesc, către Iisus sau Maica Domnului. În capitolul final al cărții se arată chiar că, în pictura epocii de aur, a existat o codificare a expresiilor corpului ce trăiește extazul, fiind vorba chiar de un adevărat limbaj pentru înfățișarea acestei stări sufletești. Elaborarea unui sistem gestic și mimic de către artiști este însoțită și influențată de concepția ordinilor religioase asupra fenomenului extatic: o contribuție importantă a lui Victor Ieronim Stoichiță este și stabilirea corespondențelor dintre poziția extatică din tablouri și pozițiile obișnuite de rugăciune, ducând la extaz și controlându-l, descrise în cărțile de rugăciune dominicană sau franciscane. Autorul arată că a existat o retorică a înfățișărilor fizionomice și a poziției brațelor, ilustrând experiența intimă a unui credincios sau unui sfânt.

Cartea *Visionary Experience in the*

Golden Age of Spanish Art, cu o investigație curajoasă, pasionată și un stil viu, se adresează și unui public nespecialist. Aplicarea metodei comparatiste îi asigură, de asemenea, o reușită deosebită. Mai mulți recenzenti din Occident au subliniat că autorul depășește instrumentele obișnuite ale criticilor de artă și preocupările acestora (pentru culoare, desen etc.), introducând concepte filosofice, apoi de teorie literară și de semiotică contemporană, propunând lecturi originale ale operelor plastice, cercetînd un amplu material, inedit sau greu accesibil. Totodată structurarea riguroasă a materialului analizat permite o viziune de ansamblu asupra fenomenelor specifice epocii de aur, formulate la sfârșitul cărții în cele "21 de teze despre reprezentarea experienței vizionare".

Trebuie să adăugăm, fiind vorba de o carte de istoria artei, că editura engleză "Reaktion Books" a publicat-o în condiții deosebite. Numeroasele reproduceri în text, alb-negru sau color, sînt de o excelentă calitate. Astfel, privind *Ștergarul Veronicăi* de pe copertă, pictat de Zurbaran în stil realist, cu chipul lui Iisus desprinzîndu-se ca un duh de pe pânză, putem înțelege cum o viziune pictată a putut genera viziuni mistice la cei care o contemplau în epoca de aur a Spaniei.

Matei Chihai

MERIDIANE

Din lumea filmului

Caravana

◆ Un regizor britanic stabilit în Germania, Nick Baker-Monteys, împreună cu un cineast bosniac, o actriță nemțoaică și un tehnician olandez au avut ideea să încarce într-o camionetă rolele cu cele mai bune filme din ultimii ani pentru a le arăta cinefililor bosniaci, privați de această plăcere în timpul anilor de război. În prima sală în care s-au oprit, la Bihac, au trebuit să alunge păsările ce-și făcuseră cuib acolo. La Tuzla, Sarajevo și Zenica au văzut foști combatanți ce nu mai puteau suporta întinericul sălii, proiecționisti alcoolici ce-și uitaseră meseria, public prea anxios din cauza propriilor drame, pentru a mai vedea împușcături și violențe. Din toate acestea, scrie "The Guardian" s-ar putea să iasă un film grozav, realizat cu buget redus.

Cu asprime

◆ "Privesc ultimele noastre filme din obligație și cu neplăcere" - scrie cel mai temut critic cinematografic polonez, Zygmunt Kaluzynski, subliniind grava criză de identitate a cinematografului din țara sa. Nimeni, chiar cei mari, nu scapă de condeiul său muiat în vitriol. Andrzej Wajda? "Anumite scene din ultimul său film, *Săptămîna mare* (în imagine, o secvență din ecranizarea nu-

velei despre Holocaust a lui Jerzy Andrzejewski) uimesc prin amatorism", scrie el în săptămînalul "Polityka". Krzysztof Zanussi? "Ultimul său film, *Damski interes*, e o ratăre". Agnieszka Holland? "O persoană mărginită, fără nerv cinematografic, ale cărei filme se uită a doua zi după premieră". În concluzie: "singura tehnică pe care cineastii noștri par să o fi asimilat e marketingul".

Învierea pe computer

◆ Cei ce plîng de 24 de ani moartea lui Bruce Lee își pot șterge lacrimile: regele kung-fu-ului va fi înviat și va deține rolul principal într-o producție hollywoodiană ce va costa 50 milioane \$. Superstarul va fi transformat în ciberstar: mii de imagini ale actorului, luate din toate unghiurile posibile, vor fi prelucrate pe calculator pentru a obține un Bruce Lee virtual, manipulabil după dorință. Afacerea nu e chiar nouă în familia Lee: tehnica a mai fost utilizată acum trei ani pentru a termina filmul *Corbul* în care Brandon Lee, fiul lui Bruce, deținea rolul principal și a murit accidental în timpul filmărilor - scrie "The Sunday Times".

Babel

◆ Scena descrisă de "L'Hebdo" se petrece în India, în timpul turnării superproducției elvețiene *Flăcări în paradis*, ce va fi prezentată la viitorul festival de la Berlin: regizorul elvețian de limbă germană își îndrumă actorii în franceză, dă în germană indicații operatorului și scenografului, și vorbește în engleză cu tehnicienii indieni care, între ei, se înțeleg în hindi, malayalam, tamul, kannara sau marathî, după regiunile din care provin.

Viața este ca un dans...

◆ Astfel rezumă octogenarul star american, Anthony Quinn (în imagine), experiențele pe care le-a avut de-a lungul vieții și pe care le descrie în autobiografia scrisă în colaborare cu Daniel Paisner, *Tango de unul singur*. Cartea, avînd și douăzeci de pagini de reproduceri fotografice din viața și cariera actorului, este un admirabil exemplu de simț poetic, dar și critic - în evaluarea propriilor greșeli și în observarea tuturor urcușurilor și coborîșurilor existenței sale: de la copilăria chinuită,

din timpul revoluției mexicane, pînă la perioada de glorie și recunoaștere a talentului său, netrecînd sub tăcere aventurile amoroase și felurile activități profesionale pe care le-a avut, de la zilier și boxer la predicator.

Magnasco

◆ La Milano, în sălile de la Palazzo Reale din Piața Domului este deschisă, pentru prima dată, până la 7 iulie, o expoziție retrospectivă dedicată pictorului Alessandro Magnasco (1667-1749), cu peste o sută de picturi și patruzeci de desene din toate epocile de creație ale artistului. Printre cele mai frumoase lucrări expuse se află și "Refectoriul", creație a anilor de maturitate, cu o vertiginoasă perspectivă centrală ce amintește de Tintoretto și de arta venețiană.

T. S. Eliot - altfel

◆ T.S. Eliot n-a fost totdeauna omul sobru care pretindea că este. Unul dintre carnetele sale, datînd din 1910, intitulat *Inventions of a March Hare*, va fi publicat în cursul acestui an de Ed. Faber & Faber, relevînd un Eliot mai jucăuș și mai frivol decît se bănuia. Carnetul conține,

pe lîngă poeme senzuale, și mici desene amuzante. O altă revelație în privința poetului: în recenta biografie a lui Bertrand Russell publicată de Ray Monk la Ed. Cape, se afirmă că Eliot ar fi încurajat flirtul dintre tînăra sa soție Vivian și filosoful și logicianul britanic ce va primi în 1950 premiul Nobel.

Desen de José Belmonte, reproduș din *El Pais*

"Sală a oglinzilor"

◆ Muzeul de Artă Contemporană din New York prezintă expoziția "Artă plastică și film începînd din 1945: Sală a oglinzilor". Această manifestare, considerată de "The New York Times" drept "una dintre cele mai pertinente și expansive idei de expoziție din ultimul deceniu", orchestrează o coplesitoare mixtură între creația a 96 de regizori și actori de film de la Hollywood și din lumea întreagă și pictură, sculptură, fotografie și instalație de artă. După cum mărturisește muzeograful Kerry Brouher în eseuul său din catalog, i-au trebuit nouă ani pentru organizarea acestei expoziții, filmul învecinându-se dintotdeauna cu artele plastice. Dar în ultimele decenii și, mai ales, după ce a apărut Pop Art, circulația a fost în ambele sensuri, devenind mai cuprinzătoare. În imagine, "James Dean" de Ray Johnson.

Acuzatori și acuzați

◆ John Grisham - autorul unor best-seller-uri cu subiecte din mediul juridic, mai toate ecranizate (*Firma* a rulat și la noi, romanul apărînd în

același timp în traducere, după model occidental) - s-a întors la bară, într-un proces răsunător, împotriva lui Oliver Stone. Unul dintre prietenii avocatului-scriitor a fost asasinat de niște tineri care și-au luat drept model filmul *Născuți asasinii*. "Singura speranță de a impune Hollywoodului puțin bun-simț ține de o mare tradiție americană: acțiunea în justiție. Se poate dovedi o legătură directă între film și crimă. Un verdict sever dat de un juriu dintr-un orașel din inima țării noastre împotriva unora ca Oliver Stone, va îndrepta lucrurile" - spune Grisham. Iar Oliver Stone răspunde în "The Sunday Times": "Vi se pare că o crimă seamănă cu aceea dintr-un film? Acuzați regizorul. Tatăl dvs. a fost brutalizat? Acuzați-l pe Oedip și chemați-l ca martor pe Hamlet. Vă detestați mama? Incriminați e Medeea și Joan Crawford. Avocatul soțului dvs. a trădat? Trimiteți-i o somație lui Grisham, fiindcă a scris *Firma*".

Choc

◆ Sergiu Celibidache, cunoscut pentru refuzul său constant de a se lăsa înregistrat, a acceptat premiul "Choc" al revistei "Le Monde musical" pe anul 1995 pentru cele mai bune înregistrări video (cîteva concerte și un film documentar asupra muncii la pupitrul Filarmonicii din München).

Singur în proastă companie

◆ Ambrose Bierce (1842-1913?) - din a cărui operă a apărut o antologie de povestiri, *Un călăreț prin cer*, în 1974, la Cartea Românească, în traducerea Friedei Papadache, volum ce ar merita cu prisosință reeditat, împreună cu alte opere ale sale, în special *Dictionarul diavolului* - a participat la cele mai sîngeroase bătălii ale Războiului de Secesiune. Bierce spunea că o parte din el a murit în acest război: idealistul. A rămas în viață cinicul care și-a exersat verva atît ca jurnalist cît și ca scriitor. La 71 de ani a plecat în Mexic pentru a-l înfrîna pe Pancho Villa și a dispărut în chip misterios. Unii pretind că s-a sinucis în Marele Canion, alții că și-a regizat dispariția pentru a-și hrăni legenda. Noul său biograf, Roy Morris jr., în volumul *Ambrose Bierce. Singur în proastă companie*, apărut recent la Ed. Crown, optează pentru ipoteza sinuciderii mizantropului.

Răsărit cu monstru

◆ Irlandezul Neil Jordan, cineast și romanțier, s-a născut în 1951, a studiat istoria la Dublin, a trăit la Londra, a realizat filme în Anglia și la Hollywood, iar acum trăiește lîngă Dublin și

scrie, pînă cînd se va apuca din nou de cinema (are în proiect adaptarea unui roman al compatriotului său Patrick Mac Cabe, *Băiatul măcelar*). Romanul său recent, *Răsărit de soare cu monstru marin* este o carte stranie și plină de poezie, despre relațiile tată-fiu și, bineînțeles, despre problema irlandeză. Tradus la Ed. Plon, romanul a fost foarte bine primit de critica franceză.

Giuseppe UNGARETTI

Cîntec beduin

O fată se ridică și cîntă
O urmează vîntul și o încîntă
Pe pămînt o întinde
Visul o cuprinde

Glia e golită
Fata năruită
Vînt puternic bate
Acest vis e moarte.

În românește de
Sanda Ungureanu

Correspondența dintre arte

◆ *Miroirs de la musique* de François Sabatier (Ed. Fayard) pune în lumină corespondențele dintre muzică, literatură și arte vizuale pe o perioadă cuprinsă între anii 1800-1950. Dintre temele discutate (corespunzînd și cu diviziunea capitolelor) sînt: arta și

istoria, saloane și cercuri, o artă literară, o artă autobiografică, despre fantastic etc. Apropierile sînt uneori hazardate și uneori subiective: Goya și Beethoven, Rodin și César Franck, Nerval și Schumann. Ele demonstrează mai degrabă paralelisme decît afinități.

Rătăcitori pe urmele lui Cervantes

◆ În cartea *Un sclav numit Cervantes* de Fernando Arrabal e vorba cîteodată și despre autorul lui *Don Quijote*, dar scriitorul, cineastul și dramaturgul Arrabal nu putea scrie o povestire biografică lineară, preferînd digresiunea, anecdota, ipotezele, calambururile și referirile autobiografice - fără prea mare legătură cu subiectul său. E o carte plină de fantezie și erudiție, care trece de la o idee la alta, adesea în detrimentul coerenței, dar cu seducător talent. În final, autorul promite o continuare a acestei biografii haotice dar pasionante. În imagine Arrabal și modelul său, Cervantes.

Psiho

◆ Cultura afectează profund emoțiile și percepțiile. Acest adevăr, adesea ignorat de manualele de psihologie, face obiectul unor noi cercetări în SUA. Revista londoneză "New Scientist" publică un articol pe acest subiect, arătînd că situațiile sociale curente sînt percepute foarte diferit de chinezi și americani, de pildă. Dacă primii au tendința de a se interesa de sentimentele grupului, ultimii se concentrează pe

individ. Arătîndu-li-se un desen animat cu un banc de pești, dintre care unul se îndepărtează, americanii l-au admirat pe singuratic, considerînd că pleacă pentru a-și trăi viața pe cont propriu, în timp ce chinezii l-au compătimit, socotindu-l exclus de grup. Iar imaginea în care bancul se îndreaptă spre fugă a fost simțită de americani ca amenințătoare și de chinezi ca pozitivă, de recuperare amicală a izolatului.

un radio actual

În fiecare zi, de luni până vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00

TALK-SHOW-uri
LIVE

Luni: Față în față cu vecinul Irina Corbu
Marți: Căinele de pază Cornel Nistorescu
Miercuri: Punct și virgulă Carmen Bendovski
Joi: Fiți întreprinzători Adrian Dumitru
Vineri: Taxiul de noapte N.C. Munteanu

Revista revistelor

Noaptea de mai

Chiar dacă nu cîntă privighetoarea între betoane iar ceea ce se simte în aer nu aduce nici pe departe a parfum de roze, la întrebarea "Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge/ Și muzele că vor rămîne amăgitoare năluciri?", Cronicarul răspunde *nu*. Fiindcă are în față reviste literare publicate în orașe mici, cu sprijinul unor instituții și sponsori locali, prin osîrdia unor entuziaști care nu numai că iubesc literatura și fac prozești, descoperind, cultivînd și susținînd talentele din preajmă, dar au și admirabile preocupări de istorie literară, punînd la dispoziția cercetătorilor documente și mărturii inedite despre scriitorii clasici. ♦ Astfel, de la Giurgiu, ne-a parvenit **ALDEBARAN** - *Caietele Ion Vinea*

nr. 1 (editori, Casă de cultură "Ion Vinea" și Muzeul județean "Teohari Antonescu", redactori Nicolae Tone, Dunia Pălănganu și Emil Păunescu, publicație tipărită cu sprijinul financiar al Inspectoratului județean pentru cultură) - o revistă atât de interesantă și bine scrisă în-cît ar merita difuzare națională (în orice caz ar trebui să se găsească și la chioșcul bucureștean din fața Muzeului Literaturii, loc deja cu tradiție între cunoscători, unde se poate procura presă literară din toată țara). În acest prim număr, ponderea o au materialele referitoare la Ion Vinea, cu multe informații biografice inedite, mai ales despre anii săi grei, de după război. Dintre scrisorile adresate de "prinț" surorilor Haskil (și care vor apărea în volumul *Ion Vinea. Correspondență. Jurnal. Documente*, îngrijit de Nicolae Tone) sînt publicate aici cîteva, din anii '56-'57, în care pe lîngă subtile considerații despre muzică și literatură, transparent, din amănunte aparent nesemnificative, greutatea materiale ale poetului și extraordinara demnitate cu care le făcea față. Surorilor muziciene, care-i trimiteau cîteodată din Occident pachete cu cadouri inutile ("cravata

aceea superbă /.../, cămășile mele ecoseze interzic asemenea exhibiții"), el le cere "o cutie cu penițe de aluminiu școlărești, care să nu scîrție și să nu agate cînd scriu", "Lettres Françaises" și "Science et Vie" ("după ce le citiți voi") și, dacă tot vor neapărat să-i facă o bucurie (dar cu "rambursarea cuvenită" față de rudele lor din țară) - un stilou. Te doare inima cînd citești. El, care trăia pe atunci din traduceri - "încercări - zadarnice firește! - de a reda în moldovalahă pe Shakespeare și Edgar Poe" - acceptase chiar ca unele din acestea, *Hamlet* de pildă, să apară sub alte nume, cu condiția să i se dea banii pentru "muncă" (Petru Dumitriu a recunoscut după plecarea din țară că Vinea e autorul traducerii shakespeariene publicate sub numele său). Dar, din interviul publicat acum în "Aldebaran" cu Ioana Petrescu, bună prietenă a soților Vinea și salvatoarea manuscriselor, cînd aceștia au fost arestați, aflăm că autorul *Cronicii de familie* a fost de o incorectitudine cinică față de poet, ceea ce a dus la stricarea amicitiei lor și ar explica, într-o măsură, articolul dur apărut (firește în urma unor presiuni securiste) în "Glasul Patriei" după plecarea lui P.D. Iată o scenă povestită de Ioana Petrescu: Vinea venise ca de obicei la ei, unde juca șah cu d-l Petrescu, și-i lăsase vorbă lui Petru Dumitriu, care urma să încaseze în acea zi drepturile pe *Hamlet*, să-l caute acolo, pentru a-i da banii. Era bucuros: «A sunat, la un moment dat, telefonul. Am ridicat receptorul și, de la celălalt capăt al firului, am auzit, într-adevăr, vocea lui Petru. "Bebe e acolo?", a întrebat. Mi se părea că e cam cu chef. "Da, e aici. Joacă șah. Stai, zic, să ți-l dau la telefon, că așteaptă de mult să sune". "Nu, nu mi-l da. Spune-i așa - ha, ha, ha - că nu mai am nici un ban și că nu am ce să-i dau". "Cum nu poți să-i dai? Se poate? Cum de nu poți?" "Păi așa de mult i-a plăcut Irinei o parură de smaralde, niște cercei și un colier, că n-am rezistat - ha, ha, ha - să i le iau. Am cheltuit toți banii". Și a închis telefonul.» ♦ Revista mai are secțiuni dedicate lui Nichifor Crainic (pagini memorialistice vii de Ion Larian Postolache, despre înfîlnirile sale cu autorul "Cîntecului de după gratii") și lui Emil Gulian, poet giurgiuvean mort în 1942 pe front, autor al unui unic volum, *Duh de basm* (1934), primit la apariție foarte favorabil de critica deloc îngăduitoare a vremii. ♦ Am mai citit în noaptea de mai foaia literară *SEMNE* din Slatina - editată de Societatea culturală "Eugen Ionescu" și de Inspectoratul pentru cultură Olt, cu poeți, prozatori și esești de la nivelul "onorabil" în sus, fără diletantisme, selecția redactorilor Nicolae Zărnescu și Dorin Teodorescu vîdînd un remarcabil gust literar - și *ZBURĂTORUL* neobositului Gheorghe Izbășescu din Onești, însoțit de antologia *La conacul lui Alecu Aslan*, cuprinzînd producții din două decenii de activitate a cnaclului "Zburătorul" din care au pornit și continuă să pornească, grație îndrumătorului, *nume* ale literaturii contemporane. ♦ Cum să crezi că între oameni sînt numai jalnice nevroze?

Estetizarea electorală

Periodic, dl. Ion Cristoiu renunță să comenteze evenimentul zilei pentru a se deda, preț de o zi, deliciilor de analist de literatură. Recent, editorialistul *EVENTULUI ZILEI* a comentat cu în-cîntare cîteva fragmente din Sadoveanu referitoare la scurta noastră trecere prin această lume. Cum fiecare editorialist își gospodărește spațiul editorialelor după cum îl luminează inspirația, ne-am fi în-

Delictul de abandon

CÎND a izbucnit scandalul de la SAFI, micii depunători s-au repezit să-și ia banii înapoi, de frică să n-o pătească la fel ca păgubiții la "Caritas". Atunci, distinsul domn George Danielescu a făcut o uriașă cheltuială de elocință pentru a-i convinge pe neștiutori să nu-și retragă banii din această afacere. Bărbat din categoria celor simpatici, prezentabil și îmbrăcat cu o eleganță sobră, dl. Danielescu mi s-a părut un pledant agreabil, asemănător cu căpitanul unei nave care asigură croaziere de plăcere. Cum nu sînt depunător la SAFI, am urmărit senin tot scandalul. El are în această clipă consecințe politice, de morală economică și, din păcate, ca de obicei, cei care plătesc din greu sînt tot micii depunători.

Cred în ideea de afacere, cu toate riscurile ei și cred că dacă acum nu vom accepta riscul de a ne băga banii, mulți, puțini, în piața de capital autohtonă, această piață nu va deveni o forță.

Pe vremea cînd înfloreau "Caritasul" lui Ion Stoica, am consultat cîțiva economiști înainte de a scrie, în *România literară*, că se va alege praf din acest joc. I-am acuzat atunci de reclamă mascată pe cei care l-au prezentat pe Ion Stoica la TVR. Dar atunci Stoica reprezenta un fenomen național care trebuia înfățișat ca atare.

Fondurile mutuale de investiții nu se compară cu *afacerea* lui Stoica, iar faptul că ele se concurează pentru a atrage banii micilor investitori e, în principiu, un lucru bun. Fiindcă cei care vor izbuti să domine piața de capital vor fi cei ale căror investiții se vor dovedi cele mai bune. Dar, oricum, și fondurile care nu vor izbuti să ia crema vor avea o anumită consistență în această competiție. Probabil că unele dintre aceste fonduri nu le vor aduce investitorilor dividende spectaculoase - însă asta e riscul. Iar acest risc poate fi corectat, cu pierderi e drept, prin schimbarea fondului de investiții. Din acest punct de vedere, e de înțeles pledoaria teoretică a economiștilor care-i sfătuiesc pe micii depunători să nu-și retragă banii de la aceste fonduri. Numai că această pledoarie are un mic defect. Ignoră un lucru foarte grav. Acela că persoane

care ar trebui să dea încredere micului investitor își retrag banii în momentele de criză ale fondurilor pe care le conduc. Există pentru asta și o pedeapsă, mai curînd simbolică, iar delictul cu pricina se numește "delict de inițiere". Asta vrea să spună că o persoană care se găsește într-o situație privilegiată față de restul investitorilor, la capitolul informațiilor, își retrage banii din afacere profitînd de informațiile alarmante pe care le are.

Habar n-aveam că există acest delict de inițiere. Dar dacă ținem seamă de penalizarea pe care o suferă delincvenții, nu cred că am pierdut mare lucru. Cînd n-ai de plătit decît un milion de lei pentru un asemenea păcat e de-a dreptul tentant să-l săvîrșești. *Inițiatii* de la SAFI, care au vîrît acolo zeci și chiar sute de milioane și-au retras banii cînd această afacere a început să ia apă. Ei au reacționat la fel ca orice depunător îngrijorat de soarta banilor săi. Atît doar că acești inițiați ocupau funcții de conducere la SAFI, unii dintre ei, iar alții aveau privilegiul de a obține informații din partea conducerii. Dl. Danielescu de pildă, unul dintre cei care au avut grijă să-și retragă banii la vreme, se străduia să-i convingă pe micii depunători să nu-și scoată banii de la SAFI, făcînd un joc dublu de cea mai proastă calitate morală posibilă. Dacă SAFI ar fi fost un vapor condus de dl. Danielescu? Căpitanul vaporului se grăbește să se vadă în siguranță într-o barcă de salvare și, de acolo, îi sfătuiește pe cei rămași la bord să nu se impacienteze, mințindu-i că și el se află alături de ei? Mi s-ar putea spune că dl. Danielescu avea de salvat un capital de peste o sută de milioane de lei, micile sale economii realizate în ultimii ani. Îl înțeleg pe dl. Danielescu, nu poți economisi oricînd peste o sută de milioane de lei. Dar cînd nu ești în stare să pierzi alături de ultimul investitor și abandonezi corabia la primele semne de pericol, te-ai terminat ca lider. Dar faci rău și celor care s-au îmbarcat pe aceeași corabie cu tine, fiindcă îi îndemni să sară în apă fără colac de salvare.

Cristian Teodorescu

chipuit că dl. Cristoiu a simțit nevoia să amintească cititorilor săi ce gust are efemeritatea. Dar, după mica pregătire a d-lui Cristoiu, apare în ziarul condus de domnia sa istoria fostului prim-secretar al județului Galați, Carol Dina, întinsă pe două treimi de pagină de ziar. Povestea fostului prim-secretar are un titlu oarecum sadovenian și dacă ar fi fost vorba de o simplă discuție între el și reportera *Evenimentului zilei* ne-am fi închipuit că la acest ziar s-a deșteptat o modă retro, cu semne de izbîndă în actualitate. Nu ne interesează istoria d-lui Carol Dina decît ca istorie, în nici un caz ca exemplu de izbîndă între ale vieții valuri. Asta din pricină că izbînda d-lui Dina seamănă cu izbînzile altor foști prim-secretari care după ce au fost persecutați nițel în 1990 au devenit prosperi oameni de afaceri după aceea. Ceea ce ne-a atras atenția anume la istoria d-lui Dina a fost micul amănunt că domnia sa candidează la postul de primar al orașului Galați, așa că interviul său găzduit de ziarul independent păstror de dl. Cristoiu funcționează ca reclamă electorală. Atît doar că această reclamă gratuită nu e marcată ca atare. Dar cum viețile noastre se desfășoară între două eternități, ce mai contează pentru cine pontăm azi, cînd ziua de mîine s-ar putea să înceapă fără noi. ♦ O sintagmă interesantă nimeresc C.T. Popescu în *ADEVĂRUL*: "terasa Bucur", pornind de la scandalul provocat

de căpitanul SRI Constantin Bucur, cel care afirmă că la instituția la care e angajat se practică în continuare ascultarea telefoanelor. E posibil ca acest căpitan să aibă dreptate și dacă e așa, dl. Măgureanu ar trebui să prezinte explicații satisfăcătoare drept contraargumente față de acuzațiile căpitanului. Dar și dacă acuzatorul nu e decît un pion otrăvit în SRI, dl. Măgureanu ar trebui să ofere lămuriri despre posibilitatea ca în serviciul pe care îl conduce să se poată strecura astfel de personaje. ♦ La cîteva săptămîni de la anunțarea primelor candidaturi pentru marile primării, au apărut în presă și relatări despre retribuțiile sezonierilor care se ocupă cu lipirea de afișe în Capitală. Se pare că cel mai bine sînt plătiți oamenii lui Ilie Năstase, căroră li se decontează și amenzile atunci cînd sînt surprinși că lipesc afișele pe unde nu e cazul. De altfel ziarele au anunțat că pentru campania electorală a lui Ilie Năstase s-au pus la bătaie 20 de miliarde de lei. Partidul de guvernămînt, care altfel chițăie că n-are bani, putea contribui la bugetul pentru sănătate măcar cu o parte din această sumă, pe care a scos-o ca din pămînt (?) ca să-l estetiizeze electoral pe fostul tenisman. Un partid bogat care conduce o țară săracă nu prea izbutește să se estetizeze nici pe sine însuși, dărmite un candidat, cînd face asemenea cheltuieli.

Cronicar

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin C.E.C. la dispoziția Fundației "România literară" pe adresa Fundația "România literară", București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul 1520.796.1000.89 deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Filiala Pipera, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

**România
literară**

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86; 650.33.69; 659.35.42.

(foto). Fax: 650.33.69. Luni, marți, miercuri, joi: 13-19; vineri: 9,30-13.

Abonamente: 3 luni - 13.000 lei; 6 luni - 26.000 lei; 1 an - 52.000 lei; ISSN 1220-6318

Tipar: **grupul drago print**

TIPOGRAFIA FED, Calea Rahovei 147, sector 5 - București; tel: 335.93.18; fax: 311.33.75

24 pag - 1.000 lei

La redacție - 800 lei